

elki-

evangélikus
Lelkészi
szakfolyóirat

pásztor

LVI. ÉVFOLYAM 8. SZÁM

1981. AUGUSZTUS

TARTALOMJEGYZÉK

EGYHÁZUNK ÚTJÁN

Felelősségünk a viláért — Dékáni jelentés (dr. Groó Gyula) 449

TANULMÁNYOK

Isten teremtménye, az ember (Pintér Károly) — — — — 455
A család közössége (Varga György) — — — — 461
Áldás, vagy átok a gyermek? (Magyar László) — — — — 468

HALOTTUNK

Túrmezei Sándor (Szebik Imre) — — — — — 477

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Reformációi sorozat:

Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy... — — — — 479
A keresztségben házhoz szállított kincset és orvosságot meg ne vessük (Tekus Ottó) — — — — — 479
Csak benne bizzunk (Győri Gábor) — — — — — 481
Mindent atyai kezéből vegyünk (ifj. Kendeh György) — — 484
Felelős barátta és embertársá legyünk (Povázsay Mihály) — 486
Megvalljuk bűneinket és elfogadjuk kegyelmét (Ferenczy Zoltán) — — — — — 488
Az új embert életető és erősítő eledellel éljünk (dr. Groó Gyula) 490
Az Atyával beszédes viszonyban legyünk (Ittész Gábor) — — 492
Féljünk haragjától és bizzunk ígéretében (Fehér Károly) — — 494
Szentháromság után 17. vasárnap (Szimon János) — — — 497
Szentháromság után 18. vasárnap (Keveházi László) — — — 500
Szentháromság után 19. vasárnap (dr. Nagy István) — — — 503
Reformáció ünnepe (Pintér János) — — — — — 506
Szentháromság után 20. vasárnap (Józsa Márton) — — — 509
Szentháromság után 21. vasárnap (Baranyai Tamás) — — — 511

EGYHÁZTÖRTÉNETI ÉVFORDULÓK

A szabadság és szolgálat szellemében (Kovács Pál) — — Borító III

LELKIPÁSZTOR

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Nagy István

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt

Előfizetési ár: havi 35,— forint, fél évre 210,— forint, egy évre 420,— forint

Csekk számla: Lelkipásztor Kiadóhivatal, Budapest 516—220507

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1088 Budapest VIII., Puskin u. 12.

Telefon: 142-074

Egyetemi Nyomda — 81.6976 Budapest, 1981. Felelős vezető: Sümegi Zoltán igazgató

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya

Indexszám: 26 451

ISSN 0133—2821

Egyházunk útján

Felelősségünk a világért

Dékáni jelentés az 1980—81. tanulmányi évről

A Lutheránus Világszövetség, amint arról egyházi sajtónk is hírt adott, 1984-ben hazánkban tartja majd Nagygyűlését. Akadémiánk tanári kara javaslatot tett a nagygyűlés témájára vonatkozóan: Felelősségünk a világért Krisztusban. A téma elfogadásáról természetesen majd a Világszövetség vezetősége fog dönteni. Javasolt témánk roppant területet ölel fel, mégis úgy tűnik, talán a legidőszerűbb és legegetőbb kérdést veti fel napjainkban. Ezzel kapcsolatban most természetesen csak néhány gondolatot szeretnék megemlíteni, amelyek azonban Akadémiánk munkája és a lelkeszi szolgálatra készülők számára is iránytszabóak lehetnek.

1. A világ, amelyben élünk

Világunkról, amelyben a XX. század utolsó évtizedeiben élünk, s amelynek határai a földi térségeken túl immár kozmikus távlatokba tárgultak, e szűkre szabott keretek között csak néhány jellemző vonást említhetünk, amelyek témánk összefüggésében kihívást jelentenek számunkra.

Az első az energiaválság néven ismert jelenség. Ez arra figyelmezteti az emberiséget korunkban, hogy földünk ma ismert energiahordozói jelenlegi belátásunk szerint nem kimeríthetetlenek. Szakemberek számításokat végeztek arra vonatkozólag, hogy a hagyományos energiahordozók, a kőolaj, a szén, a földgáz stb. tartalékai meddig lehetnek elégségesek. Bizonyára vannak még olyan energiaforrások — s ilyen nemcsak az atomerő —, amelyek a régiók helyére léphetnek, s jó időre biztosíthatják az emberiség jövőjét, megélhetését, békés fejlődését, boldogulását. Ezeknek kimunkálása azonban még a jövő zenéje. Addig is takarékosan, józanul, tehát felelősséggel és nem utolsósorban igazságos elosztásban kell gazdálkodnunk földünk készleteivel. Ebbe a kérdéskörbe tartozik környezetünk védelme is. A föld, tehát a termőtalaj, a víz és a levegő további szennyeződését meg kell akadályozni. Védelmünkbe kell vennünk a növényzetet és útját állnunk a még meglévő állatfajok további kipusztulásának. A technikai-tudományos forradalomnak nevezett történelmi jelenség fejlődésének folyamatát nem szabad kezünkben kiengednünk. Ez azt is jelentheti, hogy erkölcsileg nem szabad mind azt megtennünk, amit egyébként technikailag meg tudnánk valósítani.

Világunk második jellemzője a gazdag és szegény népek között, az úgynevezett fejlett és ún. fejlődő társadalmak közötti egyre élesebbé váló ellentét. Statisztikai felmérések mutatják, hogy földünkön a gazdagok egyre gazdagabbakká és a szegények egyre szegényebbekké lesznek. Az éhezés egyes országokban katasztrofális méreteket ölt és ez legalább részben és néhol összefügg óriási földterületek elszivatagodá-

sával, a vízgazdálkodás hiányosságaival, a termő területek nem megfelelő felhasználásával — vagyis részben az előzőekben említettekkel. A gyermekhalandóság az éhséggel és orvosi ellátatlansággal küszködő országokban — tavaly volt a gyermekek éve! — riasztó méreteket ölt. Egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy világunk természeti kincseinek, a föld megtermelt javainak igazságos elosztása mind ehető és elháríthatatlan, sürgető feladat. A neokolonializmus, a gazdasági imperializmus, a burkolt gyarmatosítás, a technikailag elmaradott vagy fejlődő népek, országok kizsákmányolásának új módszereit és formáit alkalmazza. A multinacionális tőkés mammutvállalatok egyre nagyobb és végzetesebb szerepet játszanak a világpolitikában.

Mindehhez harmadikként járul a nemzetközi politikai feszültségek aggasztó növekedése. Az általános enyhülés örvendetes és ígéretes éveit után, az utóbbi időben ismét ránehezedik világunkra az atomhalál, a világkatasztrófa rémének, lehetőségének fenyegető árnyéka. Egyes jelenségek az ún. hidegháború rosszlelkű éveire emlékeztetnek: a bizalmatlanság, a félelem növekedése, a reménytelenség hangulatának eluralkodása, az ún. erőpolitikával való kísérletezés, a fegyverkezési verseny felgyorsulása. Köztudomású, hogy a világszerte fegyverkezésre költött csillagászati összegek töredékéből meg lehetne oldani azoknak a problémáknak jórészét, amelyekről az előbbieken szoltunk: a tömegnyomort, az éhezést, a gazdasági elmaradottság, az egészségügyi ellátatlanság leküzdésének legsürgősebb feladatait. Nem kevésbé aggasztó jelenség az ún. kis, helyi háborúk megsokasodása, a világkonfliktus kiobbantásával fenyegető válságócok elszaporodása, amikről a tömegkommunikációs eszközök, sajtó, rádió, televízió tájékoztatnak bennünket. Új és félelmetes jelenség az elharapózó terrorizmus, amely a félelem és bizonytalanság mérgező léghőmérsékletét és bénító hangulatát terjeszti, s egyik legutóbbi akciójával nem kímélte még a római katolikus egyház fejének a személyét sem. Végül, de nem utolsósorban arra is fel kell figyelni, 35 évvel a második világháború befejezése és a fasizmus leverése után, hogy az újfasizmus riasztó jelensége nemzetközi méretű szervezetekben üti fel fejét és jelentkezik szinte világszerte.

II. Felelőségünk

Mindezek az itt csak a legvázlatosabb vonásokban és a teljességre törekvő igénye nélkül felsorolt jelenségek hatalmas kihívást jelentenek korunk minden jóakarátú és éber lelkiismeretű ember számára. Másszóval felelősségvállalásra kellene, hogy késztesse. Úgy tűnik azonban, hogy éppen ezzel a felelősségvállalással van nem kevés baj korunkban. A modern emberre mintha jellemző volna a felelőség elől való menekülés, a tömegben a névtelenségbe rejtőzés, a közösség gondjai és feladatai elől a magánélet szűk körébe való visszahúzódás. Mintha sokan a felelősségvállalást igyekeznének a hatóságokra, a szakemberekre, vagy éppenséggel gépekre, komputerekre hárítani — ahelyett, hogy bátran mernének helytállni a politikai, társadalmi, gazdasági élet feladataiban, a jó és az igaz, a közjó, az élet és a béke mellett dönteni és mindezek érdekében cselekedni. Tehát felelőséget vállalni. Nem véletlen, hogy pl. Sarlós Istvánnak, a Hazafias Népfőnt vezetőjének május 17-i referátuma címe ezzel a szóval kezdődik: „Felelőség...” Felelősségvállalás nélkül a legszűkebb és a legtágabb körben is, tehát a családban és társadalomban, a hazában és a nagyvilág dolgaiban, az

erkölcsi és az anyagi kérdések tekintetében, nincs emberhez méltó, s tegyük hozzá a szocializmus társadalmát építő emberhez méltó életvitel, életstílus, öntudatos magatartás.

A keresztyén, a hívő ember számára ez a felelősségvállalás Isten színe előtt, coram Deo történik. Vagyis annak tudatában, hogy vilá-gunkért, s a benne vállalt felelősségről és elvégzett szolgálatról egyszer nem csak a történelem, lelkiismeretünk, hanem az élő és ítélő igaz bíró Isten színe előtt is számot kell adnunk.

Felelősségvállalásunk lehetőségét, alapját adja, hogy Isten maga is felelősséget vállal teremtett világáért. Bibliái kifejezéssel élve, kormányozza és gondot visel róla, s végső célja: a mindenek örök boldogsága felé vezet. Nem hagyta az ezután sem hagyja magára. Itt tévedett Ma-dách, nem úgy van, hogy „A kerék forog, az alkotó pihen”. Sőt a meg-közölhetően, értelmünkkel felfoghatatlan, örökkévaló Isten, Jézus Krisztusban előttr teremtett világába, megjelent a történelemben. Testté, vagyis emberré lett, tapasztalható valósággá, testvérünkké és barátunk-ká. Ígéretét: Veletek vagyok minden napon a világ végezetéig, Szent-lelkével valósítja meg. Így van jelen a Szentháromság egy igaz Isten teremtett és szeretett világában, annak ideig és örökké tartó javára.

Ebben a világban az embert, amelyet Ő teremtett, megváltott és megszentelt, a sáfárság szolgálatára rendelte. Vagyis a föld, a termé-szet kincseinek jó gazdájává, okos és felelős használójává. Egymásnak pedig, tehát ember és ember viszonylatában, őrizőjévé és testvérévé. Munkatársává akar avatni gondviselő, világfenntartó művében. Szerete-tének eszközeivé akar tenni, amikor reánk bizza világát, hogy az a mi világunk legyen, nem a tulajdonjog és a szabad rendelkezés, hanem a felelősség vállalása értelmében. Egymásra bíz minket, mint egy nagy családnak, az Isten családjának tagjait.

Mit tehet a keresztyén ember, a gyülekezet, Isten népe, az egyház, a világ fentebb vázolt mai nyomasztó és fenyegető valóságának hely-zetében és isteni rendeltetésének és a reá háruló feladatoknak vállalt roskasztó tudatában? Látszólag keveset, valójában sokat.

Munkálhatja a bizalom és a reménység légkörét! Felrázhatja a közönyöseket, felmelegítheti a dermedt szívűeket. Végezheti a hidépítés türelmes, fáradhatatlan szolgálatát népek, fajok, világgrészek között. Konkrét tettekre indíthat a környezet védelmében, a föld és a közösség, a teremtett és a termelt javakkal való gondos, józan és igazságos gazdálkodás tekintetében. Felszíthatja az irgalmasság lelkét és segítheti annak megvalósítását — a fogyatékosok évében élünk! — konkrét esetekben. Kalluttai Teréz anyának, a leprások, nyomorultak, haldoklók világszerte ismert segítőjének, egy munkáját szemlélő amerikai újságíró azt mondotta: „Száz ezer dollárért sem vállalnám ezt a munkát”. „Azért én sem”, válaszolta mosolygva Teréz anya. A vi-lágért való feladatok sokrétű, néha emberfeletti nehéz munkáját, a világunkért való felelősségvállalást, csak azzal a szeretettel lehet vé-gezni, amelyre minket Istennek világunkban, Jézus Krisztusban meg-jelent szeretete indíthat Szentlelke által.

Teológiai Akadémiánk munkájáról és életéről az elmúlt tanulmányi esztendőben a következőkben számolok be:

Hallgatóink száma: 47, ebből férfi 28, nő 19. A Déli Egyházkerü-letbe 26, az Északiba 21 hallgató tartozik. Tanulmányait befejezi 12 hallgató, 6 férfi és 6 nő. A Teológus Otthonnak 36 bentlakója volt. Töb-bet sajnos jelenleg nem tudunk elhelyezni. A nők egy része a Karácsony Sándor utcai Szeretetotthonban lakott, a budapestiek szüleiknél, illető-

leg rokonaiknál. A külföldi ösztöndíjas hallgatónk Kari Nikkulainen finn lelkész volt.

Gyülekezeteinkben 183 esetben volt szupplikáció és 33 gyülekezetben teológus-nap, tehát 216 gyülekezetet látogattunk meg, 5-tel többet, mint az előző tanévben. A befolyt adományok összege: 938 400,— Ft volt, 74 471,— Ft-tal több, mint az előző tanévben. Gyülekezeteink áldozatkészségéért ez alkalommal is hálás köszönetet mondunk. A szolgálatokról és az adományokról részletes adatokkal az Otthon-igazgatói jelentés szolgál.

Hallgatóinknak a Szentírás ismeretében való elmélyedését szolgálta a most is megtartott szokásos bibliaverseny. A három első helyezett, Smidéliusz Zoltán, Fabiny Tamás és Szeverényi János, akik 650,—, 550,—, és 450,—, s a többiek 100—100,—, illetőleg 50—50,— forint jutalomban részesültek. Itt köszönjük meg id. Harmati Béla ny. lelkésznek erre a célra adott nagylelkű 1200,— forintos adományát. Hermann Valéria hittestvérünk, a fásori gyülekezet tagja 100 000,— forintos alapítványt létesített, azzal a céllal, hogy annak kamataiból a modern nyelvek tanulásában leginkább kitűnt hallgatók évről évre megjutalmaztassanak. Nagylelkű adományáért hálás köszönetet mondok.

Egy magát megnevezni nem akaró, s időközben elhunyt hittestvérünk, a budahegyvidéki gyülekezet tagja, 50 000,— forintot hagyományozott Akadémiánkra, szabad rendelkezésre. A nagylelkű adományért hálás köszönetet mondunk, s elhunyt testvérünk emlékét kegyelettel megőrizzük.

Ugyancsak egy magát megnevezni nem akaró hittestvérünk a hallgatók jutalmazására 10 000,— forintot adományozott. A nagylelkű adományért ezúttal is hálás köszönetet mondunk.

Dr. Benes Miklósné, evangélikus lelkész özvegye, férjének értékes könyvtárát adományozta Akadémiánknak. Az értékes adományért ez alkalommal is hálás köszönetet mondunk.

Könyvtárunk ebben a tanévben is jelentős forgalmat bonyolított le. Gyarapodása 336 mű, melyekből 124 külföldi, ezeket a külföldi egyházi szervezetek, testvéregyházak ajándékozták. 212 belföldi, részben ajándék, részben vétel útján került könyvtárunkba. Az ajándékozó szervezeteknek és személyeknek hálás köszönetet mondunk. Ezt az alkalmat ragadom meg arra, hogy megköszönjem Papp Ivánné könyvtárvezető, valamint az időközben a munkából kivált Benczurné dr. Kada Judit, s a jelenleg is dolgozó Bakáné Maurer Margit és Nagy Elemérné Lokody Eszter hűségét, jó munkáját.

A kötelező modern nyelvi oktatást ebben a tanévben Gáspárné dr. Zauner Éva, Havasi Kálmán, ifj. Fabiny Tibor és Urbán Eszter végezték.

Teológusaink énekkara a tanévben jó szolgálatokat végzett a teológusnapokon, különféle gyülekezeti alkalmakon, Hanvay Mária III. éves hallgató irányításával.

A XIV. kerület Tanácsával és Népfront bizottságával való hagyományos jó viszonyt ebben az évben is ápoltuk és elmélyítettük. Ennek egyik jele volt a Hazafias Népfront részéről Szabó Bendegúz által tartott vetített képes, nagy tetszéssel fogadott előadás a helyi honismeret tárgyköréből.

Bánffy György színművész kéthetenként 2 órában „Az előadás művészete” tárgykörben tartott nagy érdeklődéssel kísért előadásokat.

A minden kedden délelőtt az órarend keretében megtartott fórum-előadásokon és otthonórákon, mint eddig is mindig, megemlékeztünk

az Októberi Szocialista Forradalom évfordulójáról, hazánk felszabadulásának évfordulójáról, a reformáció emlékűnnepéről, március 15-éről. Egyéb alkalmakkor előadóink voltak: Kari Nikkulainen finn ösztöndíjas lelkész, Selmecei János Frigyes építész-mérnök, dr. Singer Ödön főrabbi, Csobay Miklósné pszichológus, Benczur László lelkész, Görög Tibor lelkész, Szabó Vilmosné lelkész, Labossa Lajos lelkész, Völgyes Pál lelkész, Szabó József ny. püspök, Madách-kutató, dr. Nagy Gyula, akadémiánk professzora és Péter Márta művészettörténész.

Jegyzetkiadásunk gondoskodott a hallgatók és a Levelező Tanfolyam hallgatóinak jegyzetekkel való ellátásáról. Új jegyzetként jelent meg ebben a tanévben dr. Pröhle Károly Vallástörténet című kompendiuma. Jegyzetkiadásunkat nagy mértékben segíti a LV Sz-től kapott modern sokszorosító készülék, amelyért itt is hálás köszönetet mondunk.

Akadémiánk tanárai ebben a tanévben is részt vállaltak egyházunk küllgyi szolgálatában. Dr. Nagy Gyula a Szovjetunióban, Genfben, Driebergen-ben (Hollandia), Cardiff-ban (Anglia), Brüsselben, Badenban (NSZK), Carry-le Rouet (Franciaországban) és Finnországban vett részt konferenciákon és végzett szolgálatokat. Tanulmányai és cikkei, küllföldi és hazai folyóiratokban és gyűjteményes kötetekben jelentek meg.

Dr. Muntag Andor professzor, pródekán, Bécsben, Herrnhutban (NDK) és Genfben vett részt konferenciákon és Pozsonyban vendég-előadásokat tartott.

Dr. Fabny Tibor professzor Salamanca-ban (Spanyolország), Eisenstadtban (Ausztria) és a Szovjetunióban járt és végzett szolgálatokat. Tanulmányai hazai és küllföldi folyóiratokban és gyűjteményes kötetekben jelentek meg.

Dr. Pröhle Károly professzor, aki a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának főtitkára, Genfben, Tutzingban (NSZK) és Zürichben vett részt konferenciákon, illetve végzett szolgálatokat. Két ízben a rádióban adott interjút. Több hazai konferencián és gyülekezetekben is végzett szolgálatokat. Cikkei, tanulmányai részben az általa szerkesztett Theológiai Szemlében és más folyóiratokban jelentek meg.

Dr. Vámos József professzor, aki egyúttal az Ökumenikus Tanács titkára és a Szabadegyházak Tanácsa Lelkészképző Intézetének is tanára, Tutzingban (NSZK), Liebfrauenberg-ben (Franciaország) és Rigában (Szovjetunió) vett részt nemzetközi konferenciákon, illetve végzett szolgálatokat. Cikkei és tanulmányai több folyóiratban és egyházi lapban jelentek meg.

Küllföldi vendégeink voltak: Wonno Bleij, a hollandiai evangélikus egyház elnöke és felesége, aki akadémiánkon előadást is tartott, dr. Paul Hansen, a Lutheránus Világszövetség Európa-titkára, akinek látogatása egyben búcsúzás is volt, mert nyugalomba vonult. Viszont vele köszöntöttük hivatali utódját, Sven Dalhgren svéd lelkészt. További vendégeink voltak: Uwe Dittmar és felesége Potsdamból, Karl-Peter Heidingsfeld (NSZK), a Martin Luther Bund részéről. Köszöntöttük Ernst Eberhard-ot (Stuttgart) és kíséretét, a Gustav-Adolf Werk küldöttségét, Hermann Ries vezetésével, Uffe Gjerdinget, az Egyházak Világtanácsa genfi központjából, a Lelkiismeret Felhívása Alapítvány küldöttségét, az amerikai Egyesült Államokból, valamint dr. Helmut Begemannt, a westfalai (NSZK) evangélikus tartományi egyház elnökét és dr. Helmut Enkét.

Ünnepi alkalma volt Akadémiánknak ifj. dr. Harmati Béla doktor-ára avatása 1980. október 7-én.

Theológiai Levelező Tanfolyamunk ebben a tanévben második tanévét zárta, 50 résztvevővel, — akik közül 21 férfi és 29 nő. A tanfolyam

előadói Akademiánk tanárai, az adminisztrációt Gáncs Péter péceli, most már nagytarcsai lelkész látta el, külföldi tanulmányútja idején felesége, Hafenschcr Márta. Szolgálataiért itt is köszönetet mondok.

Jelentésem végére érve hálásan megköszönöm püspökeinknek, dr. Káldy Zoltán püspök-elnöknek, aki ebben az évben Akademiánk felügyelő-püspöke is volt, D. dr. Ottlyk Ernő püspöknek megértő támogatását, segítségét, amellyel Akademiánk munkáját előmozdították. A tanévzáró istentisztelet szolgálatáért köszönetet mondok dr. Hefenschcr Károly igazgató-lelkésznek.

Hálás köszönetet mondok az Állami Egyházügyi Hivatalnak, elsősorban Lóránt Vilmos tanácsos úrnak és személyén keresztül a Hivatal minden tisztségviselőjének a tanév folyamán tapasztalt segítségért, megértő támogatásért.

Hálásan megköszönöm Kesztlcr Lászlóné irodavezető nagy segítségét, páratlan hozzáértő munkáját, amellyel a dékáni hivatal nyugodt menetét biztosította. Megköszönöm minden professzortársam segítségét, elsősorban dr. Muntag Andor prodékán úr támogatását, köszönetet mondok dr. Selmecri János otthonigazgatónak, Magassy Sándor ifjúsági szenioroknak, Koczor Tamás és Piri Magdolna proszenioroknak. S nem utolsó sorban köszönöm egyházunk lelkészeinek és gyülekezeteinek szeretetét, imádságát és áldozatkészségét.

Felelőség a világért. Ezzel a gondolattal kezdtem jelentésemet. Ezzel is szeretném befejezni. Teológiai Akademiánk eddig is igyekezett kivenni a részét ebből a felelősségvállalásból, tudományos munkájával, a jövő lelkésznevezdek felkészítésével a felelőségterjes szolgálatra a világban, a mi világunkban, a szocializmust építő magyar társadalomban, szeretett magyar hazánkban. Ezt a munkát szeretnénk a jövőben is folytatni.

Dr. Groó Gyula

Isten teremtménye, az ember

Az ember Isten teremtménye. Ez a megállapítás keresztyén ember-szemléletünk alapja. Következik abból a felismerésből, amit az I. hit-ágazat így fogalmazott meg: Isten a Teremtő, Isten minden létező végső oka. Ez a keresztyén hit kizárólagosan Isten igei kinyilatkoztatására, a Szentírásra épült. Mögötte — szellemi háttérként — ott húzódik az ember önértelmezésének többévezredes kísérlete, mégsem ezeknek a filozófiáknak a konklúziója. Sőt, ez a hit tanúskodik a különféle létértelmezések között is Istennek a Szentírásba foglalt kinyilatkoztatásáról.

Az utóbbi évtizedek természettudományos vizsgálódásai fokozott figyelemmel fordulnak a biológia, az élővilág felé. Sokan az itt elért eredményeket és felfedezéseket biológiai robbanásként emlegetik. Kétségtelen, hogy a mikrobiológia — s ezen belül a genetika, biokémia — számos „szenzációval” szolgált és így az ember, s az emberi lét a figyelem középpontjába került. Ezek az eredmények tovább gyűrűztek és új lendületet adtak a pszichológiai és szociológiai kutatásoknak is. A teológia területén szintén nyomon követhető ez a változás. A dogmatika hagyományos kérdésfeltevései érdektelenné váltak. A kérdések alulról, az ember felől indulnak ki. Fokozódnak az antropológiai, individual és szociálétikai vizsgálódások. A hangsúlyeltolódást a lelkeszi gyakorlatban is felfedezhetjük. Nemegyszer negatív jelenségek hívják fel rá a figyelmet.

Az ember származásával és az „emberi jelenség” értelmezésével kapcsolatos tudományos kutatások híveinkben — talán még lelkeszek között is — zavart és bizonytalanságot kelt. Ennek a zavarnak az oka kettős: egyfelől nem tisztázott eléggé a tudomány és a hit viszonya, másfelől nem eléggé tudatosított a helyes, a megváltozott szentírást-értelmezés.

A tudomány az ember származását, életét, a hit pedig az ember Istennel kapcsolatos relációját vizsgálja. A tudomány és a hit más-más síkon közelít az emberhez. Ezért igaz, amit Barth mond: „Az egzakttudomány nem lehet a keresztyén hit ellensége”. Konfliktusok akkor adódnak, ha a hit a tudomány területére téved és a tudományoság igényével lép fel, vagy ha a tudomány átlépi határait és a hit síkján próbál feleleteket adni. A határok megvonása egyszerűnek és magátólértetőnek látszik, de a gyakorlatban nem mindig történik meg, s a mulasztás sok bizonytalanság forrása lesz.

A zavar másik oka az úgynevezett „hívó bibliaszemlélet” kísértése, amelyik eleve bizalmatlan a bibliakritikával szemben és mereven el is utasítja azt. G. v. Rad írja: „A keresztyénségnek hite nagy meg-rázkódottásai között kellett megtanulnia, hogy a Biblia világképe teljesen elavult.” Bárcsak érvényes lenne ez a múlt idő a mi híveinkre is! A racionalizmus és liberalizmus bibliakritikáját szándékában és céljában világosan el kell választani és meg kell különböztetni a mai kritikai

kutatásoktól. A teremtéstörténet nem az ember származásának a leírását adja, hanem korának kifejezési formáival és képi eszközeivel az ember lényegéről beszél. Mai kérdéseinket modern formájukban nem vehette fel a teremtéstörténet papi vagy jahvista szerzője.

Mi az, amit viszont a hit számára ezek a leírások bizonyossá tesznek és így a keresztyén antropológia felismeréseivé válhatnak? A konklúziók főbb megállapításai — igen vázlatos egyszerűsítésben — a következők:

Az ember az anyagi világ része

A bibliai teremtéstörténet nem teszi — mint esetleg várhatnánk — az ember teremtését egy új nap isteni aktusává. A hatodik napon, a gerinces állatok teremtésével együtt említi az embert. A szerzőnek nyilván nem volt evolúciós szemlélete, de hitbeli meggyőződése és tapasztalata bizonyossá tette, hogy az ember és az állatvilág összetartoznak. Isten az embert a „föld porából” teremtette — mondja a vulgárisabban fogalmazó ősi szöveg. Az ember tehát alkotó elemeiben nem különbözik az anyagi világtól, a többi élőlénytől.

Mégsem azonos az állatokkal. Több azoknál. A Szentírás szerint mintegy a teremtés csúcsa, és célja. Érzékelteti ezt azzal is, hogy a leírásban Isten nem „legyen” szavával hívja életre az embert, hanem ünnepélyes királyi többessel határozza el létét. Isten „leheletét lehelte orrába” — így lesz együtt a test és lélek szoros korrelációjában Isten teremtvényévé az ember.

A keresztyén antropológiának a platoni dualizmus minden újszülöttű kísértésével szemben, és a rosszul értelmezett pozitívista bibliaszemlélet ellenében hangsúlyoznia kell ezt az egységet. Vele együtt kell hangsúlyoznia azt is, hogy az ember anyagi, testi valósága nem negatívum, nem rossz, nem az emberi tökéletlenség forrása, hanem személyiségének feltétele.

Az Isten képére teremtett ember

Az ember tehát szerves része az anyagi világnak, kapcsolata az állatokkal nyilvánvaló — mégis radikálisan különbözik minden más teremtvénytől. Az elmúlt századok naiv antropocentrizmusa a múlttét, de éppen az újabb kutatások eredményei hangsúlyozzák az ember megkülönböztetett voltát. (Az etológiai kísérletek például — a sok azonoság és hasonlóság ellenére — éles határvonalat húznak az ember és az állatvilág közé.) Ezek a tudományos megállapítások így egybecsengenek hitünk meggyőződésével.

Az ember nem magyarázható és nem érthető meg pusztán anyagi valóságából. Az ember Isten képmását hordozza: „Alkossunk embert a képmásunkra, hozzánk hasonlóvá...” A kijelentés mindenekelőtt azt jelenti, hogy az embernek szelleme van és szellemével felette áll az anyagi világnak. Vagyis nemcsak élettani mechanizmusok, ökológiai és történelmi tényezők határozzák meg létét, hanem szellemisége is, melynek lényeges alkotó eleme — az értelem. Az ember tudatával képes önmaga fölé emelkedni — alanyává és tárgyává lehet egyszerre mind önmagának.

Istenképűségünknek mégsem az értelem a legalapvetőbb vonása, hanem az az adottság, mely az embert nyitottá, fogékonytá teszi a transzcendencia felé. Minden más élőlény közül egyedül ő képes vála-

szolni Isten hívására. A bibliai teremtéstörténetből nyilvánvaló, hogy az ősi szerző teremtétségbeli adottságnak hiszi az ember Istenre irányultságát. A keresztyén antropológia ezt a felismerést ma is alapvetőnek fogadja el. Igazságát megerősíteni látszik a tapasztalat is. Az emberiség ugyanis eddigi története során nem tudta kiikerülni a transzcendens valóságokhoz való viszonyulás kérdését. Az istenkeresés, az Isten utáni vágy tudatos, vagy ösztönös megnyilvánulásai az ember legbensőbb lényegéből fakadnak.

Az ember Isten munkatársa

„Isten megáldotta őket és ezt mondta nekik az Isten: ...uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain és a földön mozgó minden élőlényen.” — Ezt az úgynevezett kultúrparancsot a mitológikus szöveg az ember istenképiségéhez kapcsolja. Az ember bizonyos értelemben a teremtés ura. „Amint Isten uralkodik a világ fölött, hisz ő alkotta, úgy szabad az embernek is uralkodnia a világ fölött, mert Isten erre megbízást adott neki. Az ember egyben Isten helytartója a földön...” (W. Trutwin.) Az embernek tehát feladata van a világban, Isten „társává” lett.

Úgy tűnik, mintha az ember tudatában lenne ennek a ténynek. A mélylélektan az ősi tudatalatti rétegeket kibontva hozta felszínre: mindenki valamiféle küldetésstudattal él, úgy érzi, dolga van ebben a világban. Valamit meg kell valósítania, valamit be kell fejeznie. Aktivitását rávetíti a legkülönbözőbb célokra, de ha eléri és megvalósítja őket, nem érzi feladatát befejezettnek. Azt is mondhatjuk, a tevékenység, a munka, az emberi kreativitás vallami istenit hordoz. S valóban, istenképiségünk megnyilvánulásai ezek.

Ebből a meggyőződésből fontos konzekvenciák adódnak. Mindenekelőtt az, hogy a hívő embernek nem kell bezárkóznia és visszahúzódnia „lelki szférájába”. Teljes nyitottsággal fordulhat a világ felé. Sőt éppen az Isten felé való nyitottsága teszi nyitottá igazán immanens síkon is. Megérti, hogy nem csupán lehetőségek várják itt, hanem feladatokat kapott. A tudományos munka, a művészet, a politikai tevékenység és minden, ami a világ megismerésére és birtokbavételére irányul, hivatása betöltésének színtere.

Egyet nem szabad az embernek elfelejtenie. A feladatokkal együtt kapott felelősséget. A teremtéstörténet — egybecsengve az egész Szentírás tanításával — nem hagy kétséget afelől, hogy az embernek „uralkodnia” csak a természet felett lehet. Az ugyancsak Isten képét hordozó másik emberen nem! S minden, ami az ember személyes, vagy kollektív létét fenyegeti, sérti, szemben áll Isten teremtő akaratával. Teológiai alapállásunk mozgósít minden dehumanizáló és demoralizáló filozófia, minden, az ember személyiségét, méltóságát semmibevevő korlátozás és megkülönböztetés, minden tudományos visszaélés (emberellenes technika, biológiai manipuláció), minden társadalmi igazságtalanság, gazdasági kizsákmányolás és politikai elnyomás ellen. Ugyanakkor ez a teológiai alapállás teszi lehetővé — sőt parancsolóvá —, hogy mindazokkal együtt munkálkodjunk, akik az emberi kapcsolatok emberhez méltó megvalósulásán fáradoznak.

A teremtéstörténet leírásából egy másik lényeges mozzanatot is ki kell emelnünk. Isten az embert „férfivá és nővé” teremtette. Az ember egyedül magányos. „Az emberi lét együtt-lét, a lét minden síkján.” (J. Ratzinger) Személyiségünk Én tudata csak a Te relációjában alakul ki. Az ember különös kettősség dialektikus feszültségében él. Az énje zárt világ, de önmagának mégsem elég, kapcsolatot, társat keres. Ady — a világirodalomban is páratlan módon írja meg ezt jólismert versében: „Vagyok, mint minden ember: fenség, Észak-fok, titok, idegenség... De jaj, nem tudok így maradni, Szeretném magam megmutatni... Szeretném, ha szeretnének, s lennék valakié, Lennék valakié.” — A költő intuitíve szól arról, amit a teológiai antropológia tudatosan vall: „Az ember — és ez igen lényeges igazsága a bibliai ígének — csak a másik emberrel való kapcsolatában, az én—te viszonyulatában, tehát a közösségben válik egészen emberré.” (Nagy Gyula) Az ember közösségi mivoltának hangsúlyozása fontos megállapítás. Nem véletlenül idézi a marxista Lukács József a Világosság 1981. áprilisi számában Nyiri Tamásnak a gondolatait egy korábbi tanulmányából: „...az ember, ő maga teljes egészében és valójában a másikra van rendelve, csak akkor egzisztál hitelesen, ha egész mivoltával vonatkozásba kerül azzal a másikkal, aki nem ő, ha felveszi a kapcsolatot önmaga másával. Ha hajlandó önmagán felülemelkedni, önmagából kilépni, önmagát transzcendálni.”

A marxista és a keresztény emberértelmezés antagonisztikus, mégis mindkét szemlélet emberre irányultsága találkozási pont lehet, ahol alkalom nyílik a párbeszédre, a kereszténynek és marxisták együttműködésére társadalmi gondok, etikai kérdések közös megoldásához.

Ember a bűn rontása és Isten megújító kegyelme alatt

Mielőtt a keresztény antropológia szentírási alapjainak dióhéjba sűrített vázlatát lezárnánk, szólnunk kell végül hitünknek arról a két meghatározó jelentőségű felismeréséről, amit röviden „a bűn rontása” és „Isten megújító kegyelme” kifejezésekkel jelölünk.

Az ember nem az, akinek lennie kellene. Istenarcúsága széthullt, önmaga torzójává lett. A kinyilatkoztatás szerint ennek oka — a bűn. Ezért a keresztény antropológia a teremtéstörténet mellett odafigyel a bűneset leírására is, a Szentírásnak a bűnről adott kijelentéseire. Az Öszövétség ugyan nem beszél eredendő vétekről, s az Újszövetségben is csak Pál hivatkozik Ádám bűnének döntő jelentőségére, mégsem Pál egyéni teológiájáról van szó — ahogy egyesek vélik —, hanem az egész szentírási kinyilatkoztatáson végighúzódik az a bizonyosság, amelyik a keresztény antropológia lényegét meghatározó felismerése is, hogy ti. a bűnnek, a világba betört rontásnak az oka az embernek Istennel való konfliktusában keresendő. Az élet horizontális síkján tapasztalható zavar mögött, a vertikális kapcsolat „szakadása” áll.

Az ember olyan akart lenni, mint Isten — azaz függetleníteni akarta magát teremtőtől. Emil Brunner ezt a sokatmondó címet adja antropológiájának: „Gott und sein Rebell”. Hogy hol és mikor játszódott le ez a lázadás, az szellemi horizontunkon éppúgy kívül esik, mint maga a teremtés. De megtörtént, és történik ma is. Ezért nem lehet a bűnről úgy beszélni, mint ha csupán embervoltunk hiánya vagy tökéletlensége volna. Az effajta vélekedés elmulaszt különbséget tenni a

bűn teológiai és etikai aspektusai között. Meggyengíti és értelmetlenné teszi a megváltás tényét is. Isten cselekvése Jézus Krisztusban — új teremtés kezdete! Így a keresztény emberszemlélet — a kijelentés világozottságában — nemcsak megérteni akarja az embert, és nemcsak diagnosztálja helyzetét, hanem a megváltás ismeretében olyan lehetőségről tud, amelyik megnyitja önmagára találásának távlatát.

A keresztény antropológia Krisztust hirdeti, Krisztust mutatja be, aki valóban — a szó valóságos értelmében — „homo”. „Ecce homo” — benne szemlélhetjük, milyen az ember igazi istenarcúsága.

„Emberi kapcsolataink gyógyulásának, a szeretet helyreállításának az útja az ember és ember közti viszonylatokban Isten és az ember közösségén, találkozásán, Jézus Krisztuson át vezet.” (Nagy Gyula) Ennek az evangéliumnak a hirdetése, s a belőle adódó etikai konzekvenciák a keresztény emberértelmezés legbensőbb sajtája.

Röviden így tekinthetjük át keresztény emberszemléletünk alapkérdéseit. A dolgotat terjedelme nem teszi lehetővé a részletproblémák tisztázását. Mégis két — önkényesen választott — területen vázolom azokat a kérdéseket, melyek tudatosítása, megválaszolása szolgálatunk szempontjából kikerülhetetlen.

A keresztény emberszemlélet és az evolúció

Híveink közül sokan úgy érzik, az evolúció és bibliai teremtéstörténet kizárja egymást. Újabb bizonyos keresztény körök, akik magukat kreacionistáknak vallják, szintén szembefordulnak a fejlődéselmélettel. Kétségtelen, hogy a szigorúan kauzálmechanikusan értelmezett darwinizmus meghaladott. Az antropológiai kutatások mai bizonytalanságai, a fejlődéselmélet számos megoldatlan kérdése, nem ok arra, hogy a teológia szemet hunyjon az evolúciót bizonyító számtalan ténynek. Ez a védekezés — ha annak fogjuk fel — értelmetlen. Az evolúció nem mond ellent Isten teremtő munkájának. A fiatalok már a fejlődéselmélet magától értetődőségében nőnek fel. Nem azt kérdezik, hogy a Biblia alapján igaz-e, vagy sem ez az elmélet, hanem sokkal inkább azt, hogy az emberré válás folyamatában hol az emberteremtés „pillanata”. Erre kell válaszolnunk.

A rádióban egyik antropológusunk — az általános iskolások által feltett kérdésre: honnét, melyik őstől származik az ember? — azt a választ adta, hogy ő az ember eredetét legszívesebben a makromolekuláig vezetné vissza. Ez teljesen megfelel annak az álláspontunknak, hogy az ember teremtése, ha úgy tetszik a teremtés „pillanata” Isten akaratában, szándékában van. Abban a genetikusan determinációban, amelyik számunkra „térben és időben bomlik ki és éri el célját”. Az idézőjel azért indokolt, mert a teremtéssel kapcsolatosan valójában nem beszélhetünk időről. Az idő és a tér a teremtettség függvénye. Másként úgy is fogalmazhatnánk: a teremtés nem lezárt, nem befejezett tény. A hagyományos gondolkodás ezt a kijelentést bizonyára meglepőnek érzi. Helyességét számunkra azonban nem egyszerűen a természettudomány evolúciós szemlélete bizonyítja. Már a bevezetőben is tisztáztuk, hogy a tudomány és a teológia más-más síkon mozog. Az, hogy a fejlődés nem lezárt, a megváltás felől is igaz. A megváltásban egy qualitative új, isteni cselekvésről tudunk. (Elsősorban teológiai és nem erkölcsi értelemben.) Erdemes foglalkozni ezeknél a kérdéseknél Teilhard de Chardin

„Az emberi jelenség” c. könyvével, — megtermékenyítőleg hat gondolkodásunkra. A neves természettudós — teológus arról az intuíciójáról ír, miszerint az ember fejlődésének az iránya szellemi síkra tevődik át. Chardin gondolataihoz kapcsolódik Vida Gábor megállapítása is, aki a TV-Egyetem keretében az evolúciónak mintegy új tulajdonságairól beszélt. Szerinte a kémiai és a biológiai evolúció után megjelent egy újabb evolúciós szint — a kulturális evolúció. — Summázva mondhatjuk, hogy a tudomány és a hit egyaránt nyitott az ember jövője felé.

Test — lélek

A test—lélek összetartozásának és különbözőségének a kérdése ma nem áll érdeklődésünk homlokterében. Mivel nem beszélünk róla, az a benyomásunk támadhat, hogy ez a téma a keresztyén antropológiának már „elintézett ügye”. Erdemes azonban ismételtén kifaggatni híveinket, miként gondolkodnak ök, milyen képzetekkel állnak pl. halottak napján a sírok mellett.

Nekünk Krisztus a reménységünk, Őt kell prédikálnunk. Önmagunkban semmi „biztosítékot” vagy „fogódkodót” nem kereshetünk. A hit a Krisztusra tekint. A feltétlen bizalom mondatja Elerttel: „A halottak Isten emlékezetében vannak”. — De meg kell értenünk, ha az ember mégis vívódik azzal a kérdéssel, mi lesz a halálban Ego-jával. Hogyan és miképpen gondolja el mai személyisége és feltámadott énjének kontinuitását.

Fel kell tennünk a „szentségtörésnek” tűnő kérdést: a modern teológia — harcolva a görög gondolkodás jelentkezése ellen — nem mered-e bele harci helyzetébe? Elintézheti-e egy kézlegyintéssel a keleti világvallások többezeréves hitét és tapasztalatát? Vagy figyelmen kívül hagyhatja-e azokat a kísérleteket, melyeket pl. Moody végzett a klinikai halálból visszahozottak között? És megteheti-e, hogy nem vesz tudomást neves egyetemek parapszichológiai tanszékeinek kutatásairól? — Ezek mind kétértelmű manipulációk lennének? Lehet! A modern teológia kategorikus elutasítása azonban csak akkor indokolt, ha előbb a jelenségeket alapos elemző vizsgálat tárgyává teszi.

Szerencsére a test—lélek problémája nem üdvösség kérdése. A gondolkozás bizonyos pluralizmusa — éppen a kijelentés szűkszavúsága miatt — érthető. Mégsem ártana ezekről a kérdésekről többet beszélnünk és együtt gondolkodnunk.

Az emberrel foglalkozó teológiai munka is hozzátartozik a teremtésben kapott feladataink megvalósításához. Ez sem hiábavaló fáradozás az Úrban.

Pintér Károly

A család közössége

A rádió egyik kedvelt műsora az Örökzöld dallamok c. adás. Dallamok, melyek mindig élők, kedvesek és aktuálisak. — A házasság témája is ilyen örökzöld. Rendszeresen kerülnek eléink folyóiratokban, előadásokban. Sajnos, nemcsak a házasság, hanem annak a válságával kapcsolatos téma is. Bár az intenzitását tekintve változó lehetett, de mindig élt a téma. A mi nemzedékünk számára különösen is élő és aktuális.

Örökzöld téma. — Évezredekkel ezelőtti problémákra az Ótestamentum írásai vetnek fényt, Jézus korában egyházi emberek vetik fel a kérdést és várják a feleletet Jézustól, az apostoli levelek tanúskodnak a gyülekezetben jelentkező gondokról és így találkozunk a jelenben is a házasság kérdéseiről, családi élet problémáiról úgy az egyházban, mint a társadalomban, hazánkban és külföldön egyaránt.

Nemcsak örökzöld téma, hanem égető téma is számunkra. Nem olyan: Ki mit tud írni a házasságról — vetélkedő, melyben szép gondolatokat fejthetnek ki, hanem a segítőszándék vezet mindazokat, akik e kérdéssel foglalkoznak.

Két idézetet említek. A Nyugat XIX. évfolyamában 1926-ban ezt írja: „Kiindulva abból, hogy az újabb irodalom feltűnően sokat foglalkozik a házasság válságával, a Nyugat elhatározta, hogy ankétban tárgyalja a problémát”. A társadalmi élet különböző területein élők hozzászólásai következnek ezután pozitív és negatív tartalommal. — A másik a jelenből. Az Evangélikus Élet máj. 10-i számában jelent meg: Nyugtalanok és nyugtathatlanok vagyunk címen. „Nem először írunk lapunkban a válásról. És még sokszor fogunk írni, mert nyugtalanok, nyugtathatlanok vagyunk és nyugtalanítani akarunk. Hazánkban a válások száma fokozatosan növekszik. Míg 1960-ban a válások száma 16 590 volt, 1980-ban 27 800... 1980-ban 80 322 házasságot kötöttek. Ez azt jelenti, hogy minden harmadik házosságot felbontották.” Ezért is fogalmazom így: A házasság kérdése nemcsak örökzöld téma, hanem égető téma is.

Segítőszándék érvényesült a Bibliában, amikor ez a kérdés elhangzott. Ez a szándék vezet bennünket ma is, akik ezzel a kérdéssel bármilyen fórumon és formában foglalkozunk. Nem a bírói talárban tetszelegve mondunk ítéletet, hanem népünk és nemzedékünk iránti felelősség és szeretet vezet bennünket, hogy a Biblia tanítása alapján s a jelen kérdéseire figyelve próbáljunk segítő kezét nyújtani.

Ez a kérdés nem egyházi ügy és nem társadalmi ügy, hanem mindnyájunk közös ügye, mely mint állampolgárokat és egyháztagokat egyformán érint. Az a család, amely a társadalom legkisebb közösségi sejtje, annak léte döntő módon alakítja a nagy közösség, a nemzet életét. Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz c. versében megrendítő szavakkal írt így: „Most lassú méreg, lassú halál emészt. Nézd, a kevély tölgy, melyet az éjszakai szélvész le nem dönt, benne termő férgnek erős gyökereit megőrlik. S egy gyenge szélről földre terítetik! Így minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs, mely ha megvész, Róma ledől, s rabigába görbed.” Ha ez a vers akkor az egész társadalmi életet átfogó kérdést érintett is, érvényes ennek egyik szeletére, a családi életre, a házasságra s így a házassági erkölcsre is.

Azért lényeges, hogy ez a kis társadalmi sejt lelkileg „egészséges” legyen, mert ennek az egész társadalomra kihatása van. — Tudjuk, hogy

milyen szigorú vámvizsgálatnak vetik alá a határon az export vagy az import vagonokat, melyekben gyümölcsöt szállítanak. Ha egyetlen fertőzött gyümölcsöt találnak, az egész vagonotételt visszaküldik. Az egészet fertőzheti.

Az előbbi statisztika szerint a házasságok harmada lett fertőzött — s ez csak a szembetűnő válásokban. — S még mennyivel több a fertőzött házasság, mely nem vezetett váláshoz, de a tartalma szerint már csak egymás mellett élés, egymás mellett szenvedés, akiket csak a külső keret tart együtt, de nem a lelki harmónia. Igaz, a fertőzött gyümölcsöket ki lehet szűrni, meg lehet semmisíteni, hogy csak a tiszta maradjon meg. Itt ezt nem tehetjük meg. Abban segíthetünk, hogy azoknak a családi életeknek a száma növekedjen, amelyekben tiszta erkölccsel élnek harmonikus családi életet. Legyen mottónk a költő írása: Minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs. . .

Előzetesként egy negatív és egy pozitív levélrészlet a jelenből.

„Ötven év feletti, családos ember vagyok. Sok kétségbeesett asszony panaszatát meghallgatva az a véleményem, hogy a házasság intézménye csapda is lehet és már régen elavult. Vallási és vagyoni eredetű gyökerei vannak. Társadalmi fejlődésünk e szakaszában már ez is a történelem szemétkosarába való.”¹

„Idejétmúlt-e a házasság? Vajon idejétmúlt-e egy nemzet fennmaradása, minél több értékes, becsületes ember felnevelése? Idejétmúlt-e a jövő?” — „Én példamutató, harmonikus házasságban születtem és nevelkedtem. Szüleim egymás iránti szeretete, rajongása, megbecsülése ma is példa előttem. Ebből táplálkozik az én mérhetetlen családszeretetem és ezt szeretném továbbadni gyermekeimnek.”²

Ezekből a sorokból kitűnik az az ellentétes életszemlélet, melyeknek mi naponta tanúi vagyunk. Az lenne a szükséges, hogy azoknak a száma növekedjen, akik komolyan veszik a családi életet s annak szépségét, áldását megélhetnék.

A gyakorlati élet vizsgálatához legyen segítségünkre a Biblia. Főbb vonásaira, tanításaira figyeljünk most.

1. *A házasság titok.* — Mysterion. „Annakokáért elhagyja az ember az ő atyját és anyját és ragaszkodik az ő feleségéhez és lesznek ketten egy testté. Felette nagy titok ez.” Ef 5,31—32. Házasság, családi élet, külsőleg milyen egyszerűnek látszik. Két ember egymásratalálása, élete. Mennyivel csodálatosabb annak a belső lényege. — Ugyanazt az épületet látja az egyszerű turista is, de mennyivel más a véleménye ugyanarról az épületről az építésznek, aki abban az épületben, sokszor kicsiny részleteiben is óriási értéket ismer fel. — Mennyire más gondolatokkal tekintett arra a papirusztekercset tartalmazó kőkorsóra az a beduin pásztor (aki csak arra gondolt: mennyi pénzt kap érte), mint azok a kutatók, akik a múlt pótolhatatlan értékeit ismerték fel benne. — Egyiknek pénzt, a másiknak titkokat tartalmazó érték.

A házasság is ilyen titok. Felületes szemlélő csupán két ember „szerződését” látja abban, amely vagy jól vagy rosszul sikerült. A házasság olyan csodálatos titok s benne olyan gazdag tartalom, amelyre csak rácsodálkozni lehet, amit abban az Isten adott az embernek.

2. *A házasság Isten ajándéka.* Ezt már a bűneset előtt adta Isten áldásul és ajándékkul az emberpárnak. Arról, hogy az akkor milyen lehetett, nem beszélhetünk. Nem is tudjuk felfogni. Csak sejtéseink lehetnek annak a tökéletes voltáról. „És látta Isten, hogy minden, amit teremtett, igen jó”. (1Móz 1,31) „Bár mindketten mezítelenek voltak, az ember

és az ő felesége és nem szégyelték.” (1Móz 2,25) Ezt a helyzetet büntől meghatározott életünkkel teljességében megérteni nem tudjuk. Az, aki vakon született, sok szépet hallhat a világ dolgairól, a természet szépségéről, csodálatos alkotásokról, gyönyörű színekről, de ezt ő sohasem tudja úgy megérteni, ahogyan mi látók azokban gyönyörködhetünk.

A házasság ma is Isten ajándéka, melynek örülhetünk és amelyet megbecsülhetünk. Sütő András író így fogalmazta meg: „A család gyakorta olyan morális tartalmak és eszmények hordozója, melyek létünk lényegéhez tartoznak. A család őrzi azokat az emberi magatartás-normákat, erkölcsi követelményeket, melyeket valaha a Tízparancsolat fogalmazott meg.”³

3. *A házasság Isten rendelése.* „Ezt mondta az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni, szerzek néki segítőtársat, hozzá illőt.”⁴ A házasságot Isten rendelte és nem az ember találta ki. Nem társadalmi képződményként alakult ki, hanem Isten rendelése. Ez számunkra az alap.

A házastársak „segítőtársak” az élet egészében egymás számára. Abban is, hogy az egymás iránti szeretet jóban-rosszban segítséget jelent. Amit házasságkötésükkor ők maguk is tudatosítanak az eskü elmondásakor: sem örömében sem bánatában, sem egészségében sem betegségében el nem hagyom. — Az élet tapasztalataiból ezt így szűrte le Salamon király: „Sokkal jobban van dolga kettőnek, mint egynek, mert azoknak jó jutalmuk van az ő munkájukból. Mert ha elesnek is, az egyik felemeli a társát. Jaj pedig az egyedülvalónak, ha elesik és nincs aki őt felemelje.”⁵ Nem házicselédet és biztos pénzkeresőt lát a másikonban, hanem szerető megértésben segítőtársat.

4. *Egy emberként a házasságban.* „Teremtette Isten az embert az ő képére... férfiúvá és asszonnyá teremtette őket...” Majd később ezt olvassuk: „Férfiúvá és asszonnyá teremtette őket és megáldotta őket és nevezte az ő nevüket Ádámnak.”⁶ *Embernek.* A két fél csodálatos egysége. Ez is a házasság mysterionja. „És lesznek ketten egy testté.”⁷ Vannak, akik ennek a megvalósulását a gyermekben látják. A gyermekben lesznek egy test. Itt többről van szó. Arról az egységről, amit Isten a házastársak életében áldásul adott. A magyar nyelv is ezt érzékelteti. *Párom, feleségem.* Magamban csak az egyik fél vagyok. Csak együtt egy egész ember. „Ez most már csontomból való csont, testemből való test: Asszonyember legyen a neve, mert Férfiemberből vétetett.”⁸ Szokatlan ez a szóhasználat a magyar nyelvben, de tartalmában így igaz. A héber eredeti ezt így mondja egyszerűen: IS — ISSÁ. Amit az új fordítás így ad vissza: Férfiember — Asszonyember. A házasságban, ebben a csodálatos egységben teljesedik ki emberéletünk.

Ennek az új közösségnek, egységnek a szellemét hirdeti Isten kijelentése abban is: Azért elhagyja a férfi az ő atyját és anyját és ragaszkodik feleségéhez és lesznek ketten egy testté. Talán azért, hogy ezt mindkét házastárs jól értse, Pál apostol így írja: „Elhagyja az ember az ő atyját és anyját...”⁹ Azaz: az elhagyás lelkileg mindkettőre érvényes. A házasság egy új közösséget hoz létre. S ebben Isten rendelése szerint egy régi kapcsolatot megszakad. Tisztelet, szeretet, megbecsülés és hála — ez természetes, hogy továbbra is teljes mértékben ott él a szülők felé. De ugyanakkor egy új közösség jön létre, melyet más szálak nem szakíthatnak meg. Ezt érzékelteti a két kifejezés is: *elhagyja* — *ragaszkodik.* Szülők és gyermekek ezt szeretetben fogadhatják el és akkor ez mindkét részre áldásos lehet.

A Biblia egyik legszebb vallomásában így jut kifejezésre: „Ahovala te mégy, oda megyek, ahol te megszállsz, ott szállok meg... ahol te meghalsz, ott halok meg, ott temessenek el engem is. Úgy tegyen velem az Úr akármint, hogy csak a halál választ el engem tőled.”¹⁰

Elhagyja — ragaszkodik. Erre is érvényes Simon István: Elágazó utakon c. versének ez a szakasza: „...más sorsa van minden útnak s hiába anya és fia, utamnak valahol, te tudtad, el kellett kanyarodnia.”

Levélrészlet és válasz. „Az anyósom nem akarja megérteni, hogy jogunk van az önállóságunkhoz... a fia most már hozzám tartozik és fontos dolgainkban csak mi ketten döntünk.” — Indulat és keserűség is kifejezésre jut a levélben. A válasz néhány sora: „...a férj és feleség együtt formálja közös életét akkor is, ha mindketten továbbra is hűséges gyermekei maradnak szüleiknek.”¹¹

5. *A házasság tisztasága.* „Tisztességes minden tekintetben a házasság és a szeplőtelen házasság. A paráznákat pedig és a házasságtörőket megítéli az Isten.”¹² Bár ez már a házasságra vonatkozik, de szükséges, hogy az ide való megérkezésre készüljenek a fiatalok. Fiataljainkat így tanítjuk a konfirmáció alkalmával: „Testünk, lelkünk tisztaságát megőrizve készülünk a házasságra. Házastársát pedig mindenki szeresse és megbecsülje.”

Az ifjúság nevelése döntő. Azokból a fiúból és lányokból édesapák és édesanyák lesznek. Nem közömbös, hogy milyen gondolkodásmód irányítja az életüket. Egy pedagógus írja: „Mivel hivatásom évtizedek óta összeköt húsz év körüli fiatalokkal, alkalmam volt ismételtelen megállapítani: minden komolyan gondolkodó fiatalember ma is előnyben részesíti azokat a lányokat a nőüléslnél, akik leánykorukban bebizonyították az önfegyelmre való képességüket. És nemcsak azért, mert valamennyien tisztában vannak a »viháros múlt« veszélyeivel a házastársi kapcsolat hosszabb távú alakulására nézve, hanem azért is, mert születendő gyermekeiknek testben-léleklben alkalmas anyát kívánnak.”¹³ — Könnyelmű gondolkodású fiatal felé így ír egy 18 éves leány: „A hozzád hasonlókat szokták hangoztatni: szégyen az, ha egy 18 éves leány még szűz. Tudod mit? Én nem szégyenlem, sőt büszke vagyok rá. Nem vagyok hajlandó egy »hülyéskedés« miatt tönkretenni az életemet. Nektek, fiúknak, nincs mit veszítenetek. Mindennek a nők isszák meg a levét. Visszataszítónak és undorítónak tartom az álltalatok elképzelt, ún. »szabad szerelmet«. Később meg mindegyikötök szűz lányt akar feleségül venni.”¹⁴

Nagy ajándék és nagy áldás, ha tisztán adhatják ajándéklul egymásnak magukat a házasságban. — Diplomás fiúra és érettségizett leányra gondolok. Óriási megdöbbenés a házasság után. Az ifjú férj az első találkozás után külön szobába ment és beadta a válópert. Miért? Akkor tudta meg a férj, hogy feleségének már volt valakivel viszonya, s ez olyan keserűséget és csalódást váltott ki belőle, hogy elvált. Nem is házasodott meg. „Testünk, lelkünk tisztaságát megőrizve készülünk a házasságra.” Kaland, könnyelműség, házasság előtti szexuális élet kiégett életet eredményezhetnek, melynek sebei soha nem gyógyulnak be igazán. Egy levélrészlet: „Egyetlen szentség van: a szerelem. Ha elárulja az ember, meg kell járnia a poklok mélységét. Csak állandósággal lehet bebizonyítani, az igazi szerelmet. Szalmazat az, amely minden helyzetben talál magának új lángra táplálékot.”¹⁵

Sajnos, sokan vannak, akik „kiélik” magukat fiatalon. Szerelmeiket is úgy váltogatják, mint az ünnepi ruhákat.

Ezek reménytelen esetek, leírt nevek? Számukra minden elveszett? Erre is érvényes az apostoli üzenet: „A tudatlanság idejét elnézi az Isten, most parancsolja az embereknek mindenütt és mindenkinek, hogy megtérjenek.” Amint Jézus is indította a házasságtörő asszonyt: „Eredj el és többé ne vétkezzél!”¹⁶ Boldog, aki nem járta meg ezt az utat. De ha mégis járta, Jézus még adhat szabadulást.

Figyeljünk most különösen is a 6. parancsolat magyarázatára: Ne paráználkodj! — Ez a parancsolat sokkal érthetőbben így hangzik: Ne törj házasságot! Még egyszerűbben: Ne törj ki saját családi életedből és ne törj be más családi életébe.

Aki bárkivel házasságtörést követ el, az először rést tör saját családi életének védőfalán. Kitért abból a rendből, amelybe Isten helyezte és amelyre a szeretet és hűség ígérését tette. Olyan ez, mint a folyó, melynek hullámai békésen hömpölyögnek a gátak között. Ha egy kis helyen átszakítja azt, akkor már lehetetlen egy ideig rombolását megállítani. Még akkor is ilyen lesz a házassága, ha arról mások nem tudnak. Feszültség, ingerültség, hazudozás mérgezi meg a családi légkört addigi békességét.

Ne törj be mások házasságába! A házasságtörőt betörőnek is nevezhetjük. „A paráznákat és házasságtörőket megítéli az Isten!” Milyen sok házasság felbomlott az ilyen, mások életébe betörés következtében. De sok élet keserű vallomása tanúskodhat erről. S az a rengeteg elválás, melyre dolgozatom elején utaltam. S ennek szomorú következményei az ő életükben. Ahol gyermekek vannak, azok szomorú sorsa. Sokszor lesznek a szülők keserű sorsa játékszereivé.

7. A szexualitásról. Beszélünk kell róla, mert van. Beszélünk kell azért is, mert sokan tévesen látják ezt a kérdést. A szexualitás önmagában nem bűn, nem átok, nem kényszerű nyűg, amiért Istent kellene vádolni, hogy miért adta, ha ez ennyi baj forrása lett. Ajándékkul adta Isten. Ajándék a jó kés is a háztartásban. Az ember gonosz indulattal ezt mások élete kioltására is felhasználhatja eszközül.

„A szexuális ösztönerő Isten ajándéka, amit valóban ajándékkul, gazdagodásul, örömré adott az Isten. Azért adta, hogy általa emberibb legyen az élet. Nemcsak azért adta, hogy utódok származzanak, azért is adta, hogy egymással olyan bensőséges kapcsolatba kerüljenek a házastársak, melyet egyébként nem lehet elképzelni és megvalósítani.”¹⁷

Kettős veszélye van. Az egyik az, hogy a szexualitást helyezik középpontba. Bibliái kifejezéssel: bálványozzák. — Nemrég a tv-ben a „Bűn” c. sorozat egyik szereplője, aki börtönbe került, úgy beszélt: az én testem az enyém, azzal azt teszek, amit akarok, ahhoz senkinek semmi köze. Ő csak így tud élni állandóan valakivel testi kapcsolatban. — Nem mindig ilyen élesen fogalmaznak az emberek, de így élnek sokan. A freudi gondolkodásmód alapján: kiélni magát a szexualitás-ban. S ha azt a másik is így vállalja, akkor az még nem is bűn. — Így lett az ajándék a bűn eszköze.

A másik veszedelem ahogyan a szexualitásról beszélnek, ill. nem akarnak beszélni. A szexualitás bűn, tisztátalan dolog. S ez félelmet vált ki. Még a házasséleletet is megmérgezheti.

Tisztán fogalmaz Brunner, aki a teremtő Isten szavainak az exegetálása közben ezt írja: „Ez a hallatlan kettős mondat olyan lapidárisan egyszerű, szinte alig tudatosul bennünk, hogy ezzel a mítosznak és a gnosztikus spekulációnak, a cinizmusnak és az aszketizmusnak, a szexua-

lítás istenítésének és a szexualitástól való félelemnek egész világa el-
tűnik mögöttünk.”¹⁸

Az orvos és hívő ember szavai foglalják ezt össze: „Az Isten által
elgondolt életközösség — benne a testi kapcsolat is — biztos partot
jelent. Isten tudja, hogy férfiak és nők élete milyen mélység fölélt
tántorog testi síkon is. Isméri azt a félelmetes erőt, mely a házasságon
belül az életet szolgálja. Ezért igen fontos, hogy testi kapcsolatában a
házasság tudjon annyit nyújtani a férfinak, nőnek egyaránt, mint
amennyire szüksége van. Fel kell számolni a gátlásokat, előítéleteket és
mindent, ami akadályozhatja e gazdagság kibontakozását. Ha ez nem
így történik, akkor az életet nem a teljesség csendes vizei felé tere-
lődnek, hanem a lázadás, a korlátok közül való kitörés felé és szükség-
szerűen jön a bűn, a bukás, a tisztátalanság. Isten nem ezt szánta az
ember életének.”¹⁹

8. *A gyermekáldás.* „Szaporodjatok és sokasodjatok és töltsétek be
a földet.”²⁰ Isten teremtő akarata az embert is az ő teremtő szándéká-
nak eszközüvé avatta. A gyermek ajándék a házasságban, de nem csak
ez a célja a házasságnak. A gyermekben is az Istentől kapott szeretet
egyesül és szeretetük egyformán a gyermekre is irányul.

Az utóbbi időben egyre többször jelentkezett az a hamis nézet, hogy
nők gyermeket akarnak, fel is akarják nevelni — egyedül. Nem kell
nekik a férfi, mint férj, csak néhány alkalomra, hogy gyermekük szü-
lessen. Nem is a gyermektartásért — bár van ilyen is —, hanem csak
a gyermekért. Felelőtlen magatartás. Ez éppen olyan kitörés az isteni
rendből, mint a házasságtörés. Isten a szülőknek adta a gyermeket,
hogy közös szeretettel neveljék.

Az emberi önzésnek azokat a példáit is megtalálhatjuk, akik azt
mondják: nekik kell a házasság, a nemi élet, de gyermek nem. Egyikük
így érvelt: A gyermek hivatásomat tenné tönkre, a szépen ívelő kar-
rieremet húzná keresztül. Ezért nem kell a gyermek. A férj viszont
szeretne. S ez hova vezet? Válushoz, házasságtöréshez, egymástól való
elidegenüléshez.

9. *A házastársak szerepe.* Ezt így foglalhatom össze: Egymás
mellett és egymásért élnek. Úgy, mint akinek az élete egymást egészíti ki.
A szervezetünkben is a fej és a szív, a kéz és a láb egymásért vannak.
Ezeknek a harmonikus munkája adja az egész test helyes életét. „Az asz-
szony teljesen egyenrangú társa a férfinak. Ez a jó, ez a szép és ez az ál-
dott, mert a nő ezt a „rangot” az Istentől kapta. Fordítva ugyanígy van.
A férfi a házasságban nemcsak arra való, hogy pénzt keressen, hogy szol-
gáljon, szóval: nem eszköz, hanem élettárs. Mert Éva nem Ádám fejé-
ből vétetett: ne uralkodjon tehát az asszony a férj felett. És nem is a láb-
ból; tehát a férfi ne tekintse az asszonyt alacsonyabbrendűnek magá-
nál... hanem bensőséges szeretettel egyesülve együtt járják az élet
utait”²¹

Mindegyiknek megvan a maga rendeltetése a házasságban. Vissza-
tetsző a férfias nő arrogáns viselkedése, de szálnalmas a férfi nőies maga-
tartása is.

Kölcsönös szeretet, tisztelőt, megbecsülés a házasságban. Az apostol
szavaiból néhány gondolatot ragadjunk ki. Ef. 5,25—29. „Ti férfiak, sze-
ressétek feleségeteket, mint Krisztus is szeretete az egyházat és önmagát
adta azért.” Jézus szeretete áldozatos szeretet volt. Nem szép elméletet
adott a szeretetről, hanem példát adott. „Ahogyan én szerettelek titeket,
úgy szeressétek ti is egymást”. Egymást szeretni erényekkel és hibákkal.

A másik hasonlat még jobban leegyszerűsíti ezt az igényt. Nem ki-sebbiti, hanem gyakorlatibbá teszi. „Úgy kell a férfiaknak szeretni feleségüket, mint a saját testüket”. Ha nem értené valaki a Krisztus szeretét, az gondoljon csak önmagára. Úgy szeresse házastársát, mint saját magát. Akkor a kérdés ezt jelenti: Mit szeretne Ő? Mivel szerezhetnék neki örömet?

10. *A válasz kérdése.* „Amit Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza.” A válasz kérdése is mindig élő kérdés volt. Ott találjuk az Ótestamentumban, Jézusnak is felteszik a kérdést: „Szabad-e az embernek az ő feleségét elbocsátani akármilyen okból?” Kérdésüket így indokolták meg: „Miért rendelte Mózes, hogy válólevelet kell adni és úgy bocsátani el a feleséget? Jézus válasza ez volt: Mózes a ti szívetek keménysége miatt engedte meg néktek, de kezdettől fogva nem így volt.” Arra utalt, hogy a házasságra érvényes a kijelentés: Amit Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza”.²²

Az a karikagyűrű is ennek a végtelenségnek a jelképe. Az esküvő alkalmával ezért mondja a lelkész, miközben a két fél kezét átfogja: Mivel Isten rendje szerint akartok egymással házasságban élni és ezt az élő Isten színe és az egyház tanúi előtt kijelentettétek: ezért egybeköttek titeket Isten Igéjével és áldásával az Atya, Fiú, Szentlélek nevében, hogy amit Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza.”²³

A házasságba tehát *csak* ezzel az elhatározással lehet indulni. Könnyelmű és cinikus hang: megpróbáljuk s ha nem sikerül, elválunk. Munkahelyet választhat így, de házastársat nem. Itt egy életre szóló elhatározás szükséges, úgy ahogy az esküvő alkalmával elhangzik a kérdés: Akarsz-e vele Isten rendje és ígéje szerint házasságban élni, míg a halál tőle Isten akaratából el nem választ? és így felel: Akarok.”²⁴ Egy életre szóló elhatározás.

Milyen okai vannak a válásoknak? Munkahelyi kisértések, könnyelműségek. — Otthoni féltékenység, durvaság, veszekedés. Többnyire az alkohol hatása. — Jobban meg kellene akadályozni a pornóképek és hangszalagok terjesztését, melynek ugyancsak a könnyelmű lépésekhez segítenek. Túl fiatalon kötött házasságok.

Örökzöld dallamok, örökzöld témák. Ilyen örökzöld téma a házasság is. Nekünk mégsem csupán elmélkednünk kell felette, idézni a múltat s problémáznunk a jelenen, hanem Isten akaratát szerint mindent meg kell tennünk, hogy az emberek gondolkodásmódjában döntő változás menjen végbe pozitív értelemben. A házasság nagy áldás és ajándék, mely gazdagíthatja, teljessé teheti életünket. A harmonikus családi élet útját járjuk és így neveljük a fiatalokat, hogy tiszta gondolkodású, beszédű és életfolytatású nemzedék nevelkedjen fel. „Minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs...” Ennek megvalósítására segítsen minket az Isten.

Idézetek: Nők Lapja 1979. 45. sz.¹ Ezután rövidítve NL.² NL 1979 — és 47 sz.³ NL 1978 — 13 sz.⁴ 1Móz 2,18.⁵ Préd. 4,9—10.⁶ 1Móz 2,23.⁹ Ef 5,31.¹⁰ Ruth 1,16—17.¹¹ NL 1981 18 sz.¹² Zsid. 13,4.¹³ NL 1979 41 sz.¹⁵ NL 1979. 44. sz.¹⁶ Jn 8,11.¹⁷ Tíz segítség az emberreválás útján 104. o.¹⁸ Theol. Szemle 1977. 288. o. dr. Mézes Zsigmond.²⁰ 1Móz 1,28²¹ Kezdetben 190. o.²² Mt 19,3—9.²³ Részlet az Ágendánkból.²⁴ Részlet az Ágendánkból.

Varga György

Áldás, vagy átok a gyermek?

Kiélezett kérdés. Nyilvánvalóan sokan vannak, akik sohase tették fel maguknak ezt a kérdést, pedig felnevelték a gyermekeiket. Vannak, akiket boldogtalanná tesz a gyermeknélküliség és rettenetesen szenvedtek miatta, céltalannak, kárbaveszettek érzik az életüket. — Ismertem egy asszonyt, aki háromszor ment férjhez, s mindhárom férje azért hagyta el, mert nem lett gyermeke. — Ugyanakkor vannak olyanok is, akik megkeseredetten vallják: „ha ma volnék fiatal, nem szülnék gyermeket”, vagy: „milyen sok bánattól szabadultam volna meg, ha nem hoztam volna gyermeket a világra.” A kiélezett kérdést a kiéleződött helyzetek vetik fel.

A cím éles kérdésfelvetése azt is kifejezi, hogy a gyermekvállalást nem csak előre tekintő reménység, de előre tekintő félelem is befolyásolja. A gyermekvállalás megítélésében egymással nagyon is szemben álló érzésekkel, megfontolásokkal, élettapasztalatokkal találkozhatunk a mindennapi életben. Egy pszichológus nőtől hallottam ezt a megállapítást: két dolog van, amiért a nők mindenre képesek: hogy ne legyen gyermekük és hogy legyen gyermekük. Tényekre épülő megállapítás, amely egyúttal azt is tükrözi, hogy a gyermekvállalásnál milyen döntő szerepe van az értelmi felkészültségnek és döntést befolyásoló hatásoknak, hiszen ugyanaz a személy mindkét gyötrődést átélheti.

A cím kérdése arról az emberi számításokon túli tényezőről is beszél, akitől, vagy amiktől függően a gyermek áldássá, vagy átokká válhat.

Az áldás és átok tartalmát sokszor inkább csak sejtjük, hatását érezzük, de tartalmának tudatos végig-gondolásához nem jutunk el. Ahhoz, hogy a feltett kérdésre felelni tudjunk, ezt nem kerülhetjük ki.

Áldás és átok. 5Móz 11,26—28: „Nézd én ma áldást és átkot adok elétek. Áldást, ha hallgattok az Úrnak, Isteneteknek a parancsolataira, amelyeket én ma megparancsolok nektek. De átkot, ha nem hallgattok az Úrnak, Isteneteknek parancsolataira, és letértetek arról az útról, amelyet én ma megparancsolok nektek és más isteneket követtetek, akiket nem ismertek.”

Az áldás, Isten életünket kísérő, segítő ajándékozó szeretetének és a vele való kapcsolat, a neki való engedelmesség örömeinek átélése. Isten áldása ajándék, életünk meg nem érdemelt „dicsérete”, a benne bízó hit „sikeres” útja.

Az átok, Istentől való elfordulásunk minden következménye. Istennel való kapcsolatunknak s az ő szeretetének az elvesztése, engedetlenségünk örömeinek megkeseredése, cselekedeteink megítéltségének nyilvánvalóvá válása, életünk vergődésének céltalansága, bűneink következményeinek nyomasztó terhe, és életünk „sikertelensége”.

Az áldás és átok tehát nem függetleníthető Istentől, akaratának keresésétől, vagy megvetésétől. Ez a kérdés azonban, akik nem számolnak Isten valóságával, nem is vetődhet fel. Ők nem érzik Isten törvényének életükre vonatkozó elkötelezését. Így nem irányadó számukra a Ne paráználkoddj!, vagy a Ne kívánd felebarátod feleségét — parancsa sem. Bennük legfeljebb társadalmi szokások, vagy megkötöttségek írásba foglalását látják. — Ez azonban nem zárja ki, hogy az ő életükben is felismerjék Isten ajándékát, vagy az Isten törvényét átlépő magatartásuk következményeit. Isten szabadságot adott az embernek arra, hogy törvényének értékét és értelmét felismerje, és akarjon ahhoz igazodni, vagy, hogy

a maga törvényét, nézetét ennél jobbnak tartsa és aszerint éljen. Magatartásának következményeit azonban mindig viselnie kell.

A Tízparancsolatot elfogadó zsidóság életében a más istenek követése és a parázñaságra csábítás nagyon szorosan összekapcsolódott. A körülöttük élő népek kultuszában e kettő összetartozott. (2Móz 3414—17) A nemiségnek ilyen mérvű központba kerülése látszólag gyakorlati célt szolgált, a termékenységét, a valóságban azonban öncélúvá vált. Nem az ember uralkodott ösztöne felett, hanem a nemiség lett úrrá az emberen. Mózes felismeri az ilyen kapcsolatok bomlasztó közösséggromboló, tönkretévő erejét. A parázñaság az Öszövétségben később is az Isten iránti hűtlenség, az Istennel való kapcsolat megromlásának a kifejezésévé vált. Aki ma kerül hasonló útra, arra is igaz, nem ismeri az utat, amelyen elindult. Nem az áldás mellett dönt az, aki felelőtlenül használja Istentől kapott ajándékait és visszaél azokkal.

A felvetett kérdés tehát az Isten elé állítja életünket és a tőle függő viszonyban keresi az áldás, vagy átok titkát. Mert hiszen nem csak a gyermekben, de a független, családi kötöttségektől mentes, mások szolgálatára áldozott életben is nyilvánvalóvá lehet Isten áldása és a gyermeknélküliség is nehezdedhet átokként emberek életére.

1970-ben a Nők Lapjában fél évig tartó vita folyt a gyermekvállalás kérdéséről és ez később könyvben is megjelent *Éljünk Magunknak* címen. A vitában sok kérdés felszínre került, a vélemények összegzésénél lemérhetővé vált a társadalmi közvélemény, igény és szükséglet, de nem esett szó a legalapvetőbb kérdésekről, a férfi és nő természeti adottságai-ban rejlő feladatairól és a feladatra való felkészülésről. Pedig nyilvánvaló, hogy az áldás vagy átok kérdése gyökereiben visszanyúlik eddig a feladatlátásig és a feladatra való felkészülésig.

A házasságról

1. Férfi és nő.

Természeti adottságunk, férfi és nő voltunk Isten teremtő akaratának és munkájának eredménye. A különbözőség nem az alá, vagy fölérendeltség jele, hanem a sajátos életfeladatok vállalására képessé tevő ajándék. Olyan adottság, amely lehetővé teszi, hogy férfi és nő között egymást és egymás életét kiegészítő teljes életközösség jöjjön létre. Ezt a közösséget fejezi ki 1Móz 2,24: „Lesznek ketten egy testté” igéje.

Bovet mondja: „a nemiség semmi esetre sem valami alacsonyabb rendű ösztön, hanem ellenkezőleg, az ember legmagasabb rendű ösztöne, vagyis az egyetlen ösztön, amely az ÉN-en túlmutat, a társ, a partner és a gyermek felé.” (Bovet: *Felette nagy titok*) Nemiségünk, férfi és nő voltunk tehát magában rejtji a családalapítás és gyermekvállalás feladatát és természetesen azt is, hogy ezt felelősséggel tegyük, társunk és gyermekeink javára, biztosítva számukra az otthon szeretetét és oltalmát. — A házasságnak akkor is van értelme, ha abban nem születet gyermek és a nemi kapcsolatnak akkor is, ha a házastársak összetartozás érzése, egymás iránti szeretete jut kifejezésre. Amikor azonban nemiségünk öncélúvá válik, hiányzik belőle a társra tekintő szeretet és a gyermek iránti felelősség, akkor szem elől téveszti feladatát. Közösségépítő erő helyett az egyéni önzés szolgáivá válik.

2. Felkészülés a házasságra

Természeti adottságainkból fakadó feladataink vállalására készülnünk kell. Az eredmény, a helyes kapcsolat megtalálása érdekében válik izgalmas kérdéssé, hogy mit értünk a családi életre való felkészítés és nemi

felvilágosítás alatt. Súlyos kérdés, hogy az, amit mi gyermekeinknek adunk, valóban az élet törvényét szolgálja-e?

Mivel életünk egyik legszemélyesebb és legbensőbb ügyéről van szó, kialakult az a felfogás, hogy ez mindenkiné a magánügye, mindenki maga viszi bőrét a vásárra. Az a szülő, aki szereti gyermekét, mégis tele van aggodással, féltéssel, ha azt látja, hogy gyermeke egy helytelen kapcsolat, nem hozzá illő társ felé sodródik. Tudja, hogy a rosszul sikerült házasság nem maradhat csupán a gyermek magánügye... Miközben tönk-re teheti gyermeke életét, kihat a hozzátartozókra is. Leterheli, leköti mások életét, gondot jelenthet családon kívül állóknak is, munkatársaknak, akik az idegileg kifáradt társuk helyett kénytelenek dolgozni, orvosoknak, akiknek új beteg gondját kell felvenni stb. Vagyis ez a legszemélyesebbnek tartott ügy kihat környezetre, a társadalomra is.

Az ember egyéni érdeke, hogy sikeres legyen a házassága, de a társadalom együttes érdeke is az, hogy minél kevesebb legyen a gondot és terhet jelentő megromlott családi közösség. Ebben komoly szerepet játszik a helyes felkészültség.

A felkészüléshez nem elég annak az öröme, hogy egy fiatal átéli nemi vágyainak kielégülését és újra és újra felfedezi, hogy erre képes. Aki testileg fejlett, még nem biztos, hogy lelkileg is érett és kész annak a felelősségnek a felvételére, amelyre éppen a társra találás kötelezné. Aki pedig felelősség nélküli kapcsolatok keresésében találja örömét, hogy fogja megállni helyét akkor, amikor házastársával a totális közösséget kellene megvalósítani? — Valami olyan képességét veszíti el, amire a legnagyobb szüksége lenne ahhoz, hogy megelégedett, boldog ember legyen és ilyenén tudja hozzátartozóit is tenni. — A felkészülés jegyében történő „tapasztalat szerzés” hozhat nagyon keserű élményeket. Aki pedig keserű csalódások, megaláztatások emlékével, kisebbrendűségi érzéssel megy a házasságba, az bizalmat és bizalomépítő képességét veszíti el, s ez házasságra is ránehezedik.

A házasságra való felkészüléshez feltétlenül hozzátartozik a leendő társ megbecsülésének a készsége, az apai vagy anyai hivatásra való tudatos készülés, belső vágy, és a családban ránk váró feladatok elvégzésére, a családot felvállalt felelősség hordozására való készség.

A felkészüléshez hozzátartozik a gyermekhez való viszony végiggondolása is. A gyermek vállalás lehetőségének, a családi otthon kialakításának, a család fenntartásához szükséges anyagiak biztosításának kérdései. Sok házasság jött már létre nehéz körülmények között, bizva abban, hogy majd csak kialakul a jövő. Közülük azonban csak azok maradtak meg, amelyekben a családot való küzdés készségét nem fojtották meg az előre fel nem mért nehézségek.

3. „Szerzek neki segítőtársat”

A gyermekvállalás szempontjából is fontos, hogy a házastársak Isten teremtő akarata szerint, egymás segítő társai tudjanak lenni. Ebbe a segítőtársi viszonyba a család életének minden területe beletartozik. S a család életrendjét minden házaspárnak magának kell az egyéni adottságoknak megfelelően kialakítani. A gyermek vállalásánál és nevelésénél mindkét szülő együttes segítségére szükség van. — Ha az anya azt érzi, hogy férje magára hagyja a terhesség kihordásának, vagy a csecsemő gondozásának nehézségeiben, belső lázadásában szembe fordul a férjével és ösztönösen menekülhet nyugtának érzett gyermekétől. Ha a férfi érzi azt, hogy felesége nem tud teljes szívvel a gyerek felé fordulni, elhidegülhet tőle. — De a gyermeknek magának is szüksége van arra, hogy mind anyjának, mind apjának a szeretetét érezze és, hogy a szülők egymást segítő

szeretetének a példaadása előtte legyen. Az ilyen családi otthonban — tapasztalat szerint — még nehéz anyagi körülmények között is, értékes jellemű, szüleiket tisztelő és majd a saját családjukhoz is helyesen viszonyuló gyermekek nőnek fel.

Ahol egyoldalra billen, vagy megszűnik a szülők segítőtársi kapcsolata, ott azonnal érezhetővé válik ennek hatása. Már egész kis korban jelentkezhet a gyermeknél a szülőktől függetlenül, engedetlen magatartás, vagy az egyikhez menekülő, a másiktól féltő, az egyikhez ragaszkodó, a másikat gyűlölő érzelem nyilvánítás. Elvált szülők gyermekei, vagy alkoholista szülő mellett felnövő gyermekek kevesebb gondot okozhatnak, ha szüleik felismerték volna, hogy egymást segítő társként kell felnevelniük gyermekeiket.

Ha a szülők nem tudják segítőtársi feladatukat a gyermekek előtt és a gyermekek javára élni, a jelentkező visszahatások egyszerre felvetik az áldás, vagy átok kérdését. A szülők felől is, de a gyermekek felől is.

Gyermek és család

1. A gyermek várása

Ha rendezett viszonyok között, biztonságérzetet adó otthonban várhatják a szülők a gyermeket, vágyódnak utána és lelkiileg felkészültek fogadására, akkor a terhesség jelentkezése mindkét szülő számára örömet, még fokozottab összetartozást jelent. A gyermek várásának együttes öröme, az édesanya terhességgel járó rosszulleteinek az elviselését is könnyebbé teszi, sőt magát a szülést is. Bovet mondja: „A teljes bizalom és öröm a legjobb előkészület a könnyű szülésre”.

Ha a gyermek várása és megérkezése a szülők kapcsolatát még inkább elmélyítő erőt jelent, kétségtelen, hogy gyermeküket életüket gazdagító ajándéknak, áldásnak érzik.

A rendezetlen körülmények és bizonytalan jövő, ettől az örömtől megfosztja a szülőket, a gyermekeket pedig megfosztja attól, hogy lelkiileg egészséges és ne sérült ember legyen. — Ha a gyermek nem kívánt, nem várt, nem szeretett, hanem inkább teher, szegény, és a szülők felelőtlenségére emlékeztető élő tanú, a szülők úgy fogadhatják, mint életükre nehezítő büntetést, életüket megkeserítő átkot. Arra nem gondolnak, hogy a szeretet nélkül fogadott gyermek számára ők maguk válnak átokká felelőtlenségükkel és szeretetlenségükkel. — Ha van valami, ami a gyermek életét leterhelő szülői felelőtlenséget ellensúlyozni tudja, az csak az otthon és biztonságot adó szeretet.

Széteső családoznál mindig lelkiismeretet nyugtalanító teher a gyermek még akkor is, ha egymással szemben küzdenek érte. A család szétesését annak minden tagja megszenvedi. Kétségtelen, hogy sok fiatal a bizonytalanság érzése tart vissza a gyermek vállalástól, mert a házasság csődjétől való rettegés ott van tudatuk mélyén.

2. Családban, vagy család nélkül

A kérdés gyakrabban vetődik fel, mintsem gondoljuk. Nem egy-egy megcsalt és magára hagyott leány-anya kérdése csupán. A családi kötöttségeket megvető, de gyermek után vágyódó egyedülálló nő életcél keresése is benne van ebben a kérdésben.

A nyugaton végigsöprő szexhullám hozzánk is eljutó hatása, a szerelemben életcélként látó fiatalok minden kötöttségtől szabadulni akaró törekvése, a családi közösség nélkül, jobbat kereső modernkedés, és egy-

úttal a másik nem iránti teljes bizalmatlanság az a háttér, amiből ez a kérdés fakad.

Oriana Fallaci olasz írónő; „Levél egy meg nem született gyermekhez” (Bp. 1980. Kozmosz) című könyvében vergődő gondolatáradattal próbál szöszlőlni a család nélküli gyermekvállalásnak: „Én nem hiszek a családban, a család egy nagy hazugság, és az ötlötte ki, aki úgy szervezte a világot, hogy a legtökéletesebben ellenőrizhesse az embert és a legtökéletesebben kihasználhassa engedelmességüket a szabályok és legendák iránt. Könnyebben lázad az ember, ha egyedül van, belenyugszik a dolgokba, ha másokkal él együtt. A család nem más, mint a lázadástól rettegő társadalom megnyilatkozása.” (I. m. 42. l.)

A minden kötöttség ellen lázadó, a magányában társadalmi előítéleteket tudatosan átlépő gondolkodás ott ér csődjéhez, amikor az ellen a kötöttség ellen is lázad, ami neki is, magzatának is érdeke, amikor terhessége kihordása érdekében az orvos további kórházi pihenést javasol:

„Itt hagyom ezt a kórházat és elutazom, lesz ami lesz, ha sikerül megszületned, megszületsz, ha nem sikerül, meghalsz. Én nem öllek meg téged, félre ne érts: egyszerűen nem segídek tovább, hogy a végletekig zsarnokoskodhass...” (I. m. 74. l.)

Önzés az, ami e sorokból árad? — Talán jobb fogalom rá az öntörvényűség. De ez az öntörvényűség éppen elég ahhoz, hogy alkalmatlanná tegye a házastársi és a szülői közösség kialakítására.

Egyedül vállalni a gyermeket, lehet nagyon bátor cselekedet és a társadalmi előítéletekkel szembeálló magatartás, de az biztos, hogy egy ilyen döntés nem a gyermek érdekére tekintő megfontolásból születik és az anya a saját érdekét sem méri fel helyesen. „Egyedül vállalni a terhesség, az anyaság gondjait, nem könnyű, és lelkileg megosztani az örömet, a bánatot, kell valakivel.” (Fekete Gyula: Élünk magunknak, 90. o.) — írja egy magányos hozzászóló a Nők Lapja vitájában. — Van olyan levélíró is, aki nagyon boldog lány-anyaként írja alá a levelét, de egy másik levél már egy nagyon boldog lány-anya kiszolgáltatottságáról ír. S ez a levél egyszerre a Préd. 4,10 igazságát húzza alá: „Jaj az egyedül állónak, mert ha elesik, nem emeli fel senki.”

A magányosság családon belül is szomorú valóság lehet, ha valamelyik házastárs magára marad a felelősség hordozásában. Egy keserű hangú levél így vall: „Ma a legtöbb férfi életre hívja a gyermeket és aztán egyszerűen nem törődik vele. Ugyanúgy csatangol, részegeskedik, mint ha a felesége, a családja, a világon se volna. Minden baj, minden gond az asszonyra marad... Ha a férfiak kedvesebbek, megértőbbek, vagyis igazi családapák lennének — az asszonyok nem győtrődve, hanem boldogan vállalnák és nevelnék gyermekeiket.” (Fekete Gy. i. m. 83 l.)

Az a szülő, aki magára marad, s gyermekeivel és éppen gyermeke miatt kerül hátrányos helyzetbe, aligha tudja ezt a helyzetet derűjével, szeretetével úgy kiegyenlíteni, hogy a gyermek ne érezze meg, hogy teher a szülő számára. És vajon a magára maradt szülő a másik hiányát tudja-e pótolni? A csonka családokban felnövő gyermekek egy része azért kerül összeütközésbe a társadalommal és lesz a szülő számára is gond és szégyen, mert belső hiányérzetét lázadásban, az erkölcsi normák felrúgásával akarja kiélni?

Az áldás, vagy átok kérdése ebben az esetben sem irányulhat csak a gyermek felé, hanem ez a kérdés a szülővel szemben is felvetődik.

3. A gyermek és szülő kapcsolata

A gyermek lelki fejlődését döntő módon befolyásolja szüleivel való kapcsolata. Pontosabban, hogy a szülő milyen kapcsolatot épít ki gyermekével. Mivel minden gyermek egyéni adottságokkal rendelkező „rejtély”, a szülőnek minden gyermekéhez meg kell találnia azt a sajátos utat, amelyen hozzá közel kerülhet és őt nevelheti, irányíthatja. Ezért nem elég, hogy a szülői szeretet „gazdagon áradó” legyen, annak bölcsnek is kell lenni.

A családban felloukkanó „fekete bárányok”, a családra szegyet hozó gyermekek léte arról beszél, hogy a helyes kapcsolatteremtésnek az útját a szülők valahol elvétették. — A szüleiket magukra hagyó, velük nem törődő gyermekek magatartása is arról vall, hogy a szülő—gyermek kapcsolatból hiányzott valami, ami a kölcsönös felelősség érzését igazán elmélyítette volna. — A gyermeküknek mindent megadni akaró, gyermeküket mindentől megkímélő szülők nevelésének eredménye rendszerint az, hogy öreg korokra is gyermekük rabszolgája marad. Eltévesztették a helyes utat és maguk is a rossz út csapdájába estek és szenvednek miatta.

A gyermek és szülő kapcsolatban nem szabad szem elől téveszteni, hogy a család közösség. Nemcsak férj és feleség kapcsolata, hanem: apa, anya, gyermekek közössége, amelyben a szülők nem csak Isten teremtő akaratának eszközei, hanem Isten gondviselésének a munkásai is. Ebből fakad felelősségük: gyermekeiket úgy kell nevelniök, hogy ők is ismerjék Isten akaratát és készek legyenek hordozni a felelősséget a rájuk bízottakért. Ehhez a legjobb út, ha a családi közösségben a gyermekek is részt kapnak az egymásért hordozott felelősségből és megtanulnak a családot élni és dolgozni. A gyermekekhez vezető egyéni utat nem mellékesévé téve, a jó szellemű családi közösségnek nagyon erős nevelő hatása van, mely az egész életére kihathat. Az összetartozás érzése és a segíteni tudás a gyermeket örömmel tölti el. Így tanul meg hozzáátartozásért és embertársaiért élni.

Sarlós Istvánnak, a Hazafias Népfront VII. Kongresszusán elhangzott felszólalásában a társadalom érdeke szólalt meg, amikor a gyermekeknek tudatosabb bevonását kérte a család közös feladataiba.

A gyermek és szülő kapcsolatban ma sem vesztethi érvényét a IV. parancsolat: „Tiszteld atyádat és anyádat”. A szülők iránti tiszteletre nevelés nem a szülők védekezése gyermekeikkel szemben, hanem a szülő és gyermek közötti viszonynak a teremtés rendjéből fakadó parancsa. A gyermeknek azt, akin keresztül életét kapta, akinek az áldozathozó, gondviselő szeretete segítség abban, hogy felnőjön, hogy „emberré” legyen — tisztelni kell. A szülő csak akkor tudja feladatát betölteni, ha gyermeke nem száll szembe az „emberré válást” munkáló akaratával.

A szülő iránti tisztelet, mint Isten parancsa sem kényszer. Egy szülő csak addig őrizheti meg gyermekei tiszteletét, amíg arra méltatlaná nem válik és gyermekei bizalmát el nem veszti. Mert nemcsak a gyermekek felé hangzik az intés: „Engedelmeskedjétek szüleiteknek az Úrban” — hanem a szülők felé is: „Ti apák, ne ingereljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek az Úr tanítása szerint, fegyelemmel és intéssel” (Ef 6,1—4).

Amikor a szülők helyesen tudják betölteni feladatukat és őket a gyermekek tisztelete és szeretete veszi körül, az az egész család számára ajándék, áldás. — De hasonlóképpen az egész családra kihat, ha tagjait önzés, gyűlölködés, bizalmatlanság, megvetés választja el egymástól. Következménye a családtagok egyre fokozódó elhidegülése. —

Ilyenkor mindig valósággá válik 5Móz 28,18: „Ha nem hallgatsz az Úrnak, Istenednek szavára... átkozott lesz méhednek gyümölcse.”

Gyermek és társadalom

A család életét betöltő feladatok és a családban jelentkező gondok, társadalmi méretekben is előjönnek, mert a gyermek nemcsak a családi közösség tagja, hanem egy nép, egy társadalom közösségébe is beletartozik. A ma gyermeke lesz a holnap felnőttje, a holnap munkása, vezető embere. Ilyen méretekben egy nép számára válik életkérdéssé: áldás, vagy átok a gyermek?

1. Születik-e elég gyermek?

Társadalmi méretekben ez a legelső kérdés, ami felvetődik. Mert a gyermekek is beletartoznak abba az életláncba, amely egy nép fennmaradását biztosítja. Ha elvékonyodik a lánc, életerejét veszti a népközösség.

A Nők Lapjában lezajlott vita talán éppen ezen a ponton jutott el a legmélyebb tanulságig: „Elsőrendű sorskérdés a társadalmi folyamatosság; bármilyen rendszerben az volna. De itt és ma, a szocializmusban kétszeresen az. Fogyatkózó, előregedő, legyengült életerejű népközösség aligha képes arra, hogy az emberi-társadalmi haladás zászlóvivői közt, a szellem, a tudományok, a technika fejlődésének élvonalában kitartóan törje — mások számára is — a járátlan utat. Csökkenő életerő, akadozó utánpótlás — nem a frontszolgálatra minősítő tulajdonságok.” (Fekete Gy. i. m. 404. 1.)

És egy levélrészlet: „Előfordulhat, hogy valaki megkérdőjelezi a faj fenntartásának szükségességét. Ezen az alapon azonban saját létének szükségességét is megkérdőjelezhetné, s mondhatná azt is, hogy az öngyilkosság magánügy és vétkes mindenki, aki öngyilkost — annak akaratára ellenére — ment. Ámde senkinek sincs erkölcsi értelemben joga ahhoz, hogy életét megszüntesse, hiszen az, hogy él, nem önmagának köszönhető, léte nem saját produktuma és így nem is rendelkezhet azal.” (Fekete Gy. i. m. 331. 1.)

2. Hogyan befolyásolhatja a társadalom az életlánc megfelelő alakulását?

Segélyek, kedvezmények juttatásával kifejezheti érdekeltségét. Gondoskodhat arról, hogy a gyermek vállalásnak minél kevesebb akadálya legyen, javíthatja az életkörülményeket. Egészségügyi gondozással és neveléssel nagyon sokat tehet. Nagyra értékkelheti az anyai hivatást.

Azzal is számolnia kell, hogy általánossá lett életszemléletet megváltoztatni, korábbi döntések előre fel nem mért hivatásaitól szabadulni nehezen lehet. És beláthatatlan következményekkel jár, amikor a gyermekvállalás egészen az anyagi helyzet függvénye lesz.

A Magyar Nemzet 1981. márc. 17-i számában jelent meg Kovács Judit cikke: Születhet-e több gyerek? — Érveket és ellenérveket sorol fel, miközben megdöbbentő tényeket mond el: „Ami tény: a lakások többségét fiatalok kapják, akik előtt a termékenység hosszú időszaka áll. Amit meg kellene tudni: mi az oka annak, hogy akik két gyereket vállaltak, a gyorsabb kiutalás kedvéért, miért csak egyet hoznak a világra, és miért fizetik vissza a másodikért járó kedvezményt.” — Majd

ismertet néhány statisztikai adatot: „A gyermektelen és az egy gyerekes családok hányada alig lett kisebb, és erőteljesen megfogyatkozott a négy és a több gyerekeseké, és ahelyett, hogy nőtt volna, némileg csökkent a háromgyerekeseké. Az 1980-as népszámlálás idején 2 gyerekes volt a családok 39%-a. A 3. gyermektől való tartózkodást a terhesség-megszakítások is kimutatják. Mert míg évről évre kevesebb lesz a művi abortusz, évről évre több 2 gyerekes anya folyamodik hozzá. 1979-ben 40%-át adták a beavatkozások átesett nőknek.”

Végül ismét egy levélrészlet: „Mindannyiunk érdeke — még az érintettek is —, hogy a felelőtlen individualizmusnak ne engedjünk szabad teret. A család az ember nevelésének alapvető letéteményese. Ezért ki kell dolgozni az új családvédelmi, átfogó törvényt, amely elrendeli a család megbecsülésének és védelmének következetes kifejezését mindent.” (Fekete Gy. i. m. 352. l.)

3. Milyen gyermekek nőnek fel a társadalomban?

Ezt a harmadik kérdést is fel kell vetni, amikor a gyermek és a társadalom viszonyáról szólnunk. Az „éljük magunknak” kérdés nem vetődött volna fel és nem kavart volna heves vihart, ha nem lettek volna éles, a közösség érdekét erősen sértő állásfoglalások. A szocialista társadalom számára nem mindegy, hogy tagjai tudnak-e a közösségért dolgozni, ha kell, áldozatot is hozni, vagy csak egyéni érdekeiket keresik.

Mire készül fel az ifjúság? Mire készíti fel őket a társadalom? Tud-e küzdeni a jóért, tud-e felelősséget hordozni a jövőért? Mert a kiábrándult, kiégett, céltalan, minden iránt közömbös ifjúság nem képvisel közösséget, társadalmat építő erőt.

Ijesztő és félelmet keltő, amikor társadalmi méretekben vetődik fel a kérdés: Ijéd, vagy átok-e a gyermek? — Bennünket, keresztyéneket Isten előtti felelősségünkre figyelmeztető és népünk iránti felelősségre indító ijesztés.

Az Úr ajándéka a gyermek

Az elmondott gondolatredék lezárásául a 127. zsoltárt idézem:

„Bizony, az Úr ajándéka a gyermek,
az anyaméh gyümölcse jutalom.
Mint a hős kezében a nyilak,
olyanok a serdülő ifjak.
Boldog az az ember,
aki ilyenekkel tölti meg a tegzét.
Nem szégyenül meg, ha ellenségeivel
van szóváltása a kapuban.”

Ha arra gondolok, hogy ez gyülekezeti istentiszteleti ének volt, csodálattal emlékezem arra a közösségre, amely Istent dicsérő énekével beleénekelte fiataljai szívébe a gyermek utáni vágyat és a gyermekáldás helyes értékelését.

Ebben a zsoltárban benne van nemiségünk rendeltetésének felismerése, a házastársi kapcsolat helyes iránya, a felkészítés bölcsessége, benne a családi összetartozástudat öröme, a gyermekek iránti felelősség és benne a gyermek társadalmi szerepe is, amikor meg nem fogalmazottan is kimondja: a felnőtt-gyermek szeretete oltalom.

Mindez úgy lesz áldássá, hogy benne Isten ajándékát ismeri fel, s ez az ajándék még inkább Istenhez kapcsol.

Ha mi is bele tudnánk énekelni gyermekeink szívébe ezt az éneket, akkor segítenénk nekik abban, hogy kevesebb legyen a gyöttrődésük és több legyen az örömük. Több legyen életükön az áldás és kevesebb az átok.

Magyar László

Gondolatok

A szülők élete az a képeskönyv, amit a gyermek először olvas. (Augustinus)

Ahhoz, hogy boldogok legyünk, csak meg kell feledkeznünk önmagunkról, és szeretnünk kell másokat. (Tolsztoj)

Egy a fontos: nem szabad engedni, hogy az emberek, vagy az események földhöz vágjanak (Madame Curie)

Semmi sem vagy, akárkinek neveznek, ha nincsen érző melege szívednek. (Móra Ferenc)

Az igazság mindig nyereség, bármilyen nehéz volt alkalmazkodni hozzá. (Albert Schweizer)

Magunkon ítélni sokkal nehezebb, mint másokon. Ha sikerül helyesen ítélni saját magad fölött, az annak a jele, hogy valódi bölcs vagy. (Saint Exupery)

Mindenkitől azt kell követelni, amit az életben megtehet. A tekintély legelső alapja az értelem. (Saint Exupery)

Mert mi az ember a természetben? Semmi a végtelenhez képest, minden a semmihez képest. Valami a semmi és minden között a középben.

Az ember számára az ember a természet legmegfoghatatlanabb csodája, mert képtelenek vagyunk felfogni, mi a test és még kevésbé értjük, mi a szellem és azt értjük a legkevésbé, hogyan egyesülhet a szellem a testtel. Ez számunkra a legeslegnagyobb talány, pedig ez az ember lényege. (Pascal)

Mert céltalan az út, ha nem tudod, hogy együtt
Küzdheti csak ki harcát és reményét az ember.
Hogy megértse, s megváltoztassa a világot. (Eluard)

Halottunk

Túrmezei Sándor 1901—1981

Egy hónappal a hazahívó szó előtt még meghitt családi körben ünnepelte 80. születésnapját hálaímat mondó szívvel. S aztán Ura névünnepe-n váratlanul, csendben hazaszóltotta. Amilyen szelíd és csendes volt egyénisége, olyan halk és észrevétlen távozása. Akik ismertük és egy frateritásban szolgáltunk vele, úgy érezzük, mintha most is itt lenne köztünk: biztatna sziklaszilárd hittel, intene csendes alázattal, kérdezne szent felelősséggel. 1974 óta nyugdíjas évei csendjében élt, de gyakran volt gyűléseink kedves vendége. Bár Budapesten töltötte élete utolsó éveit, Borsodtól sohasem szakadt el.

A Tolna megyei Tamásiban született 1901. február 8-án, lelkész-unokaként. Elemi iskoláit szülőfalujában, a gimnáziumot a bonyhádi evangélikus líceumban végezte. Soproni teológiai tanulmányai befejezést Kapi Béla dunántúli püspök szenteli lelkésszé 1925-ben.

Több dunántúli gyülekezetben végzett segédlelkési szolgálat után vallásitanító-lelkész rövid ideig Szombathelyen, majd a hegyaljai Tokaj hívei választják meg lelkipásztoruknak 1927-ben. 15 esztendőt tölt a nagy kiterjedésű szórványgyülekezetben. Szolgálatának eredményei és áldása ma is elevenen él volt gyülekezetében. S közben az akkori tiszavideki egyházmegye esperesi tisztébe emeli az egyházközségek és felelősesei bizalma.

1942-ben a tekintélyes nagyváradai gyülekezet hívei egyhangúlag választják meg lelkipásztoruknak. Személyes meggyőződéssel áthatott, mélyen Krisztusban gyökerező élő hite az evangélikáció szolgálatára indítja, amelynek imádkozó szívű munkása. 1948-ig, Nagyváradról történt távozásáig esperese egyházmegyéjének.

Rövid helyettesítő feladatot kap ezután Tatán, Nyíregyházán, a délszabolcsi missziói gyülekezetben. Majd a nagymúltú arnóti egyházközség hívja meg lelkészének. Gyülekezete számtalan egyházmegyei konferencia, hitébresztő evangélikáció színhelye. Közel nyolc évi itteni szolgálat után — párját ritkító módon — 1955-ben kisebb gyülekezetre cseréli szolgálatát gyengülő szívével. Hernádvécse aktív szolgálatának utolsó állomása, ahol 18 éven át hűséggel pásztoralja a maroknyi protestáns hívő sereget 72 éves korában történt nyugdíjbameneteléig.

Szolgálatá során többször helyettes lelkési megbízást kap feszültségekkel teli gyülekezetekben, hogy szilárd hitével, szelíd szeretetével és csendes egyéniségével hidat építsen az egymással szembeálló táborok hangorkánjában. Mindig Krisztusra mutatott, maga is Krisztusból merített erőt a szolgálathoz, szeretetet az emberek közti pásztoraláshoz. Biblikus igehirdetési, személyes hitre hívogató prédikációi és pásztori szívének melege feledhetetlen marad gyülekezeteiben.

Házasságot kötött Horváth Jolán tanítónővel 1932-ben. Isten három gyermekkel ajándékozta meg őket: közülük a legidősebb, Pál gimnáziumi tanárként 47 évesen 1979-ben fejezte be földi életét. Mária és Sándor gyermekei és azok népes családja könnyek között is hálát adva vették körül koporsóját a Budapest-Farkasréti temetőben.

Testvérei: a korábban elhunyt János és ismert költőnk: Erzsébet is az Egyház Ura szőlőskertjének hűséges munkásai.

Temetésén annak a Jézusnak az igéje hangzott, aki számára is az élet és feltámadás volt. Hitt benne őszintén s bizonyos, — Urunk ígérete szerint — ha meghalt is, él.

Koporsójánál Szebik Imre borsod-hevesi esperes hirdette a vigasztalás ígét. Egykori gyülekezetei nevében Péter Jenő Fancsal—hernádvecsei lelkész, Abaffy Gyula arnóti lelkészek köszönték meg Istennek az elhunyt szolgálatát. Szolgatársai, barátai és volt hívei népes gyülekezete kísérte utolsó útjára.

A temetési istentisztelet hívő népe imádkozó szívvel énekelte:

Ó, Jézusunk, segélj minket,
Hogyha elérjük végünket,
Nálad találjuk helyünket!

(551. ének 11. verse)

Legyen emléke áldott!

Szebik Imre

Az igehirdető műhelye

Reformációi sorozat

Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy ...

A keresztségben házhoz szállított kincset és orvosságot meg ne vessük!

Egyik gyülekezetünkben nem sokkal a konfirmációi oktatás megkezdése után írásbeli felmérést készítettek a konfirmandusok. Egyik kérdés így hangzott: Kívánnád-e, hogy megkereszteljenek, ha nem volnál megkeresztelve? Kis idő múlva — talán a felmérés kapcsán kialakult otthoni beszélgetés nyomán? — megjelent az egyik konfirmandus édesapja a lelkésznel: az én fiam nincs megkeresztelve. A beszélgetés aztán a fiúval együtt folytatódott. A lelkész kezében ott volt a konfirmandus felmérési lapja: „...kívánnád-e...?” A válasz ugyanolyan határozott volt szóban, mint írásban. Igen!

Ez az eset hasonló körülmények között bármelyik gyülekezetünkben előfordulhat. Sok olyan fiatal él környezetünkben, akit szülei nem kereszteltek meg. A keresztség értelmét nem látták, a megszokás már erejét veszítette. Pedig a keresztség egyházunk tanítása szerint olyan nagy jelentőségű! Jézus szavára emlékezzünk: Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözülni fog, aki pedig nem hisz, elkárhozik (Mk 16,16). A missziói parancs is központi helyet biztosít a keresztségnek: „Menjete el... tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának a Fiúnak és a Szentléleknek nevében...” (Mt 28,19) Hogy az egyházhoz tartozók gondolkodásában a keresztség mégis veszített jelentőségéből, az statisztikailag kimutatható, mert évről-évre fogy azoknak az újszülött gyermekeknek számaránya, akiket megkereszteltek. A lazuló egyházi kapcsolatok erre csak részben adnak magyarázatot. Nekünk, akiket még ún. népegyházi viszonyok között „magátólértetődően” megkereszteltek, számot kell adnunk önmagunknak arról, hogyan gondolkodunk a keresztségről. Luther legnépszerűbb és legismertebbé vált írása, a Kiskáté segítségével végezzük el ezt az elemzést a reformáció hetében. Kérdéseink a keresztséggel kapcsolatban ugyan távolról sem azonosak a reformáció korában élő gyülekezet kérdéseivel, a Kiskáté mégis segítségünkre lehet a mi kérdéseink megoldásában.

A keresztségben kapcsolat létesül

A teremtő Isten és teremtménye között egy bizonyos összeköttetés keresztség nélkül is van. Isten gondot visel. Megszólít igéjében. A kommunikáció egymás felé irányuló tevékenysége azonban emberek között

nem jelent „kapcsolatot”. Tárgyalhatok valakivel, akihez semmi közöm sincsen. Esetleg éppen az egymással való megismerkedés során derül ki, hogy kapcsolat sohasem létesül közöttünk. A kapcsolat valamilyen fajta elkötelezettséget jelent. A másikkal való szolidaritást is. A másikért, aki fényt is, árnyékot is vethet rám, felelősséget vállalok. Akinek „kapcsolata” van, nem független attól, akihez kapcsolat fűzi. A keresztség azt jelenti, hogy Isten nem tetszeleg az „el nem kötelezett” szerepében. Keresztség azért van az egyház gyakorlatában, mert Jézus azt akarta, hogy összetartozzunk vele, kapcsolatunk legyen egymással. Mai társadalmunkban nagyon sok ember számára tudatos program, hogy saját boldogulásán kívül elutasít minden kötöttséget, nem vállal elkötelezettséget semmilyen téren. Megkereszteltek, ez annyit jelent, hogy Isten a vele való kapcsolaton át biztatást és bátorítást ad: ne félj, veled vagyok, elköteleztem magam érted.

A keresztség nem formai kapcsolat. Pontosan megfogalmazott tartalma van: Krisztus-kapcsolat.

A Krisztus-kapcsolat gyógyít

Ember és ember közötti kapcsolat tartalmát némelykor az életkor szabja meg. Gyermekeknek szülői szeretetre, az ifjúnak barátira, később élettársra, az öregek gondviselőre lehet szüksége. Máskor körülményeink szerint talán munkatárs segíthet rajtunk. A bűnös ember számára szükséges kapcsolatot Isten és ember között a keresztség jelenti, mint „Krisztus-kapcsolat”.

Krisztus-kapcsolat Isten és közöttünk a keresztség, mert félreérthetetlenül jelzi, hogy az Isten bűnbocsátó szeretetét megszerző Krisztuson kívül más kapcsolatlehetőségünk nincs Istennel. Csak Krisztusban, csak ő érte és csak rajta keresztül hajlandó Isten kapcsolatot létesíteni velünk, ellene lázadó hitetlen emberekkel.

Krisztus-kapcsolat a keresztség, mert Krisztus bűnbocsánatot szerző halálára fordítja szemünket, és a mi szánalmas erőlködésünket, mellyel az igazság látszatára törekszünk, fölöslegesnek ítéli. Jelentéktelenségének szintjére szállítja le azt, amit mi tettünk, vagy tehefnénk, igazi súlyát mutatja annak, amit Krisztus tett a Golgotán.

Krisztus-kapcsolat keresztség, mert vele Isten egész életünket Jézushoz köti. Nem egy-egy bűn elkövetésének megbocsátásáról beszél, hanem arra tanít, hogy sok vétekek tarkított egész életünk Isten kegyelmébe került. Ne is reméld, hogy egy napod is lesz, amikor bűn nélkül maradsz. Inkább higgyed, hogy egy napon sem hagy el Isten bűnbocsátó kegyelme.

Krisztus-kapcsolat a keresztség, mert életünk napjait, a jelenünket Jézushoz köti, Arra tanít általa, hogy Jézus ÚR a bűn, az ördög és a halál fölött. Nem azt mondja, hogy büntetlenül élhetsz és tökéletes, vagy egyre tökéletesebb leszel, ha Jézushoz tartozol, hanem arra bátorít, hogy őt szolgálod bűnös voltod ellenére. Óhozzá tartozol, és minden megtévedésedre elég az ő kegyelme.

Krisztus-kapcsolat a keresztség, mert míg a bocsánatot adja, elindítja és felgerjeszti a Szentlélek azt a jóra való igyekezetet, mely megfelelkezik egyszer-egyszer önmagáról, és valóban a másik emberrel törődik, szereti őt. Olyanféleképpen, mint Krisztus tette. Így gyógyítja az Isten a keresztség Krisztus-kapcsolatával a mi eltorzult, beteg életünket. Fulasztóvá teszi az ő-ember utálatosságát és kívánatossá az új embert, Krisztust.

A keresztség Krisztus-kapcsolatát ajándékkul kapjuk, akármilyen életkorban keresztelnek meg minket. Mit tehet hozzá az ember? Semmit! Csak elfogadja. Ez a bizalom a hit. A gyermek nem tudja elfogadni? A gyermek egész élete elfogadása mindannak, amit nem ért, nem tud, mégis az övé, mert körülveszik vele, és megajándékozták. És mennyi mindent nem tudunk és nem értünk mi felnőttek sem, mégis a miénk, élünk belőle. A keresztség Krisztus-kapcsolata is ilyen.

Az Újszövetségből valóban nem bizonyítható, hogy az első keresztyén gyülekezetben gyermekeket kereszteltek. Jézus megőrzött szavai sem bizonyítják ezt. Jézusról azonban éppenséggel nem lehet állítani, hogy a gyermekeket távol akarta tartani magától. És gondolkodásra készítet, hogy egyes férfiak megtérése kapcsán „egész háznépük” megkeresztelkedéséről beszél a Szentírás. Jézus korában nemcsak a gyermekekről nem tettek említést, hanem az asszonyokról sem. A kor gondolkodásának tükrében az lenne gyanús, ha a gyermekek külön említésre kerülének. Nem bizonyítható tehát az sem, hogy a gyermekeket nem keresztelték meg kezdettől fogva. Mindenesetre az egyház nagyon korai idejében már volt gyermekkeresztség a híradások szerint.

A keresztséggel nincsen semmi baj. Csodálatos Krisztus-kapcsolattal ajándékozott meg rajta keresztül az Isten. Atyám és testvérem van! Éljj ezzel a kapcsolattal, élj belőle. Jézus által Istenhez tartozol.

Tekus Ottó

Csak benne bízunk

Reformációi sorozatainkban évről évre leltárt készítünk. Számbevallásunk, hogy mivel rendelkezünk, milyen értékeket hagyott ránk a reformáció nemzedéke, hogyan őriztük meg kincseinket, van-e hiányunk, van-e többletünk...

Régiségek között kutatunk, de nem hasznavehetetlen lim-lomok között; értékük időtálló. Vannak kincseink, melyek szinte egyidősek az emberiséggel, melyeket a reformáció nagy leltára is csak újra felfedezni tudott. Ilyen féltett kincsünk a Tízparancsolat, mely a reformáció révén újra méltó foglalatot kapott. Luther Kátéi révén ez a kincs közkinccsé lett. Ez az újra-felfedezés a reformáció.

Lutherrel együtt minden ítélettől rettegő, bűneitől szenvedő, üres sztereotípiákban megfásult ember számára az evangéliumi öröm forrása a TELJES ÍRÁS. Az Ószövetség betűi is a szabadító Krisztusra mutatnak. (Was Christum treibt.) Sőt még a Törvény, a Tízparancsolat is valójában tiszta evangélium, melyből Isten végtelen jósága árad az ember felé. Ezért érték ma is az ősi Tíz Ige, ezért vehetjük és kell is elővennünk ma is. Luther szerint „aki jól és teljesen tudja a Tízparancsolatot, tudja az egész Írást is, tud minden ügyben tanácsolni, segíteni, vigasztalni, dönteni, ítélni, akár lelkiekben, akár világiakban...” (N. K. 17.)

Ezért ma, amikor Luther nyomán elővesszük a Tízparancsolatot, a „semper reformári” egyik útját járjuk. Az újra-fölfedezés örömét, izgalmát élhetjük át. Mennyire szüksége van gépiesen szolgáló lelkészeknek és fásult gyülekezeti tagoknak erre a vérpezsdítő, felfrissítő élményre. Reformációra érett a keresztyén-pogányok tömege — nemcsak Luther szomorú tapasztalata volt ez, de önvizsgálatra készítő tény ma is.

Keresnünk kell a választ: hogyan lehet az ősi Tíz Ige ma is valló-ságos segítség életünk útján? Hogyan érezheti meg a mai ember a rigorózusnak tűnő szavak mögött az atyai szerető Istent. Mit kezdhet a szekularizálódott ember az első három parancsolattal, melyeket nem lehet besorolni az egyébként is megkérdőjelezett általános erkölcsi normák közé?

Hogy ezekre a kérdésekre választ adhassunk, vállalnunk kell az állandó megtérés, az örökös reformáció rögös útját.

Csak Benne bízunk...

A bizalom kérdése az, amire mi emberek nagyon kényesek vagyunk. Elvárjuk, hogy megbízzanak bennünk, ne tételezzenek fel rosszat rólunk, szavunkat komolyan vegyék. Az emberi kapcsolatokban oly fontos bizalmi elv segít megérteni, hogy Isten és ember viszonyában alapvető az őszinte, kizárólagos bizalom. A nagyon erélyes tiltást — Ne legyen más Istened — Luther II.Móz. 20,5. alapján értelmezi: Isten féltékeny szeretettel szereti az embert és ugyanezt várja tőle is. Csak ez a kizárólagos kapcsolat biztosítja az ember boldogságát. „Van Istenem — ez azt jelenti, hogy van akitől minden jót várhatok” — mondja Luther.

Ott kezdődik a baj, amikor az ember nem *csak* Istentől várja a jót és ezért nem *csak* Benne bízik. Az természetes, hogy a pénz mindennapi életünk egyik legfontosabb eszköze — sok tekintetben meghatározó szerepe van. De nem válhat minden jó forrásává — nem oldja meg pl. a bűn kérdését, ahogyan a középkori egyházban gondolták: pénzért még bűnbocsánat is kapható. Ma is vannak, akik úgy vélik, hogy egy rendkívüli adománnyal megváltható a rossz lelkiismeret, azaz Isten jóindulatát elérhetjük egy nála nagyobbnak vélt hatalom segítségével.

Furcsa paradoxon, hogy ma, amikor csodákat művel a tudomány és általános a tudományos szemlélet, éppen a tudomány papjainak hite inog meg az ismeret és technika mindenható jóságában. Az „új istenek” kedvéért Isten féltő szeretetét elhagyva az ember maga sem lesz képes többé őszinte szeretetre. Többé nem a bizalom vezérli, hanem a vágy. Istene is csak addig van, amíg vágyainak kielégülést talál. Ez a teljes kiegészítés vezet, hiszen az ember vágyainak nincs határa.

Az első parancsolat kizárólagossága: *csak Benne bízunk... mindennél jobban* féljük és szeressük... — nem Isten szűkkeblűségét jelenti, hanem azt, hogy Isten az embert magával való közösségre teremtette. Csak ebben a közösségben található meg az ember a boldogulást. Ezt a közösséget Isten mindenáron fenntartja: nemcsak szigorú parancsával, hanem Jézus Krisztusban az új közösség teremtése révén is. Erre érzett rá Luther, amikor a Kis Kátében minden parancsolat magyarázatát ezzel kezdi: Istent félünk és szeretnünk kell. — Ez az alaphang Istennel és embertársainkkal való viszonyunkban.

Elgondolkoztató, hogy a zsidók és keresztyének Istenének valójában nincs igazi megkülönböztető neve, csak ez: ISTEN, vagy JAHVE, azaz „VAGYOK”.

A szorgalmas bibliaolvasó mégis egy soknevű, sokarcú Istent ismerhet meg a Szentírásból. Ő az Atyák Istene, Seregek Ura, Izrael Szentje, Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Békesség Fejedelme, illetve Jézusban a Megváltó, Szabadító, Bárány és Pásztor, népéért a Közbenjáró... E nevek mögött ugyanaz az egy Isten rejtőzik. A „VAGYOK” — „ISTEN” titokzatossága bennük értelmet nyer. Azt árulják el ezek a nevek, hogy Isten az elesett, nyomorult emberek Istene, akiknek erőre, tanácsra van szükségük. Isten neve arra való, hogy a bölcs ne tudja megérteni, a hívő zsidó ne merje kiejteni, de a nyomorult ember nyelve akaratlanul is ráhibázzon, a bajban levő ismerősként hívja segítségül.

Ne vedd hiába Istened nevét! — Luther ebben sem a tiltást látja, hanem a szeretetteljes biztatást: erre a névre lehet számítani, érdemes komolyan venni.

Hányszor vette hiába mégis az egyház népe, amikor Isten nevében erőszakosan cselekedett, szentesítette a bűnt (keresztsháborúk, inkvizíció). Hányszor vesszük mi is hiába, amikor keresztyénségünk csak név — nem élet.

Az egyház megújulása valójában az volt, hogy újra komolyan vették Isten nevét. Nem az élet egyes dolgaiban „illetékes” védőszentek nevét hívták már segítségül, hanem Krisztust, „aki feljebbvaló minden névnel, melyet segítségül hívnak ebben a világban...” (Ef 1,21.) Ezért csak az Ő neve méltó arra, hogy áldja és dicsóftse az ember. Áldozatért, szolgálatáért Isten a legnagyobb nevet adta neki: „... olyan nevet adományozott neki, mely minden névnel nagyobb” (Fil 2;9).

Reá hallgassunk...

Isten és ember kapcsolatában a következő lépcső az igehallgatás. Ennek segítségével szinte párbeszéd alakul ki Isten és ember között. Az ünnepszentesítés nem tétlen „újrúhás” ünneplést jelent, hanem ezt a párbeszédet Istennel, ami kiható a mindennapi életünkre. „Nemcsak azok vétkeznek a harmadik parancsolat ellen, akik... kapzsiságból, vagy könnyelműségből hanyagolják el az igehallgatást, hanem azok is, akik Isten igéjét úgy hallgatják, mint idegen mesét, csak megszokásból járnak prédikációra, ha pedig vége az évnak, idén is csak annyit tudnak, mint tavaly” N. Káté. 96.) Az ige egyházában kísértésünk, hogy az igét mindennél magasabbra emeljük, de mégis csak üres szokássá tesszük. Az igének el kell végeznie bennünk a maga munkáját: többre kell jutnunk az idén, mint tavaly. Az ige hirdetés állandó programot ad — kell, hogy adjon — a hallgató számára. Luther szerint az igét állandóan tanulnunk kell, tehát naponta mérjük életünket az ige mértékéhez. Nyitott készséggel akarjuk, hogy egyre jobban, tökéletesebben valósuljon meg életünkben Isten igéje! Nem véletlen, hogy reformáció elindítója is az volt, hogy Luther kézbe vette, leporolta az évszázadokon át félredobott Szentírást. Ma is ugyanazok az erők szabadulnak föl, ha valahol odafigyelnek az ígére, ha nemcsak hallgatják, de tanulják is azt.

Reformációi leltárunk akkor lesz eredményes, ha régi kincseinket nem helyezzük vitrinekbe, ha nem érzélgünk a dicső múlt felett, hanem merjük értékeinket a mindennapi életbe kivinni és használni. Így termi meg gyümölcseit életünk a mában, szolgálatunk és az egyház szolgálata által az egész világ javára.

Győri Gábor

Mindent atyai kezéből vegyünk

„Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében.” — Minden istentiszteleten elmondjuk ezt a mondatot is. Vajon időről időre végiggondoljuk-e, hogy mit is mondunk, mit is valunk hitünkkről? Az az érzésem, s ezt a sok panaszkodó, reménytelen, kétségbeesett keresztyén ember léte is bizonyítja, hogy csak a száj mondja el a hitvallást, de a szív, az ész nem vallja ugyanazt.

Mert mit is vallunk hitvallásunkban?

1. A teremtett világ Isten teremtése, alkotása.

Luther így magyarázza: „Hiszem, hogy Isten teremtett engem minden teremtménnyel együtt. Ő adta...”

Keresztyén hitünknek, Istenbe vetett hitünknek sarkalatos tétele ez! Isten teremtette a világot, s benne minket is.

S ez kell, hogy azt is jelentse számunkra, hogy mindent, ami körülvesz bennünket, az Ő kezéből fogadjuk.

Világunk, hazánk, népünk, családunk, otthonunk, anyagi javaink, egyházunk, gyülekezetünk mind-mind Isten ajándéka számunkra. Mind ezt keresztyén hitben még el is fogadjuk, talán valljuk is, de vannak olyan „események”, melyek alapjaiban kérdőjelezik meg számunkra. Háborúk, gyűlölködések, emberi önzés, hűtlenségek, természeti katasztrófák, egyház széttagoltsága Isten ajándéka? S ezt a kérdést nemcsak „kívülről”, de belülről is felteszik a keresztyének.

Ezek természetesen nem Isten ajándékai — az ember magának szerezte ezeket (eredendő bűn) és valósítja ma is. Igaz az, amit Reményik ír A szőnyeg visszája c. versében: „A világ Isten-szötte szőnyeg, / Mi csak visszáját látjuk itt, / És néha — legszebb perceinkben — / A színéből is valamit.” Nem Isten akaratából, hanem az ember Istennel való szembefordulásából van az, hogy csak a visszáját láthatjuk. De mégis valóság, hogy

2. Isten mégis gondot visel világról!

„... ezeket most is fenntartja. Ezért ad nekem ruhát és lábbelit...” Ma is sokszor szinte szólamyszerűen mondjuk, hogy Isten gondot visel rólunk, de különösebben nem jelent ez semmit számunkra. Pedig Ő az, aki gondoskodik a világról: Ő adta azokat a „törvényeket” melyek meghatározzák a természet rendjét, az emberi élet rendjét. Isten csodálatos

bölcsessége és nagysága tárul fel a kutató ember előtt, amikor a természet rendjét, életét vizsgálja.

Ő gondoskodik rólunk, világunkról akkor is, amikor egymásra bíz bennünket. (Vö. Kultúrparancs.)

Viszont erre a területre is igaz, amit Reményik ír, s amit fentiekben leírtunk: Az ember bűne, engedetlensége teszi sokszor kétségessé számunkra a Gondviselő Istent.

Amikor visszaélnék egyesek hatalmukkal, tudásukkal, anyagi javaikkal Isten gondviselő szeretetét homályosítják el.

Fajüldözés, modern rabszolgaság, felelőtlenség mind az emberi bűn következménye és eltakarja Istent. Visszaélünk azzal a lehetőséggel, amit Istentől kaptunk, hogy munkatársai lehessünk. Hogy ezek ellenére mégis viseli Isten a világ s az egyén gondját, ellátja minden jóval, amire szüksége van, Isten Atyai szeretetének tanúsága. Szereti a vele szembe fordult embert is és mindent megtesz azért, hogy visszatérjen hozzá.

„Én arra sem érdemes, sem méltó nem vagyok.”

Akár észrevesszük, akár nem, akár hiszünk, akár nem, Isten az, aki gondot visel rólunk. Gondviselő szeretetének biztonsága és jele Jézus Krisztus, akinek szolgálatáért és áldozatáért minden ellenére bízhatunk továbbra is abban, hogy megoltalmaz, megvéd, gondot visel rólunk.

3. Isten gondviselő szeretetének eszköze lehetek!

„Mindezért én neki hálával és dicsérettel, szolgálattal és engedelmséggel tartozom” — írja Luther. S ez a gyakorlatban azt jelenti: Mivel mindent Tőle kaptam és kapok, Neki tartozom szolgáló étellel.

S ez a szolgáló élet abban lesz nyilvánvaló, hogy eszköz leszek az Ő kezében mások javára.

Eszköz a világ rendjének, természet rendjének őrzésében. Sürgető és halasztást nem tűró világunkban a környezetvédelem kérdése. Isten szépnek, jónak teremtette világunkat: „tudományunkkal”, felelőtlenségünkkel megbontottuk ezt a rendet. Ennek visszaállítása, védelme egyik jelentős szolgálatunk lehet.

Sürgető az emberi élet védelme: minden ember Isten teremtménye. Nem csoport-érdekek, egyéni érdekek védelme, hanem az egész emberiség védelme feladatunk. (Háborúk leküzdése, enyhülés erősítése, fegyverkezési verseny megállítása stb.)

Isten kezéből kaptuk családunkat is: házasságok védelme, gyermekek nevelése, fejlődésének elősegítése mind ide tartozik. Istentől kaptuk egyházunkat, gyülekezetünket: annak szolgálata, védelme, előmenetele szintén ebbe a vonalba tartozik. Fogalmazhatjuk így is: Ez kell, hogy a hála kifejezése legyen. Nem hálálkodni, hálát mondani kell, hanem a hálát megélni kell a hétköznapi életben.

Megélni úgy, hogy a nekünk adott feladatokban becsülettel helyt állunk. Elszomorító tapasztalataink lehetnek a becstelen munkavégzéssel kapcsolatban. Ha valóban hiszünk Istenben, mindent az Ő kezéből kell és lehet elfogadni. Munkatársai lehetünk, ha azokat a feladatokat, melyeket Ő bízott ránk, engedelmesen és hűségesen teljesítjük.

ifj. Kende György

Felelős felebaráttá és embertárssá legyünk

A Tízparancsolat első három parancsolata Isten felé fordít minket. A bizalmat munkálja bennünk, hogy őt féljük és szeressük. A többi hét parancsolat felebarátaink irányában kötelez. Egyszerre óvnak a rossztól és indítanak a jó cselekvésére. Isten féltelme és szeretete gazdag forrása a sokoldalú felelős szeretet megélésének.

1. *A családban.* A 4. és 6. parancsolat a család, a házasság védelmét szolgálja. Hiszen a szülő, a gyermek, a házastárs egyben felebarát is. A legközelebbi, akiknek felelős felebaráttá kell lennünk. Jól mondja Luther, hogy a felebarátaink irányában kötelező parancsolatok között „az első és legfőbb” a 4. parancsolat. Ez az egyetlen, amelyhez Isten ígéretet is fűz: „hogy hosszú ideig élhess a földön”. Ez is mutatja, hogy Isten előtt mennyire fontos ez a parancsolat. Valóban, mennyi öröme lehet a szülőnek gyermekében, de mennyi keserűséget, fájdalmat is jelenthet egy-egy gyermek a szülőnek, vagy fordítva. Pedig a szülőben „Isten helyettesét” kell látnunk. S még helytelen életmódjuk, hibáink miatt sem lehet a tisztelettől megfosztani őket. Isten nem attól teszi függővé a szülő iránti tiszteletet, hogy megérdemli-e, méltó-e arra, vagy sem. A tisztelet Istentől kapott helyzete alapján illeti meg. Ez a tisztelet jelenti az illedelmes, tisztességes szót is. De a szülőről való figyelmes, szerető gondoskodást is. Öregségükben, betegségükben, tehetetlenségükben, bármilyen segítségre szorultságukban. Erre a szerető gondoskodásra indít a hála is mindazért, amit a szülő tesz gyermekeéért.

Ugyanakkor a szülőnek is tudatában kell lennie, hogy a szülői tisztség felelősséget jelent azok iránt, akiknek gondozását, nevelését Isten rájuk bízta. Isten nem „zsarnokokat” ültet a szülői tisztségbe. A szülő nem kénye-kedve szerint kormányoz a családban, hanem annak tudatában, hogy Istennek kell engedelmeskednie. A szülő Isten felelős embere és számot kell adnia, hogyan élt szülői tisztségével. Ennek nemcsak az a velejárója, hogy gyermekét ellátja étellel, ruhával, lakással, hanem megfelelő erkölcsi alapot is kell adnia jó neveléssel és jó életpéldával.

A 4. parancsolattal Isten megalapozta a házasság jó rendjét. A 6. parancsolattal pedig védelmezi. Szükség van rá. Sok a széthulló, megromlott házasság. Nem elsősorban anyagi okok, kedvezőtlen külső körülmények miatt. Inkább a szeretetlenség, önzés, durvaság, ártó szenvedélyek eluralkodása, valamelyik házastárs elcsábítása miatt. A házasság nem játék, se a gúny céltáblája, hanem fenséges dolog, Istennek komoly akarata — írja Luther. Felelősségben kell élnünk a magunk házasságát. De felelősséget kell éreznünk másokért, mások házasságáért is. Isten azt akarja, hogy mindenki tisztán éljen és felebarátját is tiszta, szeplőtlen léthez segítse. Jobban kell törődnünk egymással ezen a téren is, megőrizve testi-lelki tisztaságunkat. Ugyanakkor a jó, felelősen megélt házasságok alkalmasak arra, hogy a házasság előtt állók „erkölcsi fegyelmet és tisztességet” tanuljanak és azután maguk is ilyen házaseletet éljenek.

2. *A mások és általában az egész emberi élet és becsület védelmében.* Az 5. parancsolat összefüggésben a nyolcadikkal az életet védi. Az élet Isten drága ajándéka. Az embernek nincs joga az életet sem magától, sem mástól elvenni. Az életért való felelősség milyen egyértelműen jut kifejezésre Luther parancsolat-magyarázatában: „felebarátunk testét és életét ne bántsuk és ne ártsunk neki, hanem őt minden

testi bajban és életveszélyben segítsük és támogassuk". Ki ne tartaná büntetendő bűnnek a gyilkosságot és minden tettlegességet, amellyel valaki a másik életét bántja, ártalmára van, életveszélybe sodorja.

Az emberi élet ellen azonban nemcsak „kézzel, tettel, vagy egyéb cselekedettel" lehet vétkezni. Lehet durva magatartással, haraggal, gyűlölettel, szavakkal, a nyelv bűneivel. Mennyi szenvedés, ártalmas feszültség, idegrendszeri károsodás következik be ezek miatt. Családi boldogságnak, jó közösségi együttműködésnek megöli, jó kapcsolatok megrontói, sőt az élet megrövidítői, a nem kimondottan tettleges bűnök is.

Azt is látnunk kell, hogy „nem csupán az vétkezik e parancsolat ellen, aki valami gonosztat visz véghez, hanem az is, aki felebarátjával jót tehetne, segítségére mehetne, óvhatná, védhetné, megmenthetné, hogy testében semmiféle kár vagy sérelem ne essék. — és ezt nem teszi". Luther nagyon élesen fogalmaz ebben a kérdésben is. Azt írja, ha valakinek módjában van éhezőt megelégtíteni, de nem teszi, valakit megmenteni, de megtagadja tőle a segítséget, megvonja tőle a szeretetet, gyilkosa annak. Az 5. parancsolat kitérít a látóhatárunkat az egész emberiség élete irányában is, hogy bűnnek tartjuk a tömeges gyilkosságot, a háborút, és tevékenyen fáradozzuk az emberiség békéjéért.

A mások élete ellen való véték az is, ha becsületük, jó hírnevük szenved csorbát. A megszólás, rágalmozás, rosszindulatú beállítás, hazugságok terjesztése, mint a nyelv bűnei, hány ember becsületét kezdték ki. Isten a 8. parancsolatban gátat vet mindannak, amivel felebarátunknak szavainkkal kárt tehetnénk. Isten áldásra adta nyelvünket, hogy azzal is felebarátunk tisztességének, becsületének őrei tudjunk lenni.

3. *Egyéni és társadalmi javak védelmében és a becsületes munkában.* A — Ne lopj! — parancsolat a felebarát javait védi. Nemcsak az tartozik a lopás fogalma alá, ha valaki úgy károsítja meg a másikat, vagy a közösséget, hogy pénzét, vagy egyéb javait, értékeit ellopja, eltulajdonítja, a közbiztonságot, a társadalmi tulajdont dézsmálja.

A lopás fogalma igen tágas. Beletartozik a másik rovására történő bármiféle előnyserzés. Azután a hanyag, selejtes munka, jogtalan haszon, el nem végzett munkáért felvett bér, anyagpazarlás, munkaeszközök felelőtlen használata, terek, parkok és egyéb létesítmények, értékek rongálása. Ide tartoznak a mulasztással elkövetett bűnök, amikor valaki segíthetne szenvedő, bármiben szükségét látó embertársán, de nem teszi meg.

Ennek a parancsolatnak a tükrében kell meglátni és elítélni azt a bűnt is, amely nemzetközi viszonylatokban jelentkezik. Mégpedig a népek kizsákmányolásában, a szegények elnyomásában.

Arról sem feledkezzünk meg, hogy Isten a 7. parancsolatot kiegészítette a 9. és 10. parancsolattal. Ezekkel embertársaink megkárosításának minden indítékát és gyökerét akarja eltávolítani. Hiszen minden kívánságnak, bűnnek a szívben van a gyökere (Mt 15,19). Ezért parancsolja: „Ne kívánjad...”

Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy úgy legyünk felelős felebaráttá, igaz embertársá, hogy senkinek semmiben ne okozzunk kárt. Ellenkezőleg: ott legyünk, ahol cselekedni, segíteni kell. Egymás és mások javáért, békés, nyugodt életéért.

Megvalljuk bűneinket és elfogadjuk kegyelmét

(Gyónás — 1Kor 11,28—29)

Luther Márton Melancthon Fülöp egy alkalommal második Keresztelő Jánosnak nevezte, aki „az emberek gondolatait újra odairányította az Ember Fiára és mint a Keresztelő odamutatott az Isten Bárányára, aki a mi bűneinket hordozza és aki megmutatta, hogy bűneink az Isten Fia kedvéért megbocsáttattak”. Valóban abban foglalható össze Luther reformátori műve, hogy megszólaltatta a Biblia tanítását a bűnről és a megváltásról. Azént lett Luther reformátor, mert Isten megnyitotta szemét a bűn kárhozatos hatalmának meglátására és a megváltás felismerésére.

1. *Bűneinkre van bocsánat!*

Ismeretlen betegség tüneteit hordozó beteg várja kivizsgálása eredményét. Amikor együtt vannak a leletek, leteszi orvosa elé és feszült figyelemmel várja, hogy mit fog mondani. Az orvos sorba végigolvassa a leleteket és megszólal: — Van mód a gyógyulásra. Már írja is a gyógyszereket, majd utasításokat ad arra, hogy a beteg milyen életmódot folytasson.

A büntől való szabadulás módjaként Isten nekünk a gyónást kínálja. Betegségünk komoly, halálos! De van mód a gyógyulásra. Luther írta a Nagykátéban: „Az a keresztyén élet, hogy bűnösnek tudjuk magunkat és kegyelmet kérünk.”

2. *„Mi a gyónás?”*

Ezt a kérdést Luther tette fel a Kiskátének az „Így tanítsuk gyónni az egyszerű embereket” című fejezetében. Válaszában hangsúlyozza, hogy a gyónásban ember és Isten egyszerre cselekszik. Mi emberek szembe nézünk bűneinkkel. Jelét adjuk annak, hogy vágyakozunk Isten bűnbocsátó kegyelmére. A Szentlélek munkálja bennünk azt, hogy bűneink kárhozatba vivő hatalmát felismerjük. Rádöbbenünk arra, hogy mi vár reánk, ha Isten nem siet segítségünkre, bűnvallásban ítéletet mondunk vétkeinkre.

Isten bűnvallásunkra azonnal válaszol a bűnbocsánat szavával. Feloldoz a bűneinkből. Olyan ez, mint amikor a megbilincselte rab kezéről leveszik a bilincset. Szabad lett! A bűnbocsánat ígéjének hirdetésére a hatalmat az Egyház Krisztustól kapta. Kulcsok hatalmának nevezzük ezt. Emberi szóba öltözteti Isten bűnbocsátó kegyelmének szavát. Mivel ez kételkedésre adhat okot: — Valóban Isten bocsátotta meg bűneimet vagy csak ember? Isten előtt érvényes ez a bocsánat, amit kaptam? — Luther így biztat: „erősen higgyük, hogy bűneinket ezáltal Isten is megbocsátotta a mennyben”. Ez a hit a Szentlélek adománya. Ő ajánlódok meg nyugalommal, békességgel. Valóban felszabadít megkötöttségeink alól.

3. Többféle gyónás van.

Luther a Kiskátéban a lelkipásztor előtti négyszemközi magán-gyónás rendjét tanítja. Gyülekezeteinkben az úrvacsoravétel előtti közgyónást gyakoroljuk. Ezek mellett Luther Nagykátéjában említi, hogy az Isten előtti bűnvalló imádság és a felebaráttól való bocsánatkérés is gyónás.

4. Önvizsgálat

Az úrvacsora előtti általános gyónásnak az a veszélye, hogy könnyen megszokottá válik. Minden úrvacsoraoasztás előtt megismétlődik. Hallgatjuk a gyónási kérdéseket és válaszolunk rájuk. Tudjuk jól a szöveget, de nem mindig gondolkozunk a hallottakon. Ez lehet az oka, hogy külső formává válik a gyónás. Megbújunk a közösségben akkor is, amikor személyes válaszokat adunk. Nem érezzük át sokszor, hogy Krisztus ítélszéke előtt egyedül kell megállnunk. Úrvacsorai istentiszteletünk súlyos kérdése az, hogy a gyónó kérdésre adott válaszaink mennyiben hordozzák a valóságot. Valóban teljes elveszett voltunk felismerése áll a szavaink mögött?

Nem elégedhetünk meg az általános gyónással! Áldozat árán is időt kell szentelnünk arra, hogy otthonunk csendjében önvizsgálatot tartsunk. Ebben segít egyfelől az, amit Luther a Kiskátéban a gyónásról tanított, másfelől az, amit Énekeskönyvünk imádságos részében olvashatunk.

Az úrvacsoravételt megelőző önvizsgálat során életünket Isten szava fényébe kell állítanunk. Nem elégedhetünk meg általános szólamokkal: — Minden ember bűnös, én is az vagyok. Meg kell keresnünk személyes vétkeinket, szembe kell nézni tulajdon bűneinkkel! Mindenekelőtt meg kell vizsgálnunk Istennel való kapcsolatunkat: megszegett parancsolatok, elmulasztott istentiszteletek, könnyen vett úrvacsoravételek. Isten helye az életemben — ez az alapvető kérdés, amire választ kell keresnünk. Múltam, jelenem és jövőm elválaszthatatlan Tőle. Tudatában vagyok ennek? Előttem a nagy leszámolás! Ki lesz akkor a védőm?

Az önvizsgálat során emberi arcok jelennek meg előttünk. Régen elhangzott szavakat hallunk. Újból átjárják szívünket halottnak vélt érzések. Szembekerülünk szeretteinkkel, barátainkkal, ellenségeinkkel. Magunk körül látjuk haragosainkat, akik ellen vétkeztünk, akikre gyűlölettel gondolunk. Szinte megelevenednek elfelejtettnek gondolt bűneink, jelentéktelennek tűnő szavaink. Szégyenkeznünk kell önzésünk, hiúságunk, szívtelenségünk, meg gondolatlanságunk miatt. Rádöbbenünk arra, hogy jelentéktelennek tartott botlásaink megfertőzték körülöttünk az életet. Milyen sokan vannak, akik miattunk szenvedtek és szenvednek ma is. Sokat vártunk másoktól és milyen keveset adtunk azoknak, akik rászorultak segítségünkre, megértésünkre, biztatásunkra.

Az önvizsgálat során a bűnre való visszaemlékezést a bűnbánat követi. Annak belátása, hogy mindennek, amit mondtunk, tettünk, gondoltunk vagy elmulasztottunk, súlyos következménye lesz. A bűn után nem maradhat el a büntetés! A szent Istennel szemben kell megállnunk! Magyarázkodásra, mentegőzésre nincs lehetőség. A Jézus példázatában megszólaló vámszedővel együtt könyöröghetünk:

— Isten! Légy irgalmas nekem bűnösnek!

A Szentlélek Isten segít abban, hogy önvizsgálatunk, bűnfelismerésünk, gyónásunk őszinte, igaz és tartalmas legyen. A gyónási kérdé-

sekre adott feleletünk fedezetet kap önvizsgálatunkkal. A bűneink való-
ságos felismerésével állhatunk Isten előtt.

5. Magánygyónás

Luthernek a Kiskátéban a gyónásról írt sorai emlékeztetnek ben-
nünket arra, hogy egyházunkban feledésbe merült a magánygyónás.
Luther nemcsak nem törölte el, hanem áldásnak tartotta. Arról írt, hogy
sokak magukra maradtan vívódnak bűneikkel és lelki nyomorúságukkal,
mert nem élnek a magánygyónás lehetőségével. A magánygyónás alkalom
arra, hogy vigasztalást kapjunk, erősödjön hitünk. Luther a gyónás
kényszerétől szabadította meg a keresztyéneket. De nem tette azt fe-
leslegessé!

Az úrvacsora előtti személyes önvizsgálat ösztönzést adhat arra,
hogy éljünk a magánygyónás lehetőségével, ajándékával. A reformációi
sorozat egyik feladata lehet ebben az évben az, hogy tudatosítjuk, fel-
kínáljuk a gyülekezetnek a büntől való szabadulásnak ezt a módját.
Mindenképpen hangot kell adnunk annak a meggyőződésünknek, hogy
az úrvacsorával való felelőtlen élésnek súlyos következményei vannak.
Utalhatunk Pál apostolnak a Korinthusi levélben írt soraira. Az úr-
vacsoravételre való lelkiismeretesebb felkészülés után az Egyház nyu-
godtabban hordozhatja az úrvacsora kiosztásával járó felelősséget.

Ferenczy Zoltán

Az új embert életető és erősítő eledellel éljünk

Az élet út — életút. Pálya, amit megfutunk. Utasok, vándorok va-
gyunk. Általános emberi köztudat fejezi ki ezekkel a képekkel az élet
valóságát. Az ősi képet a Biblia is felveszi s új tartalmakkal tölti meg.
Az 1. zsoltár szerint „ismeri az Úr az igazak útját, a bűnösök útja
pedig semmibe vész”. Isten népe, Isten emberei — útonjárók. Az Ős-
atyák, Izrael népe vándorolnak a megígért föld s általában Isten ígéretei
felé (Zsid 11,13—16), térben és időben. Ezért beszélhetünk üdvösség-
történetről.

Jézus is szüntelen úton járt, hirdetve az Isten országának evangé-
liumát és „szerte járt jót cselekedve”. Vándoroltak az apostolok is,
„mind a földnek végső határáig”, hiszen a szó maga is ezt jelenti:
küldött. Jézus búcsúzóban minden népekhez küldi őket, Isten szerete-
tének jóhírével. Ezért az egyház élete: misszió és diakónia együtt. Amit
Pál apostol életéről tudunk, azt „Három missziói útja” címszóval fog-
lalhatjuk össze.

Isten mindig gondoskodott útravalóról is útonjáró népe számára.
Illés prófétának holló, majd angyal hozott eledelt s italt, „mert erőd
felett való út áll előtted”. A sivatagban vándorló Izraelt az Úr manná-
val táplálta. Jézus az Újtestamentom népének az utolsó vacsorán szer-
zett és rendelt útravaló eledelt: „Ezt cselekedjétek reám emlékezve”.
Vagyis arra, hogy úgy szeretett: életét adta érettünk, testét keresztre,

vérét kiontva. S hogy a feltámadott, élő Úr velünk van, ebben a vacsorában is, mikor testét és vérét kenyérben és borban vesszük, minden napon, a világ végezetéig;

Mit ad nekünk Jézus az úrvacsorában?

1. *Önmagát adja.* Részteltet a vele való közösségben. Ő az igazi élő kenyér, amely a mennyből szállott le, ha valaki eszik ebből a kenyérből, élni fog örökké (Jn 6,51). Ez azt jelenti: Jézus olyan akar lenni számunkra, mint a falat kenyér. Nélkülözhetetlen, mindennapi, életető, tápláló eledel. Kenyér, nem kalács. Nem ünnepi, ritka csemege, hanem a hétköznapiak útravalója. Már idéztük fentebb: Veletek vagyok minden napon... Tehát nemcsak vasárnaponként, egy-egy ünnepen. Mellesleg: az első, apostoli gyülekezetek naponként, házanként megtörték a kenyeret, — vagyis éltek Jézus testével és vérével! (ApCsel 2,46) Az úrvacsora tehát Jézus állandó jelenlétének jele és valósága közöttünk.

Önmagát Jézus az úrvacsorában kinek-kinek személy szerint adja. Nem többet vagy mást ad, mint igéjében, az apostoli tanúságtételben, a ma szóló prédikációban, de másként adja. Egészen félreérthetetlenül, személyhez szólóan. A prédikáció hallgatásakor — esetleg — azt mondhatja valaki: nem nekem szól. Természetesen ez mindig engedtlenség, kishitűség, az Úr szavát hallatlanná tevő, előle menekülő Jónás gesztusa. Az úrvacsora esetében ez lehetetlen. Itt Jézus személyes vendégei vagyunk. Ő maga nyújtja önmagát: vegyed, egyed, igyál belőle, ez én magam vagyok, most hozzád jövök. Mint egykor Zákheusnak: Szállj le, mert ma a te házádnál kell megszállanom! Ezért kérjük s valljuk boldogan: „Kedves vendég, nálam szállj!” (131. é. 10. v.) Ez egyébként Luther karácsonyi énekéből való, de nagyon is helyénvaló, hogy úrvacsorai imádsággá lett. Hiszen a testtétele a feltétele annak, hogy Jézus megtörtetett testét, kiontott vérét adhatja nekünk, életre szóló eledelül. Nincs félreértés, nekem szól az ígélet. Kétségek között, kísértések tüzeiben hatalmas vigasztalás: Jézus van itt — itt van Jézus! „Joggal nevezhető azért a lélek eledelének, amely az új embert táplálja és erősíti... Arra való ez a vigasz, hogy mikor szívünk már úgy érzi, hogy igen nehéz, akkor itt új erőt és felüdülést merítsen” (Luther: Nagy Káté).

2. *Mit kapunk az úrvacsorában? Közösséget a Krisztus-test tagjaival, a keresztyén gyülekezettel, a hívőkkel, Isten népével.* Nem csupán az egyes hívőnek kínál Jézus életre szóló, életet — örök életet is — szerző útravalót az úrvacsorában, hanem a gyülekezet egészének is. S ezzel összefüzi az egy asztal, az Ő asztalának vendégeit. A tagok egyesülnek a Fővel és egymással is. Ez az utóbbi mozzanat, mintha alig érvényesülne úrvacsorai gyakorlatunkban. Pedig az Úr nem pusztán egyéni épülésül rendelte vacsoráját, hanem gyülekezetének építésére. Ez egyébként magából az úrvacsora szerzéséből is logikusan következik: a páskavacsora közösségi együttlét, a család ünnepe. A fehér asztal a mindennapi életben is közösséget teremt. Jézus jelenlétét azoknak ígérte, akik „ketten-hárman összejönnek az én nevemben” (Máté 18,20). Bűnösöket magához ölelő, bűnbocsátó szeretetét éppen azzal mutatta meg, hogy ezeket, az akkori társadalom számkivetettjeit asztalához fogadta — s éppen ezzel hívta ki a maguk igazvoltában elbizakodottak zúgolódását: „Ez bűnösöket fogad magához és együtt eszik velük” (Lk 15,2). Hogy az asztalközösség gyakorlása mennyire lényeges eleme volt Jézus tanítványai életének, azt mutatja, hogy az emmausi tanítványok

is a kenyér megtörésének mozdulatáról s a felette elmondott hálaadás-ról ismerték fel a Mestert! — Az első, apostoli gyülekezetek életének integráns része volt a kenyér naponkénti megtörése, házanként (ApCsel 2,46). — Pál apostol a korinthusi gyülekezetnek az úrvacsorai gyakorlatban megnyilvánuló szeretetlenségért tesz szemrehányást (1Kor 11,17—22).

Az úrvacsora tehát amikor a Jézussal való személy szerinti találkozás kiemelt alkalmá, ugyanakkor a legerősebb közösségteremtő erő is a gyülekezetben. Egyesít a Fővel és a tagokat is egyesíti egymással. A Krisztustól szerzett megbékélés egyaránt érvényes Istenhez való viszonyunkra és az egymáshoz valóra is.

3. *Mit kapunk az úrvacsorában? Ez az útravaló Isten vándorló népének tekintetét — anélkül, hogy a jelen feladatairól, a hétköznapi istentiszteletről (Róma 12,11), a földi élet viszonylataiban való hűséges szolgálatról elvonná — a végső cél felé is irányítja.* Ez az útravaló nem hétféle kirándulók, céltalanul bolyongók, alkalmi piknikelők elemőzsiája, hanem Isten fegyelmezten az örök cél felé menetelő népének élelme. Ezért előíze lehet az eljövendő Isten országa nagy királyi menyegzőjének, örömlakomájának, a Bárány mennegyzője minden népek számára megterített asztalának (Lk 13,29). Erre utalt Lukács feljegyzése szerint Jézus az utolsó vacsorán (Lk 22,16—17). Ezért int Pál apostol: az Úr megváltó halálának hirdetése előremutat visszajövetelére (1Kor 11,26). Ezért is az úrvacsora neve: eucharisztia, örvendező, magasztaló hálaadás.

Ortodox testvéreink úrvacsorai gyakorlatának szép szokása, hogy a megáldott kenyér maradékát szétosztják a hívek között: vigyék haza az otthonmaradottaknak, betegeknek, öregeknek. Annak, amit az úrvacsorában ebben a drága útravalóban kapunk, ki kell sugározni a mindennapi életbe, az emberek közé. Ha valóban hittel vettük az élet Kenyerét, annak áldását szeretetünk cselekedeteiben kell továbbadnunk.

Dr. Groó Gyula

Az Atyával beszédes viszonyban legyünk

Amit a témával kapcsolatban elmondani szeretnék, azt nem egyszerűen beszédvázlatnak számom. Sokkal inkább műhelymunkának. Támponokat szeretnék adni az imádsággal kapcsolatos kérdések végig-gondolásához, amiből aztán már talán viszonylag könnyen adódhat reformációi sorozatunk egyik tagjának mondanivalója is a gyülekezet számára.

1. *Isten gyermekeinek élete elképzelhetetlen imádság nélkül.* A Szentírás is egyértelműen tanúsítja: Isten emberei mindig és mindenütt imádkozó emberek voltak, beszédes viszonyban voltak Istennel. Ábrahám-tól Mózesen át a prófétákig és zsolnárosokig, ezt látjuk az Öszövet-ségben, És ugyanez a helyzet az Újszövetségben is. Imádkozott Jézus Urunk, s az ő példája és tanítása nyomán az apostolok és az első gyülekezet tagjai is. Az anyaszentegyház közel 2000 éves történetén is végigvonul az imádság, amely nélkül „egy keresztyén ... éppoly kevéssé képzelhető el, mint egy élő ember pulzus nélkül” (Luther). Az imádság Isten gyermekeinek természetes életjelensége. Ezért igaz az, hogy „ahol nem imádkoznak, ott valójában hit sincs”, mert „imádság és hit a leg-

szorosabban összetartoznak" (Leowenich). S ahol hit nincs, ott Isten gyermekeinek életéről, tehát keresztyén életéről sem lehet beszélni. Ha tehát szívünkben s ajkunkon elnémul az imádság, biztos jele ez annak, hogy baj van a hitünkkel, hogy Istennel való kapcsolatunk betegedett meg vagy éppen szakadt meg egészen.

A keresztyén egzisztenciának és az imádságnak emiatt a szoros összefüggése miatt van értelme mindig újra beszélni az imádságról, foglalkozni imádkozó életünk kérdéseivel. Az, hogy Luther a kátékba belevette a Miatyánkot, meggyőződése szerint nem egyszerűen tradicionális alapon vagy csak azért történt, mert az Úrtól tanult imádságot önmagában rendkívül nagyra értékelte, hanem, mert magát az imádkozást tartotta a keresztyén élet alapvető alkotó elemének.

2. Az, hogy az *imádkozás* Isten gyermekeinek természetes életjelensége, *nem jelenti azt, hogy az imádságnak, az imádkozó életnek nincsenek nehézségei, gondjai*, sokszor szinte megoldhatatlannak látszó kérdései, elviselhetetlennek tűnő feszültségei. Minden imádkozó tudja ezt. Bizony igaz — a Luther teológiáját a theologia crucis összefüggésében vizsgáló — Loewenich megállapítása: „...az imádságban... nem a kemény paradoxonokból való kiutat keressük, az imádság nem egy kis Édenkert, amelyben a kereszt igéjének a fáradsága kipihenhető lenne, hanem az imádság éppenhogy az a küzdőtér, amelyen a signum crucis kitűzetett”.

Az imádsággal kapcsolatban felmerülő, az imádkozó számára mindenkor nehézséget okozó kérdéseken túl napjainkban különösen is három feszültségég jelentkezik, jelentkezhethet. Az egyik a modern természettudományos világgal kapcsolatban. Mi értelme van az imádságnak, amikor a világban — még ha hiszünk is a Teremtőben — azt tartjuk, hogy a természeti törvények uralkodnak a kauzalitás rideg rendje szerint? A másik a XX. századi ember keserves történelmi tapasztalataiból adódik: az után a mérhetetlen szenvedés és pusztulás után, amit korunk embere a világra zúdított, lehet-e még egyáltalán imádkozni. Ez az, amit D. Sölle 1965-ben így fogalmazott: „Hogy Auschwitz után hogyan lehet dicsérni az Istent, aki mindent olyan csodálatosan kormányoz, azt szintén nem tudom”. És végül — az igehirdetőnek szembe kell néznie ezzel is: — korunk teológiájában is vannak olyan áramlatok, amelyekben kérdésessé válik az imádság értelme. Az ún. Istenhalott-teológia és a személyes Isten létét megkérdőjelező teológiai gondolkodás közegében nyilván vagy értelmetlenné válik egyáltalán az imádság, vagy olyan mértékben értelmeződik át (pl. Robinson: „Imádkozni annyi, mint létünk alapja számára megnyílni és készenlétben lenni”), hogy sikkja az ember—Isten relációból teljesen az ember—ember viszonylatba fordul át.

Ebben az összefüggésben természetesen csak egészen röviden lehet ezekre a kérdésekre reflektálni. Ami az elsőt illeti, itt két megfigyelés segíthet a pozitív továbbgondolkodásban. Az egyik, hogy a legújabb természettudományos eredmények (a kvantumelmélet óta) olyan mértékben revidálták a korábbi szemléletet, hogy ma már korántsem mondható: a természettudományos gondolkodás egyértelműen ateista világlátást kell, hogy eredményezzen. A másik, amit H. Zahrnt Gott kann nicht sterben c. könyvében így fogalmaz: „A csoda nem természettudományos, hanem vallási kategória; nem az oksági összefüggés át-törését demonstrálja, hanem azt mutatja, hogy mire képes a szeretet”. Ebben az értelemben csodáról beszélni, s hozzátehetjük: imádságunk meghallgatásáról beszélni „annyi, mint személyes vallást tenni Istenről

az emberek előtt". Ha pedig korunk történelmére gondolunk, mint ami ember okozta iszonyataival lehetetlenné teheti a hitet és az imádságot, nem szabad elfelejtenünk, amit Luther a De servo arbitrio-ban mond: „... úgy kormányozza Isten ezt a földi világot a külsőlegesen dolgokban, hogy — ha az emberi értelmet tekintjük és azt követjük — kénytelenek vagyunk vagy azt mondani, hogy nincs Isten, vagy hogy ő igazságtalan...” Másrészt arra is gondolhatunk, ami Luther imádsággal kapcsolatos látásában alapvető: itt az ember tkp. nem tesz mást, mint a Deus absconditustól odamenekül a Deus revelatushoz. S végül a modern teológiából adódó problémákra nézve hadd idézzem ismét H. Zahmrtot: „...nem Isten hal meg, ha az ember megszűnik utána kérdezni, az ember azonban megszűnik ember lenni, ha nem teszi föl többé az Istenre vonatkozó kérdést”. S ha ez a kérdező ember személy, akkor lehet-e nála alacsonyabbrendű, tehát nem személyes valaki az, akit Istennek nevezünk?

3. Bármennyire természetes, életjelenség is az *imádság*,

— a) az mégis *mindig csoda*. Csoda, mert egyáltalában nem magától értetődő, hogy én, a teremtmény szólhatok a mindenség Urához, s még inkább, hogy én, a bűnös beszélhetek a szent és igaz, s mindeneket ítéletre hívó Istennel. Isten Jézusban megjelent szeretetének csodája egyedül, hogy az ég és föld Urát Atyámként szólíthatom meg, s gyermekeként szólhatok hozzá;

— b) azt mégis mindnyájunknak tanulnunk kell. Az apostolokkal együtt (Lk 11,1) nekünk is újra meg újra szükségünk van arra, hogy tanítványok legyünk az imádkozás iskolájában. A reformáció emlékünnepeinek jegyében nem árt megszívlelnünk Luther szavát, aki a Nagykátében ezzel a hármassal gondolatlanul tanít imádkozó életre: — az imádságra Isten parancsa kötelez, — az imádságra Isten ígérete bátorít, — az imádságra Isten ajándéka (a Miatyánk, mint példa) segít.

4. Témánkkal foglalkozva fontos, hogy tudjuk: a modern technikai civilizáció és urbanizáció terheit (elgépiesedés, elszemélytelenedés stb.) nyögő, s belül magára maradván neurózisokkal küszködő ember számára csodálatos ajándék lehet, ha közel tudjuk hozzá vinni az imádság legnagyobb értékét: személyes és ezért beszédes viszonyban lehetsz az Atyával!

5. Aki átéli ennek örömét, s életfunkciójává válik az imádság, az lehetetlen, hogy az Atyával „négy szemközt” töltött idő után ne az Ő szeretetét sugározva akarna élni.

Ittész Gábor

Féljünk haragjától és bízunk ígéretében

A reformátor és a reformáció másként szólt Isten haragjáról és az istenfélelemről, mint az a korabeli egyházi, gyülekezeti közvéleményben élt. A „Dies irae” rettenetes pörölycsapásként zuhogó szövegével és dallamával, Michelangelo ijesztő atléta-Krisztusa cézárrok mozdulatára emlékeztető kéztartásával egy mondanivalót hordozott: Isten, Krisztus-

sal együtt a „Rex tremendae maiestatis”, a borzasztó fenségű király. Ítéletes haragja dübörgése szinte már el is nyomja, hangsúlytalanná teszi a himnusz második sorát: „Qui salvandos salvas gratis”. Luther nagyon személyes átééléssel vall arról, hogy mit jelentett, mi akadályt jelentett Krisztushoz vezető úttján ez az Isten és Krisztus kép. Emberileg egyáltalán nem lehet csodálkozni azon, ha a keresztyénységűt komolyan vevők az irtózatossá hatalmú és haragú Krisztus lábaihoz húzódozó édesanya, Mária köpenye oltalmában kerestek menedéket „ama nap” félelme elől.

A reformátor és a reformáció nem kisebb Istenről és nem tehetetlenebb Krisztusról beszél. Valóban megvan minden hatalma és minden joga ahhoz, hogy „rex tremendae maiestatis” legyen. Az evangélium azonban a himnusz második sora mondanivalóját erősíti fel hallatlan módon: „Qui salvandos salvas gratis”. Krisztus hatalmát kegyelemre használja. A Jelenések könyve, amikor arról beszél, hogy a Bárány veszi kezébe a Könyvet, azt a bizonyos „liber scriptus”-t, amelyben minden nyilván van tartva és amelynek a nyomán zajlik az ítélettartás, akkor ugyanerről az örömhírről beszél. Isten Krisztusban gyakorolja hatalmát, Krisztus pedig irtalomban gyakorolja teljhatalmát. Nem a césárok önkényével int, hogy jaj a legyőzötteknek, ítélete alá esetteknek, mert még az ítéletre emelt kéz is viseli az áldozat jelét.

Krisztusnak azért van joga ítélni, mert áldozatul adta magát. Ítéletének mértéke nem a korlátozhatatlan méltóság, hanem az elfogadott vagy visszautasított szeretet.

Így az istenfélelem számunkra nem didergést kiváltó fogalom, Isten haragja és ítélete nem egy hatalmában és önkényében kiszámíthatatlan valaki tombolása, hanem a szeretete és szolgálata ajándékaival elszámoltató Krisztus valóságos tevékenysége már a történelem folyamán és az idők végén.

Az Ajándékozó elszámoltat ajándékairól: a mi időnkben talán így lehetne körülírni a gyülekezet számára, hogy mit jelent istenfélelmünk tartalma.

a) *Elszámoltat életünkről.* Az évekről és évtizedekről is, mert az idő is az Övé. Az is, amit a miénknek szoktunk mondani. Elszámoltat arról is, amit életünk tartalmának szánt. Ez azt is jelenti, hogy egyáltalán nem vagyunk azok a „szegény teremtmények”, akiknek sokszor véljük magunkat. A teremtő Isten olyan gazdag összefüggésekbe ágyazta életünket, amelyeket felfedezve egészen új életérzés támadhat az emberben. „Minden teremtménnyel együtt.” Az első hitágazat lutheri magyarázatának ez a sora mintha a mi korunkban új fényben ragyogna. Hiszen a „minden teremtmény” sorából nagyon sokról a mi szemünk előtt és a mi tapasztalásunk során derül ki, mennyire nemcsak kísérője, kerete, környezete életünknek, díszlet az élet színpadán, hanem életünk, az emberiség közös életének, életlehetőségének szerves része. Szárazföld és tenger, felszín és föld mélye: életünk része. Gazdságunk — nemcsak anyagi vonatkozásban — vagy nyomorító átkunk. Ez a kettő nem a kiszámíthatatlan „sors” szeszélye folytán csap át áldásból átokká, csapássá, hanem az ember magatartása nyomán. Isten a történelem során gyakran ítél úgy, hogy a magunk kezével, gondatlanságával ver. Haragja nem azért lobban, mert az ember valamit „kicsikart” tőle, hanem azért és abban, amit eltékozolunk, elrontunk, vagy visszajára fordítunk. Így azután pl. a természetvédelem ma annyit emlegetett ügye nem egyszerűen a XX. század vége felé élő emberiség kényszerű magatartása, hanem a teremtő Isten elkötelező és életünk természetbe ágya-

zottságáért felelősséget ébresztő akarata. Mert Ő minden teremtménnyel együtt éltet. A teremtett világ csodáit hétköznapi egyszerűségükben megélt zoltáros éneke, vagy Assisi Naphimnusza nem fellengzős poézis terméke, hanem a megajándékozott ember eszmélésének és hálájának a jele. Valamikor azért vetettek keresztet a dolgokra, kenyérre, vízre, hogy a bennük rejtőzni vélt „gonoszt” kiűzzék belőle. Nekünk azért kellene tisztelettel venni és megköszönni, mert a „jó” rejtőzik benne. Istent félnünk és szeretnünk kell, mert elszámoltat életünk hozományaként adott „minden teremtményéről”. Olyan valóságosan, hogy az nem csupán a „dies illa” alkalmával, hanem *ma* von kérdőre.

b) *Az ajándékozó Isten elszámoltat belénk rejtett ajándékairól is.* Divatos szó lett — magatartással együtt az önmegvalósítás. Ennek van olyan értelmezése, amelyre nem mondhatunk igent, mert takarhat olyan partatlan önzést is, amely senkire és semmire nincsen tekintettel, csak önmagára, érvényesülésére, vagy egyenesen a mániáira. Mintha egyedül lenne a föld kerékén és mindenki csak statisztá lenne az ő egyedül fontos főszerepéhez. De a visszaélésnek ez a tisztító formája nem gátolhat egyikünket sem abban az igyekezetünkben, hogy a belénk rejtett ajándékok: természetünk, adottságaink színe, egyedi kincse beleépüljön a közös emberibe. A „senki sem él önmagának” Krisztusig érő íve nem szenved törést, ha az „Úrnak élünk” szándékában és tényében a testvér, a szolgálatunkra váró ember a legközelebbi stáció. Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy a belénk rejtett ajándékok *felhasználva* és a másikat építve, szolgálatra szánva érjenek velünk Isten színe elé.

Mindez messze túlmutat az egyéni erkölcsi magatartás területén, hiszen mindaz, amit a teremtettségbe ágyazottságunkról vallunk, társadalomba való ágyazottságunkra is áll.

c) *Az ajándékozó Isten elszámoltat a Jézus Krisztusban adott legnagyobb ajándékáról: a bocsánatról.* Ez nem járulékos ajándéka, hanem alapajándéka. Ez teszi semmi mással össze nem téveszthetővé minden tettét, amivel az emberhez fordul. Ez lehetne az a keresztyén specialitás, amely hivalkodás nélküli szint és ízt adhatna egész magatartásunknak. Az ítélet felé tartva a bocsánat ajándékát testbe hozott Krisztus felé tartunk. Ez a reménységünk abból az ízelítőből, amit emberszeretéből már megtapasztaltunk.

Istent félnünk és szeretnünk kell ahhoz, hogy a bocsánatot nemcsak élvezve, hanem gyakorolva is menjünk a nagy nap felé. Sok bonyolultnak és megoldhatatlannak gondolt ügyünk és kapcsolatunk egyszerűsödne emberivé, ha ez az alapajándék az életvitelünk alaptónusát, magatartásunk állandó mozgatóját jelenthetné családban, gyülekezetben, minden megszokott és váratlan léthelyzetünkben. Se félelem, se számitógató kicsinyesség nem férne így meg az istenfélelemmel, hanem a hála magatartásával lenne reménységünk a „nagy napra”.

Fehér Károly

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 17. VASÁRNAP

Zof 3,9

Megjegyzések az alapigéhez

Gyakran előfordul a prófétai beszédekben, így Zofoniásnál is, hogy ítélethirdetés és vigasztaló ígéret közvetlenül egymás mellé kerül. Az előző versben még a földet pusztító tűzről olvastunk, textusunkban meg már az ajak megtisztításának ígéretéről. Mindkettőt Isten végzi, és ha Ezsaiás elhívására gondolunk, azt kell mondanunk, hogy az oltárról vett szén paraszával akarja megtisztítani a népek ajkát, kiválasztott népéét is, mielőtt eljön a végső ítélet tüze. A jelenben végbemenő tisztítás ígéret, nem fenyegetés. Színtiszta ígéret, melynek célja az ajándék nyomában fakadó tiszta szó és beszéd.

Van olyan magyarázó (Stählin), aki sürgetőnek látja annak a kérdésnek tisztázását, hogy itt népekről van-e szó (ammim), vagy pedig egyetlen betű kihagyásával Isten népéről (ammi), melyre egyöntetűen utalnak a paralell ígéret a 13. versben. Mivel az Isten népe is beletartozik a népek összességébe, nyugodtan alkalmazhatjuk az itt kimondott ígéretet az egyházra.

„Tiszta ajkak” (vö. Ézs 6,5 kk.) többé nem beszélnek hazugul (13. vers), és az együttesen mondott Isten-imádás, az Úr nevének segítségül hívása kihát az egy akarattal végzendő szolgálatra is. Ezért fontos, hogy az új fordításunkban olvasható „öt tisztelik egy akarattal” mellé odahelyezzük Luther fordítását is „ihm einträchtig dienen”. Fontos vonás ez abból a szempontból, hogy meglássuk és megszólaltassuk: minden, ami a gyülekezet közösségében történik diakóniai jellegű és ebben teljedni ki, jut el céljához. Isten igazságát az a nyelv tudja ujjongva hirdetni, szájjal dicsérni, melyet Ő nyitott meg (Zsolt 51,16—17), de ennek összekovácsoló vonása és kihatása van, egymásnak segítünk vele.

Az igehirdetés irányában

Meddő dolog lenne most azt a kérdést feszegetni egyetlen versünkkel kapcsolatban, hogy itt mennyiben van szó népekről és nem kellene-e csak Isten népére korlátozni ígénk mondanivalóját, illetőleg a benne foglalt ígéretet. Mindenesetre, amikor népekről olvastunk, akkor ezekben benne van Isten népe is és nem mondhatjuk öntelten: nincs szükségünk már a tiszta ajakra, mert ezen túl vagyunk. Megszólítottak vagyunk és égetően rászorultunk arra a „tűzre”, mellyel Isten Szentlelke végzi megtisztításunkat. Csodálatos egységbe kovácsolódhat így az emberiség: a sokszínű, soknyelvű, sokrétű népek, melyek között az egyháznak nem „kiemelt státusa” van, mellyel szaporítja a népek sokaságát, nem is külön szint képvisel, mellyel próbálja „átfesteni” a többieket, hanem összekötő szolgálata van: Krisztushoz vonz embereket! Krisztussal összekapcsoló szolgálata a „majd” teljes egységének reményességében történik a jelenben. Ezért már most hittel vallhatjuk a mai vasárnap ágendánkban található üzenetét:

Egyek vagyunk Krisztusban!

1. *Megtisztított ajakkal, amit Ő végez rajtunk.*

„Akkor majd” ígérete nem csorbítja annak szükségességét, hogy nélkülözhetetlen fontossága van a jelenben a tiszta ajakra. Azért sem csorbítja, mert a prófétai „majd” Jézusban már beköszöntött. Amit Ő hirdetett, ajkával szólt az tiszta beszéd volt, jó hír, örömhír. Ezért nem tudták beszédében sem „megfogni”, nem esett bele a farizeusok, írástudók csapdájába, mert nem úgy beszélt, mint ők (terhet jelentve), hanem hatalom (dünamisz) volt minden szavában, melynek erejét azoknak adta, akik hallgattak szavára.

Ezzel akarja és tudja megtisztítani ma is azokat, akik hívására engedelmesen figyelnek. Nagyon rászorul a mai generációnk, gyülekezetünk, emberiségünk erre. Az életet sok minden rombolja, fertőző és gyógyíthatatlan betegségek szétszakítják a családoknak megbonthatatlanak vélt egységét. De nem tévedünk, ha azt mondjuk: a fertőzött szívből fakadó hazug beszéd és csalárd nyelv mérhetetlenül megnehezíti az emberi együttélést az élet minden területén és veszélyességi foka egyre nagyobb mértéket ölt. Családok békéjét felborítja, és hiába fenyegeti a szülő ocsmány szavakat hazahozó gyermekét így: „parazsat teszek a nyelvedre”, ha saját maga ezt a „parazsat” szüntelenül szítja otthon, az utcán és a munkahelyén hazug, trágár beszédjével. Házasságok bomlanak fel attól, hogy a házaspár szép, de hazug szavakkal akarja ellensúlyozni kilengéseit. Gyülekezeti élet válik erőtelenné, amikor egyesek „jól informáltak” terjesztenek olyan híryanagot, mellyel beegázolnak a hittestvér becsületébe, háta mögött rossz hírért költik és így a 8. parancsolat ellen vétkezve rombolják a Krisztus testének egységét. És ezt tesszük mi papok is, ha a szószéken „angyalok nyelvén” beszélünk ugyan, de romboljuk a lelkesi fraternitást, egymás szolgálatát aláásó, lekicsinyelő, szeretet nélkül egymásról mondott szavainkkal.

„Tisztítsd meg ajkad oltárról vett szénnel” (788. ének 5. verse) felszólítás szól azoknak, akik az oltár körül forgolódnak és az oltár elé térdelnek. Ez áldott lehetőség is, mert Jézus Krisztus vére megtisztít minden bűntől, a nyelv bűneitől is, hogy szavunkkal ne sebet üssünk, hanem gyógyítsunk; ne szomorítsunk, hanem vigasztaljunk; ne bomlasztunk hanem összekössünk. Ne szelet vessünk nyelvünkkel, vihart aratva, hanem a jó szó magvát, hogy az aratáskor együtt örülhessünk. Ne röpítsünk el meggondolatlan szavakat, melyekről nem tudjuk, hogy hol állnak meg és kit találnak el — mint Toldi malomkőve —, mert halálos sebet okozhatnak. Jézus, aki ígére támaszkodó beszédével verte vissza a sébértőt, erőt ad nekünk arra, hogy tisztátalan, kétértelmű, bomlasztó, romboló, hazug beszéd ne hagyja el ajkunkat. Legyünk ebben is egyek a Krisztusban — lehetünk! —, mert az Ő szavában gyógyító, szívet, nyelvet, egész életet, gyülekezetet és emberi közösségeket megújító hatalom van!

2. *Isten nevének segítségül hívásában is egyek lehetünk, amire biztatást kapunk.*

Ez szorosan kapcsolódik a tiszta beszédhez, amit embereknek mondunk. Emberekhez fűződő viszonyunk kihát imádságos életünkre is. Aki szavaival felebarátjára zúdfította a gyűlölet köveit, az éppen ezek-

kel torlaszolta el az Istenhez vezető imádság csatornáját. Ehhez kapcsolódik az, hogy ilyenkor a gyűlölködő Isten nevével visszaél. Nem hívja segítségül, hanem nevével átkot szór embertársaira, haragosaira. Ezért mondja Luther a 2. parancsolat magyarázatában: Isten nevével ne átkozódjunk, ne esküdözzünk, ne hazudjunk, se ne csaljunk, hanem Őt minden bajban segítségül hívjuk, imádjuk és hálaadással dicsőítsük.

Amikor a gyülekezet együtt szólítja meg Urát és segítségül hívja, akkor már most valószínűbb van az, amit igénk a „mindnyájan” szóval jelöl. Ezért is van nagy jelentősége az együtt mondott imádságnak. Ezt tudja az a testvér, aki a kórház betegágyán látogatás alkalmával ezt kéri: imádkozzatok érttem. Igényli a gyülekezet könyörgését. Amikor megszólal vasárnaponként az együtt mondott Miatyánk elmondásakor a harang, nemde azt jelzi, hogy most itt a lehetőség az otthon levők számára a „mindnyájan” csodálatos egységébe való bekapcsolódásra a templomban levőkkel. Isten nevének segítségül hívása nem egyeseknek „magánakciója” csupán, hogy közben feledjék helyzetük kilátástalanságát, hanem is kiváltságosak privilégiuma, mellyel előnyt biztosíthatnak maguknak Isten előtt másokkal szemben, hanem gyülekezeti ügy! Az egész egyháznak ügye, mert Krisztus főpapi imádságában könyörgött Atyjához övéiért és mindazokért, akik az Ő nevében hisznek, hogy egyek legyenek. Ezért nem lehet üres mondat ajkunkon, amikor felhívás hangzik a gyülekezet felé oltár előtt, nyitott sírok mellett: „Mondjuk el együtt az Úrtól tanult imádságot.” De egyek lehetünk és vagyunk Krisztusban.

3. *Az egy akarattal végzett szolgálatban, melyben Ő jár elől, előttünk.*

Vannak, akik azt mondják, hogy a szolgálat az különleges „ember-típust” igényel. Ara gondolnak, hogy a gyülekezetben egyeseknek a teremtettségükből fakadó „lelki beállítottságuk” a szolgálatkészségük. Valljuk, hogy itt többről van szó: természeténél fogva senki sem vállalkozik az önzetlen, másoknak mindenkor rendelkezésre álló, segítőkész szolgálatra. Ézsaiás akkor válaszolt egyértelműen Istennek „kit küldjek el?” kérdésére így: „Itt vagyok én, küldj el engem”, amikor megtisztult ajka és élete. Innen érhető, hogy Jeremiás sem tudott ellenállni a belsejét égető tűznek. Tudjuk azt is, hogy Pál apostolt az élő Jézus Krisztus ragadta meg és ezért minden kétséget kizáró tény, hogy csak Krisztustól megragadottan lehet szolgálni, emberek testi, lelki sebeitől nem undorodva, nem elfordulni tőlük, hanem melljük állni, föléjük hajolni és segíteni, gyógyítani, megbocsátani, mert ebben Krisztus jár előttünk, az Élő!

Ebben mi követhetjük *egy akarattal*. Nemcsak majd, hanem már most. Óra szegezett hittel, de ugyanakkor egymásra állandóan figyelő szeretettel és felelősséggel. Aki ma és holnap Krisztust követi, az ebben a két ütemben éli szolgálatát. Látod magad előtt Krisztust, ne engedd el gyermeked kezét! Őt akarod követni, nem lehet közömbös számodra hitvesed könnye, szüleid magánya, munkatársad túlterheltsége, gyülekezet gondja. Az egy akarattal végzett szolgálat Krisztus szolgálatának elfogadásával kezdődik, folytatódik a másokért mindent latba vető segítséggel és beteljesedik mindez az utolsó napon.

Így lehetünk egyek Krisztusban: megtisztított ajakkal élni egymás között, segítségül hívni az Urat és végezni mindenki irányában szolgálatunkat.

SENTHÁROMSÁG UTÁN 18. VASÁRNAP

Márk 2,23—3,6

Textusunk mindkét szakaszában a szombati körüli vita áll a középpontban. Nyilvánvaló Márk összeállítására. Az első szakaszban a vádló kérdés: „... miért tesznek szombaton olyat, amit nem szabad?” — a másik szakaszban Jézus kérdése hangzik: „szabad-e szombaton jót tenni...?” Azt az évszázados vitát, amit a kérdés körül a zsidók vívtak, mi már nemigen értjük. A szombati tilalomból született pl., hogy szabad-e szombaton az ünnepi áldozatnál a kézrátétel, hiszen az is munka. Vagy szabad-e szombaton tojt tojást elkészíteni és elfogyasztani?

Ebben a vitahelyzetben kell történeteinket elképzelnünk. Sőt, egyáltalán abban, ahogyan *Rienecker* írja: a zsidó nép „továblépett” a törvény tekintetében, mint a 10 parancsolat. Hogy ez „tovább”- vagy visszalépés volt, nem vitás. Gondoljunk a 365 tilalomra és 248 rendelkezésre, amit a törvényisztező zsidónak szem előtt kellett tartania. Nem csoda, „ha nem látták fától az erdőt”. Nem látták Istent igazán, csak szombatot, tizedet, böjtöt, mosakodást, a rendeleteket.

Jézus ez ellen a kegyesség ellen küzd. Méghozzá: haragosan és sajátállal egyszerre. Erdemes figyelni válaszára. *Dóka Zoltán* kommentárjára is felhívom a figyelmet. A válasszal kapcsolatban azt írja, hogy amit Márk Jézus válaszaként ír „nem jellemző Jézusra”. Válaszának három része van, az első az OT-ra hivatkozás kérdéses és nem pontos, a legeredetibbnek ez tűnik: „A szombat lett az emberért és nem az ember a szombatért.” Mindezen túl azonban azt bizonyára el lehet mondani Jézus szavai alapján, hogy a zsidó törvényeskedésnek lényegében az ÓT is ellentmond, Jézus pedig valami egészen mást hozott.

De Jézus nemcsak szól, hanem cselekszik is. Amint tesz: küzdelem. Küzdelem a mechanizált kegyesség ellen, amely a „szabad” — „nem szabad” kérdésben kimerül. Küzdelem az emberért, gyógyulásáért, törvénytől szabadulásáért. Ez a küzdelem vitte Jézust a keresztre, halála és feltámadása is ehhez a küzdelemhez tartozik.

„A zsinagóga helyiségében körben guggolók közül Jézus felállítja és középre küldi a beteg embert. A rövid parancsszerű utasításban máris Jézus hatalma nyilatkozik meg. Mondani sem kell, hogy a beteg engedelmesskedett. *A kép tudatosan jelképes. Mintegy előre megjeleníti, amit majd Jézus mond. Számára az ember áll középen. Az ember a legfontosabb! Jézus egész 'erkölcsstana' benne van ebben a képben.*” (*Dóka Zoltán*) Ebből már egyenesen következik, hogy minél Jézus-központúbb lesz keresztyén életünk, annál emberközpontúbb is. Jézus és a keresztyének etikája egybe kell essék.

Az emberért

Bátran mondhatjuk, hogy a legtöbb ami világunkban, történelmünkben történt, az emberért történt. Neves tudósok, orvosok, kutatók élete folyt ennek jegyében. Volt persze sok emberellenes esemény is világunkban. Tulajdonképpen a mérce: emberért vagy ember ellen. Voltaképpen ma is minden az emberért történik. A bűkéért folytatott világméretű harc, az emberi jogok érvényesítésének ügye, sőt az osztályharc is az emberért folytatott harc. Ami pedig hazánkban történik, nem más, mint mindennek aprópénzre váltása: küzdelem az emberért.

Igénkben többször is előfordul ez a szó: ember. S mintha tudatos, jellekés lenne. Igénk középpontjában nem egy vita, hanem az ember áll. Ami itt folyik, az is küzdelem az emberért. Így nézzük hát mai igénket; mit mond az ember érdekében, mit tesz Jézus és mit kell nekünk tennünk az emberért?

1. „A szombat lett az emberért.”

Igénk visszavisz minket a szombatnap, törvény körüli viták világába. Ebbe nem szabad belevesznünk, annyit azonban mondhatunk, hogy mintha a zsidók már nem is annyira „istentisztelők” hanem „törvénytisztelők” lettek volna. Amikor Jézus egy másik helyen a „megfáradtaknak és megterhelteknek” szól, nem az életnek, nem is bűnnek, hanem a törvénynek elhordozhatatlan terhére gondolt. Ebben a vitában is mindez bennerejlik. Jézus szerint Isten, aki a törvény mögött áll, nem despota, aki „vak” és fogcsikorgató engedelmisséget kíván, hanem Atya, aki gyermeki bizalmat és ebből fakadó hálás életet keres. Isten gondolatainak közepében nem a törvény, hanem az ember áll. A teremtés célja sem a törvény, hanem az ember.

S nem az ember van a törvényért, hanem fordítva. Isten akarata nem „terhek” rakása vállunkra, hanem életre segítő szeretet, az ember java. Ha ezt látjuk, akkor a kérdés nem a „szabad” — „nem szabad”, hanem: mit tegey Atyám tetszésére. Hiszen akarata „jó” a szó legmélyebb értelmében, nekem mindenképpen javamra van.

Mindez nemcsak általában van így a 10 parancsolattal kapcsolatban, hanem így van a 3. parancsolattal is: „Szenteld meg az ünnepnapot.”

„Isten nektek adta a szombatot és nem titeket adott a szombatnak” — írja egy rabbi, de ő talán csak arra utal, hogy a veszély esetén át lehet lépni a tilalmat. Nekünk azonban ez a mondat Jézus szava fényében ezt mondja: Isten nem azért teremtette az embert, hogy megtartsa a szombatot, hanem a szombatot teremtette azért, hogy megtartsa az embert. Ezt mondja Jézus: „a szombat lett az emberért” szavaiban.

Furcsa talán, de így az ünnepnapok kérdésében nem az a döntő, hogy „megtartjuk-e vagy nem”? A döntő: az ünnep az emberért, az ember életének egyensúlyáért, tartalmasabbá tételéért van. Mi már szinte „átestünk a ló másik oldalára” ebben a kérdésben. Hajszoljuk magunkat, nem állunk meg ünnepnap sem, nincs egy lélegzetvételnyi időnk sem. Meg kellene értenünk, hogy az ünnep, mai szóval a szabadidő helyes felhasználásának kérdése nem „törvényeskedés”, hanem érdekünkben való. Arról van szó, hogy életünk szebb, egészségesebb legyen. Az az Isten adta az ünnepnapot, aki az embert úgy teremtette, hogy munka és pihenés adják a teljes életét.

Keresztyének valljuk, hogy az ünnep számunkra ezenfelül Isten szava meghallgatásának nagy lehetősége, „feltöltődés” a szolgálatra. S ha így nézzük, megint csak nem egyszerűen előírás, hanem alkalom, amit javunkra, életünkre kaptunk. Élünk vele?

2. Jézus is küzd az emberért

Elgondolkoztató képet rajzol igénk élénk. A zsinagógában Jézus észrevesz egy beteget. Azonnal cselekszik. „Állj ki középre!” — hangzik felszólítása. S a zsinagóga közepén ott áll egy bajbajutott, beteg ember.

De többről van szó: Jézus gondolkozásának szívének közepén, küldetésének közepén van az ember. Jézus egész életét ebben a szóban össze lehet foglalni: az emberért.

Az emberért jött a földre. Az emberért tanított Isten szeretetéről. Az emberért tett mindent életében is: „szertejárt, jót tett és meggyógyított mindenkit” olvassuk a Cselekedetek könyvében. S az emberért vállalta a legnagyobbat: a szenvedést, az elhagyottságot, a keresztet, halált is. Az emberért támadott fel, ma is az emberért él és cselekszik mindent. Ez a szó Jézus küldetésének mélységét, szélességét, perspektíváját is mutatja: amit hozott és tett, mindaz az ember boldogulása, üdvössége érdekében történt.

Így történt előttünk igenkben is. Egyrészt „haraggal és sajnálva” nézi az embertelen embert. Figyeljünk erre a kifejezésre is. Mi vagy haragszunk, vagy sajnálunk valakit, a kettő együtt nem megy, nem telik tőlünk. Jézus haragjában is sajnál, sajnálatában is igazán lát. Cselekedete nyomán ott egy sorvadtt kezű ember gyógyult meg, bátran mondhatjuk, egy élet állt helyre. A „meggyógyult” szónak igenkben éppen ez az értelme: helyreállt, rendbejött. Mai szóval egy élet rehabilitációja történt itt. Jézus gyógyító tette éppen ez: életünket helyrehozza, rehabilitál és így visszaállít minket az emberi közösségbe, s ez a munkája ma is folyik.

„Életet mentő” szolgálatánál azonban még ennél többre is gondolhatunk, nemcsak a betegsége, hanem a halálra és ítéletre is. Jézus életet szerzett nekünk, vissza, helyreállított minket Isten szeretetében is kegyelmével és szolgálatával. Énekelhetjük: „Jézus élte életemnek, haláloznak halála... soha én ezt nem tudom, meghálálni Jézusom.”

3. Nekünk is mindent meg kell tennünk az emberért

Jézus középre állítja az embert? Hát nem Jézus áll a közepén — kérdezhetné valaki. Azt is lehet mondani, nekünk Jézus, neki az ember. De ez így kevés. Ha keresztyénségünk középpontjában Jézus áll, akkor egyszeriben központi kérdés lesz az ember is. A „Jézus-központú” ember emberközpontú is. Mai szavainkkal: aki Jézus diakóniáját elfogadja, az maga is gyakorolni fogja a diakóniát minden vonatkozásban.

Figyeljünk most Jézus kérdésére: „Szabad-e szombaton jót tenni, vagy rosszat tenni, életet menteni, vagy elveszteni?” Bizonyára érezzük, hogy Jézus szavaiban nem a „szombat” a hangsúlyos. Vagy talán éppen azt hangsúlyozza, hogy a jócselekedettől még a szombat sem ment fel. Nincs Istennek olyan törvénye, ami ez alól felmentene, sőt. A döntő azonban a mondatban: jót vagy rosszat tenni. Vagy-vagy! Cselekedeteink vagy jók vagy gonoszak. Nincs középút. Sőt, ahol a jó nem valósul, ott gonosz történik. Másképpen: a jóval szembeni közöny gonoszság. Jót elmulasztani is gonoszság. Bajt látni és azonnal nem segíteni, gonoszság. Gondoljunk csak ebben a vonatkozásban az irgalmas samáriai példázatára. A rablók nyilván gonoszok. És a pap meg a lévita? Ők „nem csináltak semmit”. Valóban? Ez a „semmi” éppen olyan gonosz Jézus szemében, mint a rablók tette volt. A hűvös elegancia, a visszahúzódság, a dolgok látása segítség nélkül „rablótett”, nem jézusi, hanem ördögi indulat.

Mindenesetre Jézus számára csak egyfajta élet létezik: jót tenni, életet menteni. Ez a mi utunk is. Ha Jézus „semleges” maradt volna, nem volna reményünk. Ezért a mi dolgunk is küzdelem az emberért.

Talán még akadnak keresztyének, akik a mindennapi életben ilyen „semlegesek” akarnak maradni közös, társadalmi kérdéseinkben. Vegyék már észre, hogy ebből éppen az a Jézus akarja kimozdítani őket, akit követni szeretnének. Ha Jézus nem maradt „splendid isolation” mi sem tehetjük ezt. Ha Jézust egész szívvel akarom követni, az ember minden ügyét fel kell vennem. Észreveszem a bajbajutottat, beteget, egyedülit körülöttem. Nem húzódok akkor vissza, ha társadalmunk mostani súlyos, de építő kérdéseiről, mondjuk társadalmi munkáról van szó. Akkor az én ügyem is lesz az ember békéjének, élete fejlődésének és üdvösségének ügye. Isten mentsen és őrizzen meg minket a kemény szívű, embertelen „kegyetlen kegyességtől” és indítson jézusi, emberért szolgáló útra.

A mai vasárnap összefoglaló üzenete: Járjunk elhivatásunkhoz méltóan — szeretetben. Ma nemcsak azt kell meghallanunk, hogy a szeretetlen élet nem méltó hozzánk, hanem azt főként, hogy Jézus emberért való szeretetéből élve éljünk mi is minden emberért való szeretetben.

Keveházi László

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 19. VASÁRNAP

Jn 5,1—17

Van emberem!

Jézus meggyógyítja a beteget. A gyógyítás szombaton történik. Ez összeütközéshez vezet a meggyógyított és a zsidók, valamint Jézus és a zsidók között. Jézus e gyógyítást használja fel arra, hogy rámutasson: Isten szüntelenül munkálkodik azért, hogy a bűn következtében e világban levő minden nyomorúság, betegség, kín, fájdalom, embertelenség gyógyuljon és üdvözítő szeretete teljességre jusson.

Felvetődhet a kérdés: Jézus csak azért gyógyítja meg a beteget, mert így akarja *kiprovokálni* a szombatnap körüli vitát? Botránkoztató cselekedete, törvénynek ellentmondó felszólítása csak arra lenne jó, hogy nyilvánvalóvá tegye: Isten a szombatnak is Ura, s az Atyával való teljes közösségben munkálkodik az ember javára? Talán nem is egy hitteles történetet mond el János? Stilizált történet ez csupán, amelynek alapmotívumai a synoptikus evangéliumokban találhatók?

János evangélista valóságos történetet mond el. Meghatározott az ideje és helye. Igaz, az írásmagyarázók véleménye eltérő. „Az ünnepnek” az ótestamentum ismételten a lombsátor ünepet mondja. H. Strathmann úgy vélekedik: „Ez az egyetlen hely, ahol nem világos, hogy melyik ünnepről van szó, — még akkor sem, ha „az ünnep”-et olvassuk. „Werner de Boor viszont egyértelműen a lombsátor ünnepe gondol, mivel az evangélista 7,2-ben a „zsidók ünnepének” nevezi a lombsátor ünnepet.

Jézus galilleai munkáját megszakítva megy Jeruzsálembe. Az, akit ott a törvény megszegőjeként vádolnak, mint a törvénynek engedelmeskedő izraelita megtartja 5Móz 16,16-ban foglalt törvényt. Amely szerint évente minden férfinak meg kellett jelenni az Úr előtt.

Jézus azonban nemcsak ezért megy Jeruzsálembe. Sokkal inkább azért, hogy *igéjével szolgáljon népének, s elérje azt üdvözítő szeretetével.*

Jézus az „irgalmasság házában”. Betegeknek, vakoknak, bénáknak, nyomorékoknak, magukra maradtoknak, elhagyottaknak, reményteleneknek, szenvedőknek, elesetteknek háza ez. Gyógyulást keresők, gyógyulásra várók „várószobája”.

János nem magyarázza a tó gyógyító erejét. Nem beszél arról sem, hogy itt történtek-e gyógyulási csodák. *János tekintetünket Jézusra fordítja.* Arról beszél, amit Jézus tesz ott, ahol nyomorúság, betegség, kétségbeesés van. A betegről, aki 38 éve hordozza betegsége terhét. Ápolás nélkül bénának lenni 38 éven keresztül! Amikor úgy kell oda vonszolni testét egy korty vízért. Emberek lenézését kell elszenvedni. A „fogytékosok évében” gondoljunk arra, mennyi gyermek és felnőtt viseli testi vagy szellemi fogyatékoságának terhét hazánkban vagy a világban.

János arról sem szól, miért megy be Jézus a bethesdai betegek közé. Tudja, hogy Jézus életéhez és szolgálatahoz szervesen hozzátartozik Isten evangéliumának hirdetése és a betegek gyógyítása. Jézus nemcsak részvétet érez beteg világunk iránt, hanem „gyógyított minden betegséget”. Rembrandt mesterien ábrázolja, ahogyan Jézushoz vonszolják betegek roncs testüket, ahogyan Jézus szeretete és irgalmassága vonzza azokat, akik segítségre szorulnak.

Jézus ma így jár a mi világunkban is, mint akkor ott Bethesdában. A mi világunkban, ahol annyi a beteg. Négyéves kislány, a rák gyilkos hatalma fojtogatja életét. Fiatal édesanya utolsó tekintete kíséri ki mosolygó gyermekeit, s tudja, hogy többet soha nem látja őket. Az orvosok azért engedték be, hogy láthassa még egyszer őket. Százvezrek vannak meg, mert egyoldalú, kevés táplálékot kapnak. — Igaz, a föld másik részén tudósok azon törik fejüket, milyen orvosságot lehet kitáplálni, hogy a túltáplált emberek súlyfeleslegüktől megszabaduljanak. — Bomba tépte, égette arcú, testű emberroncsok! Az ember gonoszsága miatt nyomorékká váltak sokasága.

Jézus meglátta a 38 évig beteget. (6. vers) Azt, aki mellett legfeljebb sajnálkozással mentek el. Azt, akit senki nem vett észre. Ez a beteg Jézustól sem kér semmit. Nem is vár tőle segítséget, megszokhatta 38 év alatt, hogy mindenki átnéz rajta, s mindenki a maga dolgával, vagy szeretetével van elfoglalva.

Akarsz meggyógyulni? Micsoda nevetséges kérdés! Hát nem azért van a tó partján? Micsoda fájdalmat előidéző kérdés! A kérdés nyomán még inkább fáj az, hogy senkire nem számíthat. Mégjobban érzi a tehetetlenségét. *Jézus a hitet és reménységet akarja felébreszteni* ebben az emberben. Ahol mindenki mástól csak segítséget vár, ott Jézus úgy jelenik meg, mint akinek van szíve segíteni, s hatalma arra hogy segítsen.

Jézus nem megy el a segítségre szoruló ember mellett úgy, ahogyan mi — elfoglalva önmagunkkal, — elrohanunk azok mellett, akik segítségre szorulnak.

Jörg Zink írja: „Régebben történt. Autó suhant autó mögött nagy sebességgel az autópálya mindkét sávján. Akkor egyszerre egy kép tűnt fel előttem, ami mélyen belém rajzolódott. Egy sovány macska ült a fehér sávon. Szájából, mint valami vízcsapból sugárzott a vér. Aztán a kép pillanatok alatt mögöttem maradt. Mit kellett volna tennem? Visszamenni, megzavarni a forgalmat és az állatot a fűbe fektetni? Nem tettem. Utaztam tovább, s bizonyos vagyok abban, hogy mögöttem sem állt meg senki.

Hogyan is álhatnánk meg mindenhol, ahol félelem, fájdalom, sírás, szenvedés, betegség van. Az élet ritmusát nem lehet megszakítani folyton-folyvást.

A kép megmaradt bennem. Nem a macska miatt, hanem miattunk, keresztyének miatt. Az élet, a kultúra, tehervonatok és tankok rohannak mellettünk. Azután olvasunk földrengésekről, árvizekről, éhező gyermekekről plakátokat látunk, háborús pusztítást, házak előtt rongyos édesanyákat. Látjuk a képeket és ... megyünk tovább!"

Látunk gyermekeket, akiknek a komáromi vagy fóti gyermekotthonban mindenük megvan. Csak az édesanya simogatása hiányzik. Ők is hallgatják az esti mesét, de közben nem simogatja arcukat az édesanya vagy édesapa keze. Akik tegnap szeretettel fogták meg egymás kezét, ma ellörik azt. Magára marad a könnyeivel egy férfi vagy asszony. A válás után a gyermeknevelés terhével egyedül rója az utat egy férfi vagy egy nő. A szociális otthonba dugott édesanyának a „nővére” odaadja a vacsorát, de neki az kellene, hogy a fia, az unokája, a leánya kívánjon jóétvágyat. Kétségbeesettek, akik magukra maradtak a boros pohárral, vagy a mindennek végetvető kötéllel.

Nincs emberem! Egy világ sikolya tör fel ebben a rövid mondatban. Nincs emberem, aki segítsen. Nincs emberem, aki segítsen felemelkedni az embertelen életből. Hogy végre emberként éljek abban a világban, ahova engem Isten emberként teremtett. Igaz színesbőrűnek, igaz nem a jóléti államok területén élöknek, de mégis valóságos embernek teremtett Isten. Nincs emberem, aki haza hozza a gyógyszert, a tejet. Idős öregről olvastam, aki meghalt éhen, mert heteken keresztül senki nem nyitotta rá az ajtót! Nem volt senkije, aki kenyeret vitt volna haza. S legyengült betegen nem mehetett a boltba. Nincs aki szeressen. Az író ezért sóhajtott fel: „Szeretném, ha szeretnének.” Nincs senki, aki kivegye kezemből a pusztulást, romlást, halált jelentő poharat! Nincs senkim, aki össze kulcsolja kezem imára, mert a szüleim rohannak, hogy minden meglegyen nekünk. Nem érnek rá eljönni velem a templomba. Nincs senkim, aki megfogná a kezem és elvezetne a Jézus Krisztussal való közösségre. Nincs senkim, aki a tolokocsimat eltolná a templomig, hogy én is részt vehessek az istentiszteleten. Nincs senki, aki „ezzel a nyomorulttal” egy padba ülne a templomban.

Keresztyénnek lenni azt jelenti: Valakinek valakivé lenni! Jézus Krisztus ma rajtunk keresztül végzi gyógyító munkáját ebben a világban. A segítségére szorulókat észrevenni, segítségére lenni, ez a Krisztustól tanult szeretet.

Az ember életét megkönnyítő, szenvedést enyhítő, életet munkáló szeretetnek nincs határa. Amit Jézus tett, az szombaton, az Istennek szentelt napon történt. Szent vallásoskodók, önzőn önmaguknak élők elftélik amit Jézus tesz. A szent dolgokkal kellett volna most törődni! Így megszentelni az ünnepet! Jézus cselekedete arra mutat: Istennek szentelt napokká lesznek ott a hétköznapiak, ahol emberek az irgalmatlanság világában irgalmasságot gyakorolnak. A szeretetlenség világában szeretnek.

Ahol mindenki magával van elfoglalva, testvérré és felebaráttá lesznek. Jézus, aki úgy cselekszik, mint az Atya, miért nem azt mondja szombaton: Atyám megnyugodott, én is megnyugszom. Sőt arról beszél: „Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, munkálkodom én is.” Miért pihent meg akkor Isten? Mert látta, hogy amit teremtett igen jó. S akkor jött a bűn. S ezzel elkezdődött a világ és az emberiség nyomorúsága, amelyik mint lavina, egyre hatalmasodott. Isten újra munkába kezdett, s munkálkodik mindaddig, amíg a világ harmóniája Isten üdvö-

zító terve létre nem jön és meg nem valósul. Akkor majd megpihen az Isten. De addig szüntelen munkálkodik és a tanítványait munkába állítja.

Aki Jézussal találkozott, azt Jézus lelkigondozói szeretettel veszi körül és tanúvá teszi.

A Krisztus szeretetét és segítségét átélt ember a templomban találkozik újra Jézussal. — Isten segítségét megtapasztaltak útja mindig a templomba vezet? — Többé ne vétkezzél — hangzik Jézus figyelmeztetése. Bűn, emberi nyomorúság mindig szoros kapcsolatban vannak egymással. Jézus nem mondja azt, hogy a betegség a bűn büntetése volt a 38 évig betegnél. Ez az ember azonban egészen új életet kezdhetett! Ezzel az új élettel is Ő ajándékoz meg. Jézus nemcsak követeli, hanem ajándékozza azt az új életet, ahol megtapasztalhatjuk a bűn feletti győzelmet is. (14. vers)

Megmondta, hogy Jézus az, aki meggyógyította. Jézus szeretetét megtapasztalt ember nem tud hallgatni. Szíve tele hálával. Örömet megosztja másokkal. Tanúskodásával másokat segít ahhoz eljutni, Akinél bőséges a segítség.

Dr. Nagy István

REFORMÁCIÓ ÜNNEPE

Rm 3,26—26 (27)

Az ünnep jellege

Reformáció ünnepe jelentőségében mindjárt az üdvtörténeti eseményekhez kapcsolódó nagyünnepeink után következik. Nincs üdvtörténeti összefüggése, mégis Isten üdvösséget munkáló szeretetének legnagyobb eseményéhez, Krisztus Urunk váltságahalálához kötődik. Ezt az ünnepet Luthernak az 1517. október 31-i mozdulatához, a 95 tétel kiszegezéséhez rögzítették. Azonban ahogyan az egyház születése az első pünkösdkor a Szentlélek műve volt, úgy az egyház megújulása is a Szentlélek csodája.

Reformáció elsősorban evangélikus ünnep még akkor is, ha a többi protestáns egyház is ezen a napon ünnepli a reformációt. A mostanában sokat emlegetett evangélikus tudat erősítésének kiváló alkalma lehetne, mert ez az az ünnep, amelyen nem protestánsok megjelenésére alig kell számítanunk. Úgy szólhatnánk tehát sajátos evangélikus dolgainkról, hogy senkit sem hoznánk ezzel kellemetlen helyzetbe. Sajnos azonban ez az ünnepünk nagyon elnéptelenedett. Ennek csak részbeni magyarázata az, hogy legtöbbször munkanapra esik. Így érthető, hogy délelőtt csak a nyugdíjasok vesznek részt az istentiszteleten. Azonban az esti ünnepélyeink sem vonzanak akkora tömeget, amekkorát az ünnep nagysága miatt elvárnánk. Ennek egyetlen magyarázata van: elhalványult az evangélikus öntudat. Nemegyszer találkozunk mostanában olyan kijelentéssel, hogy a hit a fontos és nem a felekezeti hovatartozás. A hitet, mint Isten ajándékát mi is nagyon drágának és szükségesnek tartjuk. A felekezeti hovatartozásunk, vagy felekezetfelettségünk azonban az az „edény”, amelyben a hitünk tisztán megmaradhat, vagy szennyeződhet önhittséggel, cselekedeteinkben való bizakodással.

Az alapige összefüggése, értelme

A Római levél I. főrészét az írásmagyarázók 1,18—8,39-ben jelölik meg. Ennek összefoglaló címe: „Az evangélium Isten ereje az üdvösségre.” Alapigénk ebbe a főrészbe tartozik. A további felosztás azonban két-tévágja igenket. Az első főrész ugyanis még két részre tagozódik. Az első összefoglaló címe: „Az evangélium nélkül pogányok és zsidók Isten haragja alatt vannak az igazság hiánya miatt.” Ez a szakasz 1,18—3,20-ig tart. Alapigénk első verse ennek a szakasznak utolsó versével azonos. A második rész 3,21—8,39 verseket foglalja magába. Ennek fő mondanivalója: „Az Isten igazságáról szóló evangélium hit által életre vezet.”

Textusunk első verse a 3,9—20 szakaszba tartozik. Ebben Pál a zsidók és minden ember bűnösségének a Szentírásban található bizonyítékait sorolja fel. Azzal zárja ezt a részt, hogy az Írás által elmarasztalt emberek közül senki sem fog megigazulni a törvény cselekedeteiből. A törvény, amelyre a zsidók előszeretettel hivatkoztak, megmutatja a bűnököt, de nem ad szabadulást.

Alapigénk nagyobb része a 3,21—31-ig terjedő kisebb szakaszban található. Mondanivalójában igazi reformációi textus. Tele van veretes bibliai, teológiai fogalmakkal, amelyek a reformáció tanításának megfogalmazásában is igen jelentős szerepet játszottak. Ilyenek: a bűn, törvény, Isten igazsága, megigazulás, kegyelem, megváltás (váltságdíj), engesztelés és a hit. A textus a Krisztus halálában adott igazságnak a kinyilatkoztatásáról szól. A nagy fordulatról, Isten kegyelmének „most”-járól, amelyben többé nem a törvény, hanem az evangélium a domináns. Az evangélium, amely Isten szeretetét hirdeti meg, amely hit által az igazság részesévé tesz bennünket.

Az ige iránya, üzenete

Isten igazít meg kegyelemből, hit által!

A reformáció egykori megállapításai ma is érvényesek. Reformáció ünnepén ismét elénk tárja Isten a reformátor által felismert és megfogalmazott tanítást: „Ingyen, kegyelemből, hit által igazulunk meg.” Ezt a tömör igazságot kell ma újra megértenünk és megértetnünk.

1. *Mindnyájan bűnösök vagyunk.* Az ember életében alapvető változás nem történt Istenhez való viszonyában a reformáció kora óta. Sok mindenben változtunk. Többet tudunk a világról, mint amennyit a XVI. században tudtak. Egészségesebbek vagyunk. Megnövekedett átlagos életkorunk. Sok betegséget legyőztünk, de a bűn megmaradt. Nemcsak azok bűnösök, akiket a földi törvény elítél, amint ezt megrázóan szemléltettük a bűnről szóló televíziós sorozatban. Mindnyájan „elveszett és megfíttelt” emberek vagyunk, ahogy Luther mondja, mert Isten törvénye elmarasztal bennünket.

2. *A törvény betöltésének szándéka ma is zsákutcába vezet.* A műtetre szoruló nem operálhatja meg önmagát. A bűn szorításában levő ember képtelen a jó cselekvésre. Erdemszerző jócselekedetekkel ma sem nyerhetünk igazságot Isten előtt. A törvény megmutatja bűneinket, mint a röntgen a szervezetünkbe került idegen anyagot, de erőt nem ad arra, hogy megszabaduljunk tőle. A törvény leleplezi bűneinket és elénk tárja Isten követelését, amelyet nem tudunk teljesíteni.

3. *A nagy fordulatot az evangéliumban hirdette meg számunkra Isten.* „Most Isten a törvény nélkül tette nyilvánvalóvá igazságát.” Isten szeretetének áldott „most”-ja Jézus Krisztusban vette kezdetét. A reformáció nagy felismerése az volt, hogy ez a „most”, ez az üdvösséges idő mindig jelen idő ott, ahol a Jézus Krisztus evangéliuma megszólal. Az evangéliumban Isten nem azt mondja el, hogy mit vár tőlünk, hanem arról szól, hogy mit ad nekünk. Ez a drága ajándék pedig Isten bűnbocsátó szeretete. Ezzel tesz bennünket igazzá. Ingyen, minden ellen-szolgáltatás nélkül, előzetes, vagy utólagos fizetség nélkül igaznak fogad el bennünket. A törvény nem vádolhat többé, mert Isten másképpen ítélkezett felettünk. Ez az ítélet felmentő, ingallmas ítélet.

4. *A mi igazságunk sokba került Istennek.* Nekünk ingyen adta, de Ő nagy árat fizetett érte. Ez a nagy ár Jézusnak a kereszten elszenvedett engesztelő áldozata volt. Isten igazsága a bűn megbüntetését követeli, szeretete pedig a bűnös megmentését munkálja. Isten az egyszülött Fiún büntette meg a bűnt, hogy a bűnösnek igazságot adjon. Ez a kegyelem. Isten tehát többé nem haragja villámaival fordul az ember felé, hanem atyai szeretettel néz a világra. Övé ez a világ és benne a saját képére és hasonlatosságára teremtett ember, akit úgy szeret, hogy a Szentet és Igazat adta halálra, hogy az övéi életet nyerjenek.

5. *A hit teszi „hatályossá” (Karner) Krisztus engesztelő áldozatát.* Az egykori esemény hitet ébreszt, és ezzel a hittel lesz a mában is érvényessé, nekem szólóvá és bennem hatóvá. Így részesülhetek a Krisztus váltságahalálában kiáradt isteni szeretetben, meríthetek a bűnbocsánat forrásából, megtisztulhatok, igazságot és életet nyerhetek.

6. *Dicsekvésre azonban semmi okunk sincs.* A zsidók tudták, hogy nem szabad dicsekedniük, csak az Istennel. Mivel a törvény Istentől van, és ők kerültek abba a kiváltságos helyzetbe, hogy Isten nekik adta elsőként a törvényt, ez lett dicsekvésük tárgya. Majd a törvényt betöltő emberi igyekezet, az emberi teljesítmény ürügyén az emberi cselekedet került a középpontba. Mi nem eshetünk ebbe a hibába. Nem dicsekedhetünk Lutherral, sem az általa megfogalmazott „ingyen, kegyelemből, hit által” reformátori tanítással, mert éppen abban fejt ki, hogy „Előtte nem kérkedhetünk, Nekünk nincs semmi érdemünk, Csak kegyelme-dből élünk.” (349. ének 2. v.)

7. *Evangélikusságunk tudatának erősítésére* semmiképpen sem használhatjuk fel a reformációt szokványos módon. Nem büszkélkedhetünk azzal, hogy mi, evangélikusok rendelkezünk elsőként a tiszta tanítással, az üdvösség útjának helyes megismerésével. Evangélikus öntudatunkban az erősíthet minket, hogy Isten kegyelmesen rendelkezett felőlünk, amikor ingyen, kegyelemből, hit által álltal megigazított, és ezzel bennünk mutatta meg elsőként irgalmát (vö. 1Tim 1,16), hogy azután egyre többen járjanak velünk Isten szeretetének életeteket újító útján. Isten igazságot és örök életet ajándékozó szeretete arra kötelez bennünket, hogy a szeretet cselekedeteiben elől járjunk, ezzel is tanúsítva Istennek egyházunkba helyezett értékeit. Mert az az Isten, aki megigazításunk csodáját Krisztus közöttünk és értünk vállalt szolgálatával véghez vitte, elvárja, hogy az övéi is szolgáljanak mindazzal, ami az emberek földi és örök életét munkálja.

Pintér János

Mt 12,33—37

Jézus kemény szava is javunkra van!

Ha csak textusunkat vennénk figyelembe az igehirdetésben, alighanem megrekednénk az emberi beszéd problematikájánál és nagyon leszűkülne mondanivalónk. Az egész szakaszt elolvasva, nyilvánvaló, hogy Jézust támadás éri. Azzal vádolják őt a farizeusok, hogy hatalmának ördögi forrása van. Jézus nagyon keményen válaszol. Figyeljük meg a 30. és 31. verseket. Textusunk ennek a kemény válasznak a vége. Öbenne, az egyedüli jó fában nem ördögi, hanem az isteni jóság hatalmai működnek.

Megértjük Máté evangélistát abban a törekvésében, hogy Jézus evangéliumát a zsidós kegyesség és a farizeusi önhittség sötét háttérén szereti felragyogtatni. Neki így kellett magasztalnia Jézust a zsidó vallásban megcsontosodott izraeliták között. Azt azonban mi már nem tehetjük meg, hogy a farizeusokat állítsuk oda Jézus ítéletének egyedüli céltáblájául. Textusunk alapján nem teremthetünk olyan mondvacsinált helyzetet, valamilyen „Kék fény” szituációt, melyben ott vannak a rossz fák, rossz gyümölcszel, itt a jó fák, jó gyümölcszel. Ott vannak a vipera-fajzatok, itt pedig az eltipróik. Egy ilyen felfogás menlevél volna arra is, hogy a régi farizeusok bűnbakjai mellé odaállítsuk a mi napjainkból is mindazokat, akik másképpen, vagy éppen nekünk nem tetszően gondolkodnak.

Minél inkább elfogadjuk, hogy Jézus kemény beszéde ellenünk is szól, annál inkább szabadul fel szívünk arra az örömré, hogy Jézus kemény szava megtartásunkra, üdvösségünkre hangzik. Nem véletlen, hogy a német egyházban textusunk a 30. és 31—32. versek hozzákapcsolásával az ún. bűnbánati nap alapigéje. (EPM/1975 és Der rechte Weinstock)

Amikor igénk bűnbánatra, megtérésre indít, jól munkálja Szh. u. 20. vasárnapjának témáját, a „megszentelt életben” célkitűzését, mivel a bűnbánat és a bűnök bocsánata mindennek a fundamentuma! Minden keresztényen „csillagórái” közé tartozhaz azok a ritka pillanatok, amikor Jézus Krisztus félreérthetetlenül megfeddett bűneink miatt, amikor igéje kétélű éles kardként elhatott életünk kényes pontjához, amikor elküldte szolgáját, hogy tegye szóvá és ítélje meg vétünköt, amikor olvasmányban, meditációban tükröt tartott elénk, amikor súlyos órák és napok felfedték, hogy bűnünk terhe még súlyosabb. Mai igéjét is így akarja felhasználni ellenünk és mégis érettünk! Három döbbenetes üzenete van:

Viperák fajzata vagyunk!

A „kezdét” kigyója valóban bünt, halált és kárhozatot zúdított reánk. Ez a felismerés szorongatta Pált: „Nincsen igaz ember egy sem, nincsen, aki érti, nincsen, aki keresi az Istent. Mind elhajlottak, valamennyien megromlottak és nincsen, aki jót tesz, egyetlen sincsen! (Rm. 3,11—12)

Ez a félelem járja át Nagy Gergelyt 401. sz. énekünk szerint: „Ádám-ban mi mind vétkeztünk, kárhozatra azért estünk...” Luther ezt a szorongást így hagyja reánk a II. Hitágazat magyarázatában: magamban csak elveszett, megítélt, a bűn, halál és ördög hatalma alá rekesztett ember vagyok. E felismerésnél újra meg újra hangzik a kérlelhetetlen

„MIND”, mely nem ismer kivételt. A bűn „fajzata” vagyunk, mert ezt kaptuk és ezt adjuk tovább mi is nemzedékről nemzedékre!

Legyen áldott Isten, hogy szabad nekünk Keresztelő Jánossal együtt csodálkozunk is (Mt 3,7) azon, hogy a viperák fajzatai figyelmeztetést kapnak, megmozdulnak, felfigyelnek az ígére és a harag elől a kegyelem színe elé menekülnek. Rájönnek a titkok titkára: ha az ősgyógyó mérge elhatott mindenkibe, Jézus Krisztusnak megtartó kegyelme is mindenkié!

Másoknak is ártunk!

Nemcsak az a baj, hogy rossz a fa, csalárd a szív és gonosz a kincs!

Az a bűn átka, hogy kiárad másokra is. Nekünk is árt, de másokat is rombol. A rossz fa rossz gyümölcse másokat is keserít, a hamis szívből feltörő szóbeszéd másokat is megtámad, a gonosz, mely kincsnek hazudja magát, másokat is elcsábít.

Nagy nyomorúságunk az, hogy míg saját bűnünkre csak keressük a bűnbocsánatot, az már kevésbé szívügyünk, hogy a megtérés jó gyümölcseivel szolgáljunk egymásnak! Martin Buber így idézi Rabbi Bunam mondását: „Az ember igazi tragédiája nem az ember bűne, hiszen a kísértés erős, erőnk pedig csekély, elesettségünk abban van, hogy az ember bármely pillanatban megtérhetne a bűnből, de nem teszi...” Inkább megmarad a megítélt bűnbén. Úgy vonul végig az élet útján, mint az ellenség a hadak útján, üszköt, romot, holtakat, sebesülteket és jajveszélőket hagyva maga után. Adjon Isten erőt arra, hogy át tudjunk tekinteni őszintén a megtett kilométereket és évtizedeket. Úgy, hogy fájjon az, amivel ártottunk egymásnak. Fájjon az, hogy magunk mögött hagyunk megkeserített, kiábrándított, kihasznál, magukra utalt embereket.

Mindenről számot fogunk adni!

Képzelő erő nélkül is megrendítő a vallomás, melyet Jézusról énekelünk: „Eljössz a világot lángokban ítélni!” Nem ezt a földcsokkét, hanem az egész világot, a kozmoszt ítéli! Ebben az elképesztő távlatú bejelentésben szinte valószínűtlenül hangzik ígénkből: „minden hiáavaló szóról” számot adunk! A világítélet dimenzióiban még a velős és nagy szavak is semmik, hát még a hiáavalóságok. Ámde az ítélet Ura egyszerre Kúriosz és ugyanakkor útitársunk, akinek gondja van hajunkra és a hajladozó virágszára. Mindez azért, hogy a megítélt ember ama napon és a mai napon is csak egyet mondhasson: Igazak Uram ítéleteid! Igaz az az ítélet, mely előtt állunk, de igaz még a megteremtett Föld és sűt reánk áldott Napja is.

Így vallott valaki az ítélő Isten igazáról a második világháborúban, amikor a tönkrebombázott Berlinben az egyik romokban heverő templomnak csak az oldalajtóját találta meg, rajta a felírást, melyet a kőbe véstek: „Föld, föld, halld meg az ÚR szavát”. Ugyanezen a földön élünk, és ugyanígy kell porig aláznunk magunkat, amikor a ma embere sem akarja meghallani az ÚR szavát! Ezért fenyegeti és ezért gyilkolja ma is egymást. Ezért van napirenden a terror, mely anarchiát akar kirobbantani. Köztünk is ezért röhög a „kulturált” ember szemébe a pálinka. Ezért deformálja társadalmunkat a válások elszaporodása. Ezért emel kezét az enervált ember önnön életére, hogy végezzen magával. Ezért lódörög annyi fiatal cél és eszmény nélkül. Ezért tengődik élettelenül

sok gyülekezetünk is, mert nem hallja az ÚR szavát! Mert nem igazodik az élő Jézushoz!

Ma még nem az ítélet napja, hanem a kegyelem napja van! Ma még rendel az áldott Orvos! Ha fájnak sebeink, ma még kitisztítja és meggyógyítja azokat! Kemény szava is érettünk hangzott!

Józsa Márton

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 21. VASÁRNAP

Lk 22,31—34

A megtérés mást jelenthetett Lukács evangéliuma leírásakor, mint ma. Jézus megtérétlennek találta Pétert. Pedig Péter kész volt az életét is feláldozni Jézusért.

Ma általában a megtérést az Isten-hitre téréssel azonosítják. Az az ember tér meg, aki korábban ateista volt és most hisz Istenben, esetleg felekezetben kívülből egyháztag lesz. Külmissziói területeken pogány vallásból keresztyén hitre tér.

Péternek határtalanul elszánt hite volt. Hitt Istenben a régi tanítások szerint, sokféle várakozást és reménységet örökölt és azok megvalósulásáért az életét is odaadta volna. Jézus azonban nem az élete eldobását kívánta tőle, hanem az élete, a gondolatai, egész emberi magatartása és hittartalma megváltoztatását. Jézus szavai mutatják, hogy ezektől nehezebb volt megválnia, mint az életétől. Nem volt Péter hitetlen, volt hite, de ez a hit alkalmatlan volt a többi ember erősítésére, azaz a szolgálatra. Péter hite a többi tanítványéval együtt — hasonlóan sok mai ember hitéhez — Isten agresszív beavatkozását várta a bűnös világ életébe. Jézus olyan hitet kívánt tőle, amelyik kész és alkalmas arra a szolgálatra, amit Jézus kíván tőle.

A megtérés — nem általában, hanem szorosan textusunk összefüggésében — a szolgálat kérdésével függ össze. A megtérés halált megvető hit helyett mások életét szolgáló hitre utal. Érdekes, hogy Keresztelő János — Mt 3,12 — Jézus feladataként említi a gabonaszélelést, tisztítást, a fenti textus szerint viszont Jézus a sátán munkáját hasonlítja a búza rostálásához. A bármilyen erős hitű, de meg nem tért ember szelektálja embertársait, a megtért ember szolgálja!

Útban a Golgotára

Jézus Péterrel folytatott párbeszéde az utolsó vacsorán hangzott el. A tanítványok közvetlenül az előre közölt események — Jézus elfogatása, kihallgatása, kereszthalála — beteljesülése előtt sem hitték, hogy ezek bekövetkezhetnek. Jézus Lukács evangéliuma szerint három alkalommal beszélt a tanítványoknak a várható szenvedéséről és haláláról, de kijelentése minden esetben a tanítványok ellenállásába ütközött. „Rejtve maradt előttük”, „nem értették”. Felfogták, nyelvtanilag megértették Jézus szavait, de nem fogadták el a kijelentés tartalmát, hanem elutasították. Lk. 22. fejezete szerint az utolsó vacsora az úrvacsora szerzésével kezdődött. Jézus az úrvacsora szerzésekor nemcsak előre jelezte, hanem értelmezte is szenvedését és halálát. A bűnök bocsánatáért adja életét. Vagyis a bűnös világot szolgálja. Mi követi a világ szolgálatáért halált is vállaló Jézus szavait? A tanítványok rangvitája! Amikor Mes-

terük az önfeláldozó szolgálat távlatát tárta eléjük, őket az foglalkoztatta, melyikük nagyobb a többinél. Nyilvánvaló, hogy nem a szolgálat, a világért hozott legnagyobb áldozat értelmében versenyeztek az elsőbbségért. A 31. versben Simonhoz intézett figyelmeztetés alapja ez a rangvita volt.

A Sátán rostál — Jézus szolgál

Jézus azért jött, hogy senki el ne vesszen, a Sátán viszont ennek az ellenkezőjére törekszik. A tanítványok úgy gondolták, hogy a hit a maguk megtartására szolgál és uralmat biztosít nekik. Jézus másként értelmezte a hitet. Az a hit, amit ő vár tanítványaitól, mások erősítésének az alapja. Az a hit, ami csak a saját evilági és örökkévaló előnyök szerzését tartja szem előtt, kihullik a Sátán rostáján. A másokért végzett szolgálat megtagadása a Sátán diadala. Ott célt ér, ahol a hit nevében egymás fölébe akarnak kerekedni, másokat diszkvalifikálni szándékoznak az emberek. A megkísértés története szerint a Sátán világhatalmat ajánlott fel Jézusnak. Ugyanez a kísértés a tanítványokat is megkömnyékezi.

Megtérés a testvérek szolgálatára

Simon késznek érezte magát Jézusért a legnagyobb áldozatra, a börtönre és a halálra. Ezt komolyan gondolta. Mire alapozta Jézus a háromszori megtagadás jövendölését? Olyan állhatatlannak ismerte őt, aki csak fogadkozik, adott esetben azonban menti a bőrért még tagadás árán is? Jézus nem Péter emberi szilárdságát, állhatatosságát vonta kétségbe. Tudta, hogy a tagadás nem a tanítvány jellemhibájából fakad, hanem egy mélységes csalódásból. Nem a saját ingatagsága, hanem Jézus magatartása váltja ki belőle a tagadást. Az ellenállás nélkül tűrő megalázást, gyalázást és kereszthalált lesz képtelen elviselni. Tudta, hogy a rövidesen lejátszódó események teljesen összetörik Péter minden vele kapcsolatos reményét és várakozását. Egy harcba szólító Messiás követésében vállalta volna a börtönt és a halált. A szolgáló Jézussal azonban nem vállalja a közösséget. Azt is le fogja tagadni, hogy ismerte valaha. Ezért hull ki a sátán rostáján.

Jézus nem Péter Isten-hitéért, messiáshitéért imádkozik. Ez a hit magasan lobogott a tanítványban. Jézus azért imádkozik, hogy ez a hit a szolgálat útjára vigye őt. A börtönre, halálra kész áldozatvállalás ne a saját önhitt vágyai, ne is egy, a Jézus által elvetett messiási uralom érdekében hajtsa őt, hanem a felebarát, a világ szolgálatában.

Baranyai Tamás

Egyháztörténeti évfordulók

A szabadság és szolgálat szellemében

Százhetvenöt éve született Placskó István esperes-lelkész

Pontosan 135 évvel ezelőtt, ezekben a nyári hónapokban küldte ki a szarvasi presbitérium 3 tagját, hogy nézzenek utána az 5 lelkészjelöltnek s akit a legalkalmasabbnak találnak, azt mindjárt hozzák is el próba-prédikációja megtartására. Ők Placskó István drienói (Hont m.) lelkészt találták a legjobbnak. 1846. augusztus 23-án tartotta meg bemutatkozó beszédét az akkor 40 éves pályázó. Meg is választották egyhangúan, de a megegyezés azért nem ment olyan simán, mert a beteg Simon Sámuel esperes hiványán kellett volna osztozkodnia fele-fele arányban. Utóbb javítottak rajta valamit. A parókia sem lehetett jó állapotban, annak újjáépítését kérte a jelölt és a gyülekezet vállalta.

Csak 9 évet töltött Szarvason, mert 49 éves korában a kolerajárvány őt is megállította tevékeny munkásságában. Ez is augusztusban történt, 1855-ben. Néhány nappal előtte egy vasárnapon 56 koporsót eresztettek le a hideg sírba. Ezek zokogását csitíttgatta lelkészüik szava: „Ne sirjatok, ne zokogjatok... forduljatok Istenhez és kérjétek, hogy fordítsa el rólunk ezt az irtózatot betegségét... nem tudhatjuk, hogy holnap lesz-e már rá alkalmunk, mert hiszen mi is halandók vagyunk.”

Rövid szarvasi szolgálata tele volt tevékenységgel. A kétnyelvű, akkor már tízezernél nagyobb lélekszámú gyülekezet tág teret adott tehetségének. Építkezések, iskolaügyek mellett a szellemiekre is gondja volt. Itt adta ki szlovák nyelvű konfirmációs könyvecskéjét. Előzőleg 1840-ben már egy kátét megjelentetett Pesten, ugyancsak szlovák nyelven.

1848. március 26-án az ő ünnepi beszéde köszöntötte a szabadságot. Tanítást adott, hogy miképp viselje magát a nép, midőn az ország és jeles pártfogói az emberi szabadság és jogok megszerzésével foglalatostkodnak. Adjanak hálát Istennek — mondotta — a szabadságért, mert ez tesz emberré. De ügyeljenek is magukra és műveljék magukat, tanuljanak, hogy így érdemessé váljanak a szabadságra. A község lefordíttatta Delhy János tanítóval és nyomtatásban is megjelentette.

1851-ben esperessé választották. Ekkor elsősorban a szarvasi főgimnázium érdekében szállt síkra. A Bach-rendszer által üldözött tanárok érdekeinek ő volt a legbuzgóbb szószólója.

Igy lobogott ez a messziről elindult élet. A családi hagyomány úgy tudja, hogy a spanyolországi Placensius helységből származnak — amelyről nevüket vették — s hitük miatt kellett menekülniök. Csehországban, majd a mai Szlovákiában telepedtek le. Itt született 1806. augusztus 12-én Placskó István, Bakabányán (Pukanec, Hont m.).

Teste a szarvasi ótemetőben várja a feltámadást, ahol 1860-ban a hívek hála-émléket emeltek. Egy magas, vörös obeliszk hirdeti életrajzi adatait és a dánieli ígét: „Aki sokakat az igazságra visznek, miként a csillagok, örökkön és örökké fénylenek” (Dán 12,3).

Kovács Pál